



Från omsorg och givande till politisk röst

Det medborgerliga engagemangets uttryck och förändring i det svenska samhället 1992-2024

Erik Lundberg
Johan von Essen
Ebba Henrekson
Magnus Jegermalm

ARBETSRAPPORTSERIE NR 132

Från omsorg och givande till politisk röst

Det medborgerliga engagemangets uttryck och förändring i det svenska samhället 1992-2024

Magnus Jegermalm
Marie Cederschiöld högskola
Stockholm, september 2025

Marie Cederschiöld högskola

Copyright © 2025 Erik Lundberg, Johan von Essen, Ebba Henrekson & Magnus Jegermalm

ISSN: 3035-8442, URN:NBN:se:esh:diva-11622

Förord

Sedan 1992 har forskare vid Centrum för civilsamhällesforskning, Marie Cederschiöld högskola genomfört befolkningsundersökningar för att följa utvecklingen av ideellt arbete och andra former av engagemang. Undersökningen har kommit att bli en central del av vår forskning om det svenska civilsamhället. Denna rapport är den andra och sista planerade delrapporten som presenterar resultaten från den sjunde undersökningen som genomfördes 2024.

Den första rapporten behandlade omfattningen och utvecklingen av ideellt arbete i befolkningen. Denna andra rapport fokuserar på engagemang som kommer till uttryck på andra sätt nämligen, informella insatser, ekonomiskt givande och det politiska deltagandet. Rapporten diskuterar också ett antal attityder och värderingar av vikt för ett medborgerligt engagemang. Här presenteras också utvecklingen av engagemanget i det civila samhället över tid, för vissa former så långt tillbaka som tidigt 1990-tal.

Ett varmt tack till alla de organisationer som möjliggjort detta arbete inklusive Arbetsgivaralliansen, Cancerfonden, Civilsamhällets organisationer i samverkan (CIVOS), Delaktighet, handlingsfrihet, rörelsefrihet (DHR), Ersta diakoni, Famna, Fremia, Hyresgästföreningen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Rädda barnen, Röda Korset, Socialdepartementet, Studieförbunden, Sveriges Riksidrottsförbund och Sveriges stadsmissioner. Vi vill också rikta ett tack till vår kollega Lars Svedberg, vars tidigare forskning har lagt en värdefull grund för denna undersökning.

Magnus Karlsson, professor
Prefekt, Institutionen för civilsamhälle och religion
Stockholm 15 september, 2025

Innehåll

FÖRORD	5
INLEDNING	9
Rapportens upplägg och utgångspunkter	10
INFORMELLA INSATSER	13
Informella insatsernas omfattning över tid	13
Att göra både ideellt arbete i organisationer och informella insatser	16
Möjliga orsaker till utvecklingen av informella insatser	17
Informella insatser som uttryck för ett medborgerligt engagemang i civilsamhället	18
ATT GE FÖR ATT FÖRÄNDRA	20
De senaste årens höga inflation	20
Skatteavdrag på gåvor	21
Minskat antal givare och minskade genomsnittliga belopp	22
Vad svenska givare ger till	23
Givande och sociodemografiska faktorer	24
Givande och tillit och religiositet	26
Vem ger pengar i Sverige?	27
Slutsatser	28
FRÅN SAMHÄLLSPÅVERKAN TILL SJÄLVBEGRÄNSNING	30
Olika former av politiskt deltagande	30
Omfattningen av det manifesta politiska deltagandet	32
Utvecklingen av det manifesta politiska deltagandet	33
Det latent politiska deltagandet	37
Förekomsten av självcensur i den svenska befolkningen	41
Slutsatser	45
VÄRDERINGAR OCH RESURSER BLAND DEM SOM ARBETAR IDEELLT	47
Att vara mer eller mindre involverad i ideellt arbete	48
Värderingar	52
Motiv till att arbeta ideellt	54
Resurser	57
Slutsatser	60
SAMMANFATTANDE SLUTSATSER	63
REFERENSER	66
BILAGA 1.	73
Metodbeskrivning	73
Indelning av organisationstyper	75

Inledning

Medborgerligt engagemang är en grundpelare i ett starkt och levande demokratiskt välfärdssamhälle. Det omfattar både sociala och politiska handlingar, från att hjälpa en granne eller ge ekonomiskt stöd till en organisation, till att delta i föreningsliv, ideella insatser och politiska processer. Genom sådana aktiviteter byggs sociala nätverk och relationer som stärker sammanhållning, tillit och delaktighet (Barber, 2003; Putnam, 2000). Engagemanget ger också människor möjlighet att påverka samhällsutvecklingen, uttrycka sina värderingar och bidra till att lösa gemensamma problem. Det fungerar därmed både som ett uttryck för individens vilja att bidra och visa solidaritet och som en samhällsresurs som stärker demokratins funktionsförmåga och samhällets motståndskraft.

Betydelsen av medborgerligt engagemang blir särskilt tydlig i ljuset av dagens samhällsutveckling. På flera områden drar sig välfärdsstaten tillbaka, vilket gör att fler människor kan komma att förlita sig på civilsamhällets stöd och resurser (Sivesind, 2017; Trætteberg, Sivesind, Paananen & Hrafnadóttir, 2023). Behovet av medborgerliga insatser ökar också i tider av ekonomisk osäkerhet och stigande kostnadsökningar (Sveriges stadsmissioner, 2024). Även i ett av världens mest jämlika länder, Sverige, har de ekonomiska klyftorna vuxit under de senaste decennierna (OECD, 2023). Utöver dessa ekonomiska och sociala förändringar ser vi en ökad politisk polarisering i flera demokratiska samhällen, däribland det svenska (Öhrvall, 2023) samt en global tillbakagång för demokratiska fri- och rättigheter (Nord m.fl., 2025). Sammantaget väcker detta frågor om både omfattningen av och formerna för medborgarnas sociala insatser och politiska deltagande i det civila samhället.

Forskning har ofta betonat att det medborgerliga engagemanget är starkt i Sverige (Amnå, 2008; von Essen & Svedberg, 2020). I linje med Almond och Verbas (1995) klassiska idéer om en medborgerlig kultur eller ”civic culture” har Sverige beskrivits som ett land med en jämförelsevis stark organisationsgrad, omfattande deltagande i föreningsliv samt högt förtroende för institutioner. I många stycken utmärks Sverige av en politisk kultur som kombinerar deltagande, solidaritet och tillit på ett sätt som är gynnsamt för demokratin och sammanhållning. Civilsamhällets många organisationer spelar här en central roll som arena för socialt engagemang och politiskt deltagande och det är vanligt att människor deltar i olika former av föreningsliv, både genom att arbeta ideellt och i organiserade politiska aktiviteter (se t.ex. Wallman Lundåsen, 2022).

Den första delrapporten av den senaste befolkningsundersökningen av medborgerligt engagemang som genomfördes 2024 ägnades främst åt ideellt arbete. Vi visade att medborgarnas ideella arbete alltjämt har en stark ställning i Sverige. Omkring hälften av den vuxna befolkningen gör årligen någon form av ideell insats, och omfattningen har varit relativt stabil sedan början av 1990-talet men med variationer mellan åldersgrupper, kön och socioekonomiska förutsättningar (Lundberg m.fl., 2025).

Men befolkningsundersökningarna undersöker inte bara ideellt arbete utan även andra former av medborgerligt engagemang. I den här andra delrapporten kommer vi att behandla dessa andra former, nämligen informella insatser, ekonomiskt givande och politiskt deltagande. Vi ska visa

vilken omfattning och struktur dessa former av medborgerligt engagemang har och hur de har förändrats över tid. Tillsammans erbjuder de två delrapporterna en samlad kunskap om det medborgerliga engagemanget i det svenska samhället.

Vi belyser dessutom de värderingar som har ansetts vara av betydelse för att förstå varför människor engagerar sig samt hur stor tilltro de har till sin förmåga att påverka politiskt. Men värderingar och politisk förmåga kan skilja sig mellan de som är involverade i medborgerligt engagemang och de som inte är det. För att undersöka det och diskutera konsekvenserna av sådana skillnader kommer vi jämföra värderingar och politisk tilltro bland de som står långt från ideellt arbete och de som är mycket engagerade i ideellt arbete.

Slutligen kommer vi också belysa hur dessa olika former av engagemang förhåller sig till varandra. Att delta i fler former av medborgerligt engagemang har beskrivits som att medborgarskapet är kumulativt, medan att istället stå utanför har beskrivits som ett eroderat medborgarskap (Jeppsson Grassman & Svedberg, 2007; Svedberg & von Essen, 2022). Vad begreppen kumulativt och eroderat medborgarskap ska synliggöra är att vid sidan av det formella medborgarskapet kan människor vara mer eller mindre involverade i att påverka och forma samhället.

Sådana insikter kan vara av stor betydelse för den politiska jämlikheten. De som arbetar ideellt, eller deltar politiskt kan också stödja vissa ändamål ekonomiskt och därmed ha större förutsättningar att göra sin röst hörd och få genomslag för sina politiska mål än de som inte finns med i någon av det medborgerliga engagemangets handlingsformer. Därmed är medborgerligt engagemang inte bara en tillgång för ett vitalt samhälle och en fördjupad demokrati utan kan också ha den konsekvensen att alla medborgare inte får samma möjligheter till politisk påverkan (von Essen & Wallman Lundåsen, 2015).

Rapportens upplägg och utgångspunkter

Den här rapporten är den andra delrapporten av 2024 års befolkningsundersökning om medborgerligt engagemang som har genomförts vid Marie Cederschiöld högskola i Stockholm. Befolkningsundersökningarna baseras på ett representativt urval av den svenska befolkningen (15–84 år). 2024 års undersökning är den sjunde i ordningen sedan 1992. I enkätundersökningarna ställs ett flertal frågor om ideellt arbete och andra former av medborgerligt engagemang. Men alla former av medborgerligt engagemang har inte funnits med vid alla undersökningstillfällen. Tabellen nedan visar vilka former av medborgerligt engagemang som har studerats i de tidigare befolkningsundersökningarna.

Tabell 1. Befolkningsstudier med undersökningsområden samt undersökningsår.

	Ideellt arbete	Informella insatser	Ekonomiskt givande	Politiskt deltagande
1992	X	X	-	Delvis
1998	X	X	-	Delvis
2005	X	X	-	Delvis
2009	X	X	-	Delvis
2014	X	X	X	X
2019	X	X	X	X
2024	X	X	X	X

Som redan nämnts kommer vi i den här rapporten använda uttrycket medborgerligt engagemang som en övergripande term för de specifika handlingsformer som vi undersöker, med andra ord, informella insatser, givande och politiskt deltagande. Med medborgerligt engagemang avses i denna rapport det som i internationell forskning ofta benämns civic engagement, som avser ett brett spektrum av handlingar som kan vara både formella och informella, sociala och politiska. I de kommande kapitlen redogör vi för vad vi menar med informella insatser, givande och politiskt deltagande.

I var sitt kapitel visar vi vilken omfattning och struktur givande, informella insatser och politiskt deltagande har i det svenska samhället. Primärt kommer vi använda oss av resultat från 2024 års befolkningsundersökning, men för att visa hur dessa former av medborgerligt engagemang har förändrats över tid kommer vi också använda resultat från tidigare befolkningsundersökningar. I rapportens näst sista kapitel visar vi vilka värderingar och resurser som utmärker dem som arbetar ideellt. I ett kortare avslutande kapitel sammanfattar vi rapporten där vi också beskriver hur stor del av befolkningen som är engagerade i flera former av medborgerliga engagemang.

Informella insatser

Informella insatsernas omfattning över tid

När vi talar om välfärd tänker många på service och tjänster som staten eller kommunen ansvarar för som till exempel sjukvård, äldreomsorg eller utbildning. Men välfärd handlar också om allt det stöd och den hjälp som ges utanför de offentliga systemen. I det här kapitlet handlar det om informella insatser i vardagen mellan människor. Att ge grannen skjuts till vårdcentralen, handla mat åt en äldre släkting eller hjälpa en vän med trädgårdsarbete är små insatser som sällan syns i statistiken, men som kan vara avgörande för mottagaren. Syftet är att beskriva och diskutera omfattningen av de informella insatserna över tid och vilka beröringspunkter det finns mellan olika former av engagemang, det vill säga hur vanligt det är att människor både gör informella insatser och ideellt arbete i organisationer.

I befolkningsundersökningarna ställdes frågor redan i 1992 års studie om respondenterna regelbundet (minst en gång i veckan) utförde informella insatser utanför det egna hemmet, för släktingar, vänner, grannar eller arbetskamrater. Studien från början av 1990-talet sammanföll med ett ökat intresse för informella insatser i Sverige inom forskning och socialpolitik, något som har kopplats till förändringar i synen på familjen, individens ansvar och relationerna mellan stat, marknad, familj och civilsamhället (Jeppsson Grassman, 1993; Jeppsson Grassman & Svedberg 2007). Inom forskningen om informella insatser som en form av medborgerligt engagemang ligger fokus ofta på hjälpmottagare och sammanhang som grannar, vänner och informella nätverk (Henriksen m.fl., 2008; Jegermalm & Jeppsson Grassman, 2011). Ofta handlar det om vad som ibland kallas för lättare hjälpinsatser av karaktären skjutsning, passning, tillsyn eller att hjälpa någon med matinköp eller trädgårdsarbete.

Tidigare studier har uppmärksammat att det som ibland kallas för lättare eller ”små insatser” av hjälp och stöd kan vara av stor betydelse för mottagaren (Clark, Dyer & Horwood, 1998; Jegermalm & Sundström, 2017). Liknande resonemang har förts av forskare som Musick och Wilson (2008) samt Putnam (2000) som hävdar att hjälpgivande i form av informella insatser, eller det som på engelska kallas för informal volunteering, är betydelsefullt. De resultat som redovisas i det här avsnittet har använt en bred definition av informella insatser som inkluderar både insatser av omsorgskaraktär, till exempel personlig omsorg, och det som ibland kallas för lättare hjälpinsatser, till exempel passning, tillsyn eller hjälp med matinköp. Detta ger möjlighet att betrakta de informella insatserna som en form av medborgerligt engagemang inom civilsamhället.

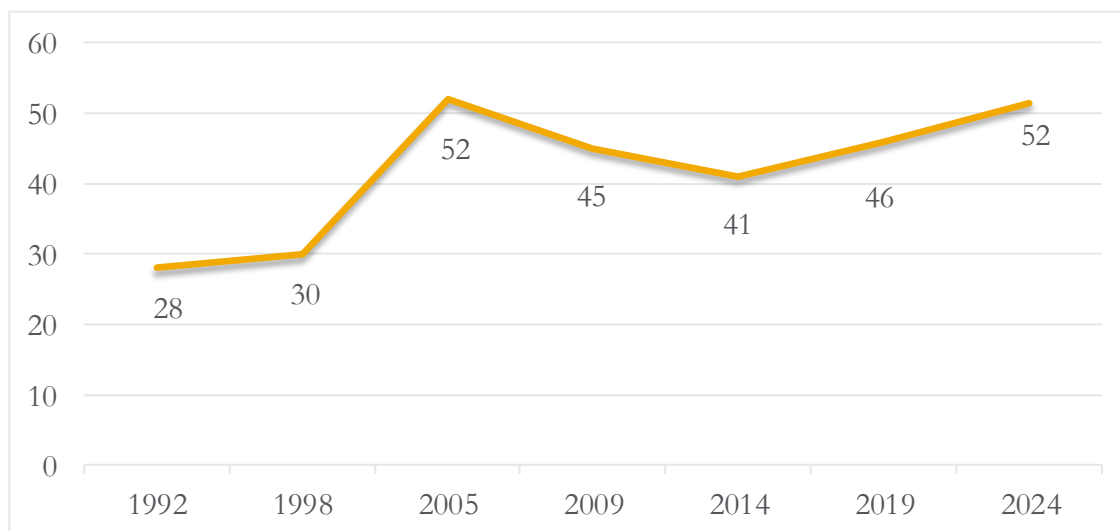
Fokus i befolkningsstudierna har varit att studera svenskarnas engagemang i ideella organisationer men då man också studerat de informella insatserna finns det unika möjligheter att få kunskap om hur vanligt det är att göra båda formerna av insatser och engagemang. Det finns studier som har visat att engagemanget i informella hjälpinsatser begränsar möjligheterna för individer att engagera sig i ideella organisationer. Argumenten är att de informella insatserna kan vara för tidskrävande och att det inkräktar på det oberoende som många andra aktiviteter förutsätter (Martinson & Minkler, 2006; Strauss, 2021). Å andra sidan finns det studier som antyder att vara utförare av informella insatser kan vara en väg till engagemang i ideella organisationer. Det finns tecken på att

informella hjälpgivare kan engageras i vissa informella nätverk, som sedan kan leda vidare till att engagera sig i ideella organisationer (Wuthnow, 2008). Burr och kollegor (2005) argumenterar för att deltagande i en ideell organisation i vissa fall kan fungera som en paus från rollen som informell hjälpgivare och därmed ge socialt stöd.

Ett exempel är en studie från Canada som visade att tillgång till sociala nätverk är förknippade med en ökad sannolikhet att människor både arbetar ideellt och gör informella insatser (Wang m.fl., 2017). Ett annat exempel är forskarna Pichler och Wallace (2007) som för att skilja mellan engagemang i ideella organisationer och informella insatser utanför en organisatorisk ram använt begreppen formellt och informellt socialt kapital. Det formella sociala kapitalet är kopplat till deltagande i civilsamhällesorganisationer och informellt socialt kapital bygger på nära sociala relationer och nätverkstillhörighet. I en internationell studie med fokus på om medborgarna ligger högt på både formellt och informellt socialt kapital visade resultaten att Sverige och Danmark, tillsammans med Nederländerna, ligger högt i båda formerna av kapital, det vill säga de förefaller komplettera varandra.

Låt oss nu gå över till hur de informella insatserna utvecklats i Sverige under de 32 år som gått sedan den första befolkningsundersökningen av medborgerligt engagemang. I Figur 1 redovisas de informella insatsernas omfattning vid tidpunkten för befolkningsstudierna. Resultaten avser de som gör insatser för någon de *inte* sammanbor med.

Figur 1. Informella insatser utanför det egna hushållet. 1992–2024. I procent av befolkningen¹



Resultaten i Figur 1 visar några tydliga trender. Den första trenden är att andelen som gjorde informella insatser under 1990-talet var hög och stabil då omkring 30 procent av befolkningen utfört sådana insatser. Den andra trenden visar en påtaglig ökning av andelen av befolkningen som gjorde informella insatser mellan 1998 och 2005 års studier, från 30 procent till drygt 50 procent.

¹ Figur 1 är baserad på följande intervjufråga. ”Hjälper du regelbundet släktingar som du inte sammanbor med, grannar, vänner eller arbetskamrater? Det kan handla om till exempel skjutsning, matinköp, trädgårdsarbete, städning, tillsyn, passning, omvårdnad eller annan hjälp.” En förklaring till den kraftiga ökningen mellan 1998–2005 kan vara ett tillägg i grundfrågan från och med 2005-års studie för att fånga mer svårgräpbara insatser, som samvaro, tillsyn och passning.

Den tredje trenden är att de informella insatserna har minskat något mellan 2005 och de två efterföljande studierna, för att sedan i de två senaste studierna öka igen för att i studien från 2024 vara tillbaka på samma nivå som i 2005 års studie, det vill säga att drygt hälften av svenskarna gör informella insatser. Den vanligaste förklaringen till ökning av informella insatser är att det är en respons på förändringar och neddragningar inom offentlig vård och service som till exempel kommunal äldreomsorg. Vi återkommer lite senare i texten till en diskussion som kan bidra till att problematisera orsaker till förändringar under de tre decennierna som befolkningsstudierna täcker.

Hur är då könsmönstren i de olika studierna? Det generella resultatet är att det är små skillnader (ca 2%) mellan kvinnor och män vad gäller omfattningen av informella insatser. Mer specifikt visar resultaten att i tre av studierna (1992, 2019 och 2024) är det något vanligare bland kvinnor att göra informella insatser medan det i fyra av studierna (1998, 2005, 2009 och 2014) är något vanligare bland män. Resultaten från befolkningsstudierna visar att det är vanligt att både kvinnor och män gör insatser vilket bidrar till att nyansera bilden något från tidigare forskning som ofta framhållit att informellt hjälpande är starkt kvinnodominerat (SoS, 2012; Szebehely, Ulmanen & Sand, 2014).

I Tabell 2 visas hur vanligt det är att göra informella insatser i olika åldersgrupper och hur många timmar per månad man gör dessa insatser enligt självskattning. Data om åldersgruppen 75–84 finns från 2005 års befolkningsundersökning och jämförelser görs för de senaste fem mätningarna.

Tabell 2. Regelbundna informella insatser utanför det egna hushållet, 2005–2024. I procent av befolkningen och genomsnittligt antal timmar per månad i olika åldersgrupper.²

År	16–29	30–44	45–59	60–74	75–84
2005 %	46	53	55	57	22
Antal tim/mån	9	9	9	20	21
2009 %	37	46	48	46	21
Antal tim/mån	21	14	19	17	16
2014 %	41	41	44	42	25
Antal tim/mån	10	8	14	18	20
2019 %	45	56	58	51	46
Antal tim/mån	9	7	13	23	11
2024 %	48	57	61	54	36
Antal tim/mån	11	15	15	19	19

Resultaten i Tabell 2 visar att det skett en ökning i samtliga åldersgrupper från 2014 års studie och de två senaste studierna förutom i den äldsta åldersgruppen där det skett en minskning från 46 procent i 2019 års studie till 36 procent i 2024 års studie som svarat att man gör informella insatser.

² Resultaten i Tabell 2 är baserade på samma grundfråga som i Figur 1 och följande fråga. ”Hur många timmar per månad har du utfört informella hjälpsatser åt den personen de senaste 12 månaderna?”

Övergår vi till antalet timmar visar tabellen att det är åldersgrupperna 60–74 och 75–84 som gör flest antal timmar i undersökningen år 2024. De gör 19 timmar per månad vilket för gruppen 75–84 är en ökning från 2019 års studie. Tabellen visar att antalet timmar man gör insatser verkar ha ökat något mellan 2019 års studie och den senaste studien i de tre yngsta åldersgrupperna. Sammantaget visar detta att andelen i befolkningen som gjort informella insatser och antalet timmar man gör insatser för någon utanför det egna hushållet år 2024 förefaller vara mer omfattande än någon gång tidigare under de dryga 30 år som gått sedan första befolkningsstudien genomfördes.

Att göra både ideellt arbete i organisationer och informella insatser

Efter att ha visat utvecklingen av informella insatser övergår vårt intresse till att belysa frågan om det finns relationer mellan olika former av medborgerligt engagemang. Som nämnts har befolkningsundersökningarna sedan 1992 givit oss möjlighet att analysera hur ett eventuellt samspel mellan olika former av engagemang gestaltar sig på individnivå och om det finns personer som är ”dubbelengagerade”, det vill säga som *både* arbetar ideellt och gör informella insatser.

Vi har identifierat tre grupper i våra data för att kunna diskutera frågan om ”dubbelengagemang”. Den *första* gruppen består av dem som endast arbetar ideellt, den *andra* gruppen av personer som endast gör informella insatser för någon utanför eller i det egna hushållet och den *tredje* gruppen består av dem som *både* gör informella insatser *och* arbetar ideellt. För att kunna jämföra dessa tre grupper av medborgare med dem som inte är engagerade i någon av dessa former av medborgerligt engagemang har vi med en *fjärde* grupp bestående av dem som vid studiens genomförande varken gjorde informella insatser eller hade arbetat ideellt under de senaste 12 månaderna. I Tabell 3 visas omfattningen av ideella och informella insatser i de här tre grupperna under de 32 år som passerat sedan den första studien 1992.

Tabell 3. Omfattning av dem som gör informella insatser och/eller arbetar ideellt i ideella organisationer och bland dem som vid studiens genomförande eller föregående år inte gör någon av dessa insatser. 1992–2024. I procent av befolkningen ³

	1992	1998	2005	2009	2014	2019	2024
1. Endast ideellt arbete	33	36	21	24	30	23	22
2. Endast informella insatser	12	13	23	20	20	25	23
3. Både informellt och ideellt	17	16	30	24	24	28	30
4. Varken informellt eller ideellt	38	35	26	32	26	24	25

Av Tabell 3 framgår att sedan 2005 års studie och framåt är det mellan 20–25 procent av befolkningen som antingen gör bara informella eller ideella insatser. Undantaget är 2014 års studie där 30 procent svarade att man gör ideella insatser i en organisation men är i de två senaste studierna tillbaka på samma nivå som i studierna från 2005 och 2009. Det kanske mest intressanta resultatet i Tabell 2 berör den tredje gruppen, de som gör *både* ideella och informella insatser. Som vi kan se var det redan på 1990-talet relativt vanligt att vara ”dubbelt aktiv”, och att det har skett en markant

³ Tabell 3 och Tabell 4 är baserade på studiernas grundfrågor om man regelbundet gör ideella insatser i en organisation, om man regelbundet gör informella insatser för någon utanför det egna hushållet och hur många timmar per månad man gör ideella respektive informella insatser.

ökning över tid. I de tre befolkningsundersökningarna genomförda 2009, 2014 och 2019 tillhörde omkring en fjärdedel av befolkningen den tredje gruppen, det vill säga de som gör både informella insatser och arbetar ideellt. I studien från 2024 är det 30 procent som är ”dubbelt aktiva vilket är på samma nivå som i 2005 års studie. Vi kan konstatera att i studierna från 2014, 2019 och 2024 är det omkring tre fjärdedelar (75 %) av befolkningen som är aktiva i någon av dessa former av medborgerligt engagemang.

I Tabell 4 övergår vi till att visa engagemangets omfattning i antal timmar per månad vid tidpunkten för de olika studierna. Tabell 4 visar hur påfallande mycket tid de som är engagerade både i informella insatser och ideellt arbete lägger ner på sina insatser i samtliga studier från 1992 och framåt, i jämförelse med dem som gör en av dessa former av engagemang. Detta illustrerar vad som ibland talas om som ett kumulativt medborgarskap där en form av engagemang leder till ett annat. Vi vet inte i de studier som presenteras hur ideellt arbete och informella insatser eventuellt samspelar med varandra men vi kan konstatera att det handlar om många timmar per månad och betydligt fler timmar i jämförelse med de andra två grupperna som gör antingen ideellt arbete i organisationer eller informella insatser.

Tabell 4. Det genomsnittliga antalet timmar per månad bland dem som gör informella och/eller ideella insatser i frivilliga organisationer. Genomsnittligt antal timmar i månaden.

	1992	1998	2005	2009	2014	2019	2024
1. Endast ideellt arbete	12	11	11	15	15	18	16
2. Endast informella insatser	13	12	12	23	16	14	18
3. Både informellt och ideellt	25	25	28	28	27	36	29

Möjliga orsaker till utvecklingen av informella insatser

Resultaten från befolkningsstudierna 1992–2024 visar att mellan 2009–2024 förefaller de informella insatserna ökat med drygt tio procent och vara tillbaka på samma nivå som i 2005 års studie, drygt 50 procent. Ett observandum är att det över tid inte är någon större skillnad mellan män och kvinnor om vi ser till vilka som gör insatserna. Resultaten pekar mot att användandet av en bredare definition av informella insatser synliggör att också många män ger informell hjälp till någon utanför det egna hushållet. När det gäller informella insatser för någon i det egna hushållet, som inte studerats i detta avsnitt, har flera studier visat att det är ungefär lika vanligt att kvinnor som män gör sådana. Detta kan möjligtvis förklaras av att de faktiska behoven spelar större roll än vilket kön man har, något som tidigare studier visat (Jegermalm, 2020; Szebehely, Ulmanen & Sand, 2014). De studier vi presenterat förstärker bilden av att givande av informella insatser är vanligt bland både kvinnor och män.

Hur ska vi då betrakta förändringar av informella insatser? Det finns flera möjliga förklaringar till den kraftiga förändringen mellan 1998 och 2005 års studier. Delvis kan ökningen bero på ett tillägg i grundfrågan från och med 2005 års studie för att fånga mer svårgripbara insatser, som samvaro, tillsyn och passning. Denna förändring förklarar knappast hela uppgången från 30 procent till 52 procent, det är mycket som talar för att det har skett en reell ökning av medborgare som är engagerade i informella insatser under denna period.

En annan mer övergripande förklaring som beskrivits i tidigare studier (Jeppsson Grassman & Jegermalm, 2012) är att det finns grundläggande skillnader mellan olika former av engagemang då informella insatser, till skillnad från ideellt arbete i organisationer, inte är omgivet av någon ”skyddande” organisatorisk struktur utan är mer ett öppet system som kan påverkas av förändringar som till exempel nedskärningar och omprioriteringar i de skattefinansierade välfärdssystemen. Till exempel har det skett minskningar i äldreomsorgen som innebär att man får hemtjänst eller plats på ett vård- och omsorgsboende allt senare i livet och under kortare tidsperioder än tidigare (Socialstyrelsen, 2024).

Mer konkret handlar det om att i dag hinner omkring 80 procent använda offentlig omsorg innan de går bort, vilket kan jämföras med ungefär 15 procent för ett halvsekel sedan. Denna utveckling innebär en omfördelning av offentlig äldreomsorg, till exempel hemtjänst och vård- och omsorgsboenden, där fler får del av den men under en kortare period och i slutet av livet (Ernst Bravell m.fl., 2012; Lundgren & Sundström, 2012; Sundström, 2019).⁴ Det är i samband med förändringar och omprioriteringar av den offentliga vården och omsorgen man talar om att det så kallade ”omsorgsgapet” uppstår, som innebär att anhöriga får ta ett större ansvar genom ökade informella insatser för att minska detta gap.

En fråga i sammanhanget handlar om i vilken utsträckning de informella insatserna ersätter eller kompletterar offentlig omsorg, något som säkerligen kan variera på individnivå. I det här avsnittet fokuseras på de som är givare av informella insatser till någon utanför det egna hushållet. Tidigare analyser (Jegermalm & Sundström, 2017; Jegermalm & Torgé, 2021) har visat att de som hjälper någon utanför det egna hushållet ofta gör det som ibland kallas lättare eller osynliga insatser, till exempel hushållsgöromål, transport eller tillsyn och passning. I vissa fall rör det säkert sig om att dessa mer ”lätta” insatser kompletteras av att de offentliga insatserna kan bestå av mer personlig omvårdnad vilket kan beskrivas som att omsorgen är ett delat eller överlappande projekt mellan den offentliga omsorgen och informella insatser.

Här kan det vara viktigt att påminna om att informella insatser till skillnad från ideellt arbetes mer formaliserade organisering bygger på en privat, mer eller mindre uttalad, symmetrisk överenskommelse mellan två eller flera individer om att ”detta vill vi båda”, ”detta vill vi tillsammans”. Det handlar i grunden alltså om relationer mellan individer som kan vara ömsesidiga men även innehålla moraliska aspekter som till exempel villigheten att ta på sig ett ansvar (Jegermalm m.fl., 2014; Oscarsson & Jegermalm, 2022).

Informella insatser som uttryck för ett medborgerligt engagemang i civilsamhället

Ett viktigt resultat från befolkningsstudierna är att det är vanligt att både vara engagerad i informella insatser och ideellt arbete i organisationer. I den senaste studien från 2024 var det 30 procent som svarade att man är ”dubbelengagerad” och man gör i genomsnitt många timmar per månad av båda typerna av engagemang. Resultaten från våra befolkningsstudier visar att det inte förefaller vara barriärer mellan att göra informella insatser och ideellt arbete i en organisation i jämförelse med

⁴ Den kommunala äldreomsorgen i form av hemtjänst och vård- och omsorgsboenden hade en höjdpunkt under 1970-talet och början av 1980-talet, när omkring 16 procent av personer 65 och äldre fick hemtjänst och strax under 10 procent bodde i vård- och omsorgsboenden, att jämföra med dagens ca 10 procent respektive 5 procent (Socialstyrelsen, 2024).

studier som visar att informellt engagemang bidrar till svårigheter att kombinera med andra former av engagemang som till exempel ideellt arbete.

Inledningsvis nämndes en studie av Pichler och Wallace (2007) där de jämför ett antal europeiska länder utifrån dimensionerna formellt och informellt socialt kapital. Indikatorer på formellt socialt kapital är deltagande i civilsamhällsorganisationer och föreningar, det vill säga ideellt arbete, och indikatorer på informellt socialt kapital handlar om hur ofta man har kontakt med vänner, kollegor och grannar. Gruppen som gör både informella insatser och ideellt arbete är ett exempel på att man kan ha både ett högt informellt och formellt socialt kapital, något som tidigare analyser visat (Oscarsson & Jegermalm, 2022).

En möjlig tolkning är att den skattefinansierade välfärdens omfattning och organisering i Sverige hittills givit möjligheter för de som gör informella insatser och ideellt arbete att ha tid och utrymme för detta engagemang. Något som stärker denna tolkning är att studier av medborgerligt engagemang i de skandinaviska länderna (som har liknande organisering av välfärd som i Sverige) visar att det är vanligt att vara ”dubbelengagerad” även i Danmark och Norge (Jegermalm, Hermansen och Fladmoe, 2019; Sundlisæter Skinner m.fl., 2020).

Sammantaget är det mycket som talar för att detta dubbla engagemang är ett uttryck för ett levande civilsamhället som består av ett myller av olika relationer och insatser. Det finns dock anledning att reflektera över uppfattningen att även om förändringar av informella insatser och ideellt arbete inte har en enkel, instrumentell, relation till landets välfärdssystem och förändringar i välfärdsstaten kan det finnas skäl att uppmärksamma risken för att ett ökat och alltför stort tryck på medborgarna att utföra informella insatser och ideellt arbete kan försvåra möjligheterna för denna typ av dubbla engagemang och för bevarandet av ett mångfacetterat civilsamhället.

Att ge för att förändra

Medborgerligt engagemang handlar i grunden om att människor bidrar till det gemensamma. I övriga delar av denna rapport, liksom i den första delrapporten över 2024 års befolkningsundersökning (Lundberg m.fl., 2025), har fokus legat på olika former av engagemang som uttrycks genom att människor ger av sin tid. Det har handlat om ideellt arbete, informella hjälpinsatser och politiskt deltagande. Tillsammans visar dessa former av deltagande hur samhällsengagemang kan ta sig uttryck i handlingar som bygger på tid och delaktighet.

Engagemang kan dock också anta andra former. Förutom att människor bidrar med sin tid kan de även välja att bidra med ekonomiska resurser. Att ge pengar till organisationer, projekt eller ändamål är en form av medborgerligt engagemang som skiljer sig från det ideella arbetet, men som likväl har stor betydelse för civilsamhällets verksamheter. Genom att ge gåvor kan individer stödja aktiviteter och ändamål som de anser viktiga, och på så sätt påverka vilka resurser som finns tillgängliga i samhället.

Detta kapitel behandlar denna dimension av engagemang: givande i form av pengar. Här presenteras både övergripande mönster och några särskilda kännetecken för svenskt givande. Att vi fokuserar på enbart givande av pengar kan tyckas snävt då människor även kan ge materiella ting av värde. Det kan handla om att ge bort kläder som inte längre används eller ett prydnadsföremål som ska utgöra högsta vinsten i ett lotteri anordnat av en lokal förening. En fördel med att studera enbart pengar är dock att kronor är ett enhetligt mått som möjliggör tydliga mätningar och jämförelser mellan grupper (Vamstad, 2015). Som underlag används 2024 års befolkningsstudie, och resultaten jämförs även med tidigare undersökningar samt svensk och internationell forskning för att synliggöra förändringar och trender över tid. När det gäller de övergripande nivåerna av givande och hur givandet fördelas mellan olika typer av organisationer jämförs resultaten från 2024 med både 2019 och 2014, medan jämförelser av givna belopp av metodologiska skäl enbart görs mot 2019 års data.

Även om denna rapport främst fokuserar på olika mönster i givande är det också viktigt att sätta resultaten i ett ekonomiskt och institutionellt sammanhang. Hur mycket människor kan och vill ge påverkas inte bara av deras engagemang, utan också av yttre faktorer som hushållens köpkraft och de villkor staten sätter för givande. Av den anledningen diskuteras här två omständigheter som särskilt kan ha påverkat givandets omfattning under senare år: den höga inflationen och återinförandet av skatteavdrag för gåvor.

De senaste årens höga inflation

Under de senaste åren har inflationen i Sverige varit ovanligt hög. Prisökningarna tog fart efter pandemin och förvärrades ytterligare av kriget i Ukraina, särskilt genom stigande kostnader för energi och livsmedel. Det har inneburit att många hushåll fått minskad köpkraft. Tidigare forskning har visat att hushållens tillgängliga resurser – inklusive deras upplevda och faktiska köpkraft – är en avgörande faktor för givande (Wiepking & Bekkers, 2012). När ekonomin är svag eller

levnadskostnaderna stiger minskar alltså ofta givandet, särskilt bland låg- och medelinkomsttagare. Att den senaste tidens höga inflation haft en negativ inverkan på givande internationellt har bland annat visats i en nyligen publicerad amerikansk rapport (Giving USA Foundation, 2024). Enligt rapporten så minskade det individuella givandet i USA med 2,4 procent i reala termer mellan 2022 och 2023. Giva Sverige har konstaterat att trots att den svenska allmänheten ökade sitt givande kraftigt i samband med Ukrainakrigets utbrott 2022, har inflationen samtidigt minskat värdet av gåvorna i reala termer, vilket innebär att ökningen snarare var nominell än reell (Giva Sverige, 2025).

Skatteavdrag på gåvor

Sedan den förra befolkningsundersökningen 2019 har ett skatteavdrag för gåvor införts. I Sverige infördes det ett skatteavdrag för gåvor 2012, men systemet avskaffades igen redan 2016. Sedan den 1 juli 2019 finns dock åter möjligheten för privatpersoner att få skattereduktion för gåvor till godkända ideella organisationer (Henrekson, 2025). För att kunna få avdrag krävs att varje enskild gåva uppgår till minst 200 kronor och att man under året sammanlagt ger minst 2 000 kronor. Skattereduktionen är 25 procent av det totala gåvobeloppet, med ett tak på 3 000 kronor per år (vilket motsvarar gåvor på upp till 12 000 kronor). Gåvorna måste gå till organisationer som efter en ansökan har blivit godkända av Skatteverket. För att bli godkänd krävs bland annat att organisationen är allmännyttig och bedriver social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning, samt har en auktoriserad eller godkänd revisor. Det är mottagarorganisationerna som rapporterar uppgifterna om enskilda gåvor till Skatteverket, vilket innebär att givaren inte själv behöver ange detta i deklarationen.

Den internationella litteraturen kring hur skatteavdrag på gåvor påverkar människors givande är relativt omfattande, men resultaten från olika studier har varierat beroende på datakälla och metod (Peloza & Steel, 2005). Många studier har använt självrapporterade uppgifter om individers donationer och funnit en relativt måttlig priselasticitet, det vill säga hur mycket givandet förändras när den faktiska kostnaden efter skatt går upp eller ned (t.ex. Clotfelter, 1985; Randolph, 1995).

En kritik mot dessa studier är att självrapporterade data ofta är felaktiga, inte minst eftersom människor tenderar att överskatta sina donationer eller inte rapportera dem konsekvent. Duquette (2016) använde i stället data från amerikanska välgörenhetsorganisationers skattedeklarationer. Genom att analysera hur dessa faktiska intäkter förändras i relation till variationer i skatteförmåner, visar studien att priselasticiteten är betydligt högre än vad tidigare forskning funnit. En 1 procentig ökning i den skattemässiga kostnaden att ge leder till ungefär 4 procent minskning i mottagna bidrag. Effekten varierar också mellan olika sektorer, där t.ex. sjukvård och äldreomsorg är mer känsliga för skatteförändringar än universitet och kulturinstitutioner.

Det svenska skatteavdraget är väldigt begränsat i en internationell kontext och det är som sagt bara gåvor till vissa organisationer som kan ge skatteavdrag. Givet den internationella forskningen kan man ändå anta att införandet av skatteavdraget har haft en positiv effekt. Dock är det svenska systemet för skatteavdrag så pass begränsat att denna effekt troligtvis är marginell.

Det är viktigt att understryka att befolkningsstudien inte är utformad för att fastställa orsakssamband. Vi kan därför inte med säkerhet säga i vilken utsträckning förändringar i givande beror på till exempel inflationen eller återinförandet av skatteavdraget. Syftet med att lyfta dessa faktorer har snarare varit att ge en bakgrund till de villkor som kan ha påverkat givandets

omfattning under senare år. Med detta i åtanke går vi nu vidare till att presentera resultaten från 2024 års undersökning.

Minskat antal givare och minskade genomsnittliga belopp

Tidigare svensk forskning har beskrivit det individuella givandet i Sverige som ”folkligt” (Vamstad, 2020). Med detta menas att en stor andel av befolkningen ger gåvor av relativt likartad storlek till samma ändamål oavsett grupp- och klasstillhörighet. Denna folklighet yttrar sig också i att det genomsnittliga årliga givandet är förhållandevis litet i kronor räknat.

Mot denna bakgrund är det intressant att analysera hur givandet har utvecklats sedan den senaste befolkningsundersökningen. På befolkningsnivå kan vi se förändringar i både andelen som ger och i hur mycket som ges. Som framgår av Tabell 5 är andelen av befolkningen som har givit till olika typer av ändamål år 2024 cirka 70 procent. Detta kan jämföras med 2019, då över 80 procent av befolkningen angav att de skänkt pengar det senaste året. Vi ser alltså en minskning om tio procentenheter i andelen av befolkningen som uppger att de skänkt pengar. Även i 2014 års befolkningsundersökning angav 80 procent av befolkningen att de givit pengar till välgörenhet.

Tabell 5. Andel givare i befolkningen och det genomsnittliga givandet. 2019–2024.

	2019*	2024	2024 (med outliers)
Andel givare (procent)	80	71	71
Genomsnitt, kronor	3215	2740	3535
Median, kronor	1242	1200	1200
Standardavvikelse, kronor	5 434	5576	17 171

*2019 års siffror är omräknade till 2024 års penningvärde

Det är alltså en mindre andel av befolkningen som uppger att de donerat pengar under det senaste året 2024 jämfört med 2019. När man ser på det genomsnittliga donerade beloppet kan det dock vid en första anblick framstå som att det har skett en betydande ökning. Genomsnittligt givande år 2024 var 3 535 kronor med en median på 1 200 kronor. Detta kan jämföras med ett genomsnittligt årligt givande i 2019 års studie på 2 592 kronor per person. För att göra en rättvis jämförelse måste dock två faktorer först beaktas: de senaste årens höga inflation samt så kallade outliers i 2024 års datamaterial.

För att ta inflationen i beaktande använder vi oss av Statistiska centralbyråns prisomräknare. Ifall vi omvandlar det genomsnittliga givandet 2019 till 2024 års penningvärde så hamnar det på 3215 kronor per individ. Samtidigt innehåller våra data från 2024 ett antal så kallade outliers, det vill säga observationer som avviker markant från resten av datamaterialet och därmed har stor inverkan på de statistiska måtten. Eftersom ett fåtal mycket höga belopp riskerar att ge en missvisande bild av hur givandet i befolkningen har förändrats över tid, är det relevant att exkludera dessa observationer innan genomsnittet beräknas. I 2019 års data var den högsta angivna donationen drygt 62 000 kronor, medan det i 2024 års data finns fem respondenter som uppgett att de har givit mer än 100 000 kronor det senaste året. En respondent uppger till och med att den har donerat 500 000 kronor. Att spridningen är så mycket större i 2024 års data syns tydligt i standardavvikelsen, som är 17 171 kronor 2024 jämfört med 5 434 kronor 2019. När de fem observationerna över 100 000 kronor exkluderas faller standardavvikelsen till 5 576 kronor, vilket ligger nära 2019 års nivå

och visar att några få extremt höga belopp driver upp medelvärdet. Efter exkludering av outliers sjunker det genomsnittliga värdet på donationerna med 22,5 procent och hamnar på 2 740 kronor.

Tar man både inflation och outliers i beaktande har det genomsnittliga givandet per person alltså minskat från 3 215 kronor 2019 till 2 740 kronor 2024 – en minskning på cirka 15 procent. Medianen för 2019 och 2024 är däremot relativt lika efter att 2019 års median på 1 000 kronor omräknats till 2024 års penningvärde (1242 kronor). Det belopp som flest respondenter angav att de skänkt under det senaste året 2024 var 1 000 kronor.

Sammanfattningsvis framgår att andelen som skänkt pengar det senaste året har sjunkit med tio procentenheter från 2019 till 2024, samtidigt som det genomsnittliga beloppet också har minskat. I kommande avsnitt kommer vi att rapportera data utan outliers. Vi har dock även gjort alla analyser med outliers för att kontrollera att de mönster vi finner kvarstår även när dessa inte tas bort.

Vad svenska givare ger till

Internationell forskning har visat att människor fortsätter att ge även i länder med en välutvecklad offentlig sektor – det totala givandet tycks alltså inte minska (så kallad crowding-out). Däremot förändras ofta inriktningen på givandet (se t.ex. Salamon & Anheier, 1998; Wiepking & Bekkers, 2012). Att offentlig sektor traditionellt har haft huvudansvaret för vård, skola och omsorg kan alltså ha bidragit till att privata gåvor i Sverige främst riktas mot ändamål som kompletterar snarare än ersätter offentliga insatser, exempelvis internationellt bistånd, katastrofhjälp och medicinsk forskning. Vamstad och von Essen (2012) visar att svenskar föredrar ändamål som inte uppfattas konkurrera med välfärdsstaten, vilket speglar en moralisk ordning där sociala rättigheter betraktas som offentliga åtaganden snarare än föremål för privat välgörenhet.

När vi analyserar 2024 års siffror på vilka typer av ändamål som respondenterna har skänkt pengar till kvarstår denna prioriteringsordning, men vi kan dock se en generell minskning i andelen givare inom de flesta kategorier mellan 2019 och 2024. Som visas i Tabell 6 så är internationellt bistånd den kategori som samlar högst andel givare. Andelen av befolkningen som givit till internationellt bistånd det senaste året har dock minskat från 44 procent till 40 procent mellan 2019 och 2024. Den kategori som samlar näst mest givare är medicinsk forskning på 37 procent. Även denna kategori har minskat sedan 2019. Vi ser även ett minskat givande till sociala organisationer, miljö- och djurrättsfrågor, mänskliga rättigheter, kultur samt insamlingar via sociala medier, såsom crowdfunding och stöd till enskilda personer (t.ex. journalister och författare). Givande till religiösa och kyrkliga ändamål har ökat något sedan 2019, men 2024 års nivå på 14 procent ligger fortfarande under nivån för 2014 på 19 procent. Givande till politiskt arbete och samhällspåverkan samt till annat ligger kvar på samma nivå som 2019.

Sammantaget visar resultaten att den moraliska ordning som tidigare forskning beskrivit fortfarande präglar svenskarnas givande – gåvorna riktas främst till ändamål som kompletterar välfärdsstaten. Samtidigt ser vi en nedgång i andelen givare inom de flesta kategorier mellan 2019 och 2024.

Tabell 6. Givande till olika typer av ändamål, 2014-2014. Procent av befolkningen.

	2014	2019	2024
Internationellt bistånd	56	44	40
Medicinsk forskning	45	50	37
Sociala organisationer	29	26	19
Miljö och djurrätt	26	20	17
Mänskliga rättigheter	22	19	11
Religiösa eller kyrkliga ändamål	19	11	14
Kultur	8	6	4
Insamling genom sociala medier	-	9	5
Politiskt arbete eller samhällspåverkan	(4) ⁵	3	3
Annat	5	7	7

Givande och sociodemografiska faktorer

Både den internationella och den svenska forskningen har visat att sociodemografiska faktorer påverkar människors benägenhet att skänka pengar till välgörande ändamål (Bekkers & Wiepking, 2011; Vamstad, 2020). Vi kommer i det här avsnittet titta på skillnader i givande baserat på kön, inkomst och utbildning

Givande och kön

När det gäller kön visar befolkningsundersökningen från 2019 att en större andel av kvinnor än män i befolkningen ger donationer till välgörande ändamål. Liknande studier från Norge och Danmark pekar i samma riktning (Fladmoe m.fl., 2024; Hygum Espersen m.fl., 2025). Detta mönster återfinns även i 2024 års befolkningsundersökning. Som visas i Tabell 7 uppgår 76 procent av kvinnorna att de har givit pengar det senaste året jämfört med 65 procent av männen. År 2019 var motsvarande siffror 86 procent för kvinnor och 76 procent för män. Gapet på cirka 10 procentenheter mellan män och kvinnor har alltså förblivit stabilt trots att andelen givare i befolkningen har minskat.

Ser vi i stället till det genomsnittliga givna beloppet är dock förhållandet mellan könen det omvända – år 2024 gav kvinnor i genomsnitt 2 592 kronor och män 2 922 kronor. Skillnaden i genomsnittligt givande mellan könen har minskat sedan 2019, då kvinnor gav 2 056 kronor och män 3 269 kronor. Den genomsnittliga skillnaden mellan könen har alltså minskat från drygt 1 200 kronor år 2019 till drygt 300 kronor år 2024. Minskningen kvarstår även när de fem respondenter som uppgett att de skänkt 100 000 kronor eller mer inkluderas i analysen. År 2014 var dock situationen den motsatta, då kvinnor gav mer än män (Vamstad, 2015).

Tabell 7. Givande och kön, 2019 och 2024. I procent av befolkningen och genomsnittlig summa

Kön	Andel som givit (%) 2019	Genomsnitt kr 2019	Andel som givit (%) 2024	Genomsnitt kr 2024
Kvinnor	86	2 056	76	2 592
Män	76	3 269	65	2 922

⁵ I 2019 och 2024 års undersökningar frågade vi respondenterna om de givit pengar till ”politiskt arbete och samhällspåverkan” medan vi i 2014 års undersökning frågade om de givit pengar till ”organisation för politiskt arbete t ex parti eller intresseorganisation”. Formuleringarna är snarlika, men inte identiska. Därför är 2014 års siffra inom parentes.

Givande och ålder

Ålder är en annan faktor som kan tänkas påverka människors givande, då olika livsfaser kan innebära skiftande ekonomiska förutsättningar och värderingar samt förändringar i vilka typer av sociala sammanhang som man rör sig i (Einolf, 2017). Internationell forskning visar att det är mer sannolikt att äldre individer ger pengar till välgörenhet och att de ger större belopp än yngre personer (Bekkers & Wiepking, 2011).

I linje med den internationella forskningen visar våra data att andelen som givit pengar till välgörenhet det senaste året ökar med åldern, där den yngsta gruppen tydligt avviker genom att ge i betydligt lägre utsträckning än övriga (se Tabell 8). Bland personer i åldern 16–29 år har endast 43 procent skänkt pengar, jämfört med 75 procent bland 30–59-åringar, 77 procent bland 60–74-åringar och 79 procent i åldersgruppen 75–84 år. Den yngsta åldersgruppen ger även betydligt mindre i genomsnitt än övriga grupper. Medan de äldre åldersgrupperna i genomsnitt har skänkt runt 3 000 kronor under det gångna året, har personer i åldern 16–29 år endast givit drygt 1 000 kronor.

Detta mönster skiljer sig från 2019 års undersökning, då skillnaderna mellan åldersgrupperna var mindre uttalade. Då uppgav 74 procent av 16–29-åringarna att de givit pengar till välgörenhet, jämfört med 80 procent bland 30–59-åringar, 83 procent bland 60–74-åringar och 87 procent i gruppen 75–84 år. Även skillnaderna i genomsnittligt givande mellan åldersgrupperna var mindre 2019. Om vi justerar för inflation motsvarar det genomsnittliga givandet bland 16–29-åringar drygt 2 000 kronor i 2024 års penningvärde, medan övriga grupper låg mellan cirka 2 800 och 3 500 kronor.

Det är svårt att veta varför både andelen 16–29-åringar som givit pengar det senaste året och det genomsnittliga värdet av dessa donationer har minskat sedan 2019 års befolkningsundersökning. Enligt Giva Sverige (2025) beror det sannolikt på att unga drabbats hårdare av arbetslöshet och minskade ekonomiska resurser de senaste fem åren, men även andra faktorer kan ha bidragit.

Tabell 8. Givande och ålder, 2019 och 2024. I procent av alla inom åldersgrupper och genomsnittligt årligt givande

Ålder	Andel som givit (%) 2019	Genomsnitt kr 2019	Andel som givit (%) 2024	Genomsnitt kr 2024
16–29 år	74	2 043	43	1 054
30–59 år	80	3 446	75	2 989
60–74 år	83	3 291	77	2 766
75–84 år	87	2 861	79	3 112

Givande och inkomst

För att kunna jämföra personer med olika inkomstnivåer har vi delat in respondenterna i fyra lika stora grupper utifrån deras disponibla inkomst. Denna typ av indelning kallas kvartiler och gör det möjligt att undersöka hur sannolikheten att ha givit pengar skiljer sig mellan dem med lägst och högst inkomst. Varje grupp omfattar 25 procent av befolkningen, från den fjärdedel som har lägst inkomst till den fjärdedel som har högst.

Tabell 9. Givande och inkomst. 2024.

Inkomstkvartil	Lägsta kvartilen	Andra kvartilen	Tredje kvartilen	Fjärde kvartilen
I procent inom kvartilen	58	69	77	83
Genomsnitt, kronor	2 067	2 519	2 543	3 579

Som framgår i Tabell 9 ökar andelen som har givit pengar för varje inkomstkvartil, där 58 procent inom den lägsta kvartilen uppgett att de skänkt pengar det senaste året jämfört med 83 procent i den högsta. Det genomsnittliga beloppet följer samma linearitet som andelen som givit pengar. Individerna i den fjärde kvartilen har givit det högsta beloppet i genomsnitt (3 579 kronor) medan individerna i den lägsta kvartilen givit det lägsta genomsnittliga beloppet (2 067 kronor). Men eftersom individerna i den fjärde kvartilen har nästan åtta gånger så hög disponibel inkomst som dem i den första, innebär det att de med lägst inkomster faktiskt ger en betydligt större andel av sin inkomst. Detta tyder på att det finns en grupp med lägre inkomster som ändå prioriterar eller motiveras att ge relativt mycket. Möjligen kan det handla om pensionärer eller personer med viss förmögenhet men relativt låg inkomst.

Givande och tillit och religiositet

Två andra faktorer som ofta lyfts fram i den internationella litteraturen om givande är religiositet och tillit (Bekkers, 2003; Chapman m.fl., 2021). I en litteraturöversikt lyfter Bekkers och Wiepking (2011) fram religiositet som en av de starkaste orsakerna till individuellt givande – särskilt till religiösa organisationer, men även till sekulära ändamål. En möjlig förklaring till detta mönster är att religiösa traditioner ofta innehåller normer eller föreskrifter om givande, såsom tionde inom kristendomen och kollekt i samband med gudstjänst eller zakat inom Islam. Dessa praktiker kan bidra till att upprätthålla en vana eller förväntan att ge, vilket i sin tur påverkar både benägenheten att donera och donationernas storlek.

I befolkningsundersökningen frågar vi respondenterna hur ofta de deltar i en gudstjänst (bortsett från vid dop, begravningar, bröllop och högtider). Detta kan ses som ett mått på respondenternas religiositet. Våra data visar att det även i den svenska kontexten finns en tydlig koppling mellan religiositet och givande (se Tabell 10). Bland individer som går minst en gång i månaden eller mer uppger minst 80 procent att de också givit pengar till välgörenhet medan det bland individer som sällan eller aldrig går i gudstjänst enbart är 68 procent som givit pengar till välgörenhet. Skillnaderna är också tydliga när man tittar på genomsnittligt belopp – där gruppen som går i gudstjänst varje vecka står ut från de övriga. Denna grupp har givit ett genomsnittligt belopp på 10 719 kronor under det senaste året.

Tabell 10. Givande och religiositet 2024.

Deltagande i gudstjänst	Sällan/aldrig	Några ggr per år	En/ett par ggr i månaden	Varje vecka
I procent inom gruppen	68	80	82	81
Genomsnitt, kronor	2 127	2 470	6 739	10 719

Tidigare internationell forskning har också visat att det finns en stark koppling mellan givande och tillit. Forskningen har särskilt visat att ett högt förtroende för den mottagande organisationen är en avgörande faktor för villigheten att ge en donation (Chapman m.fl., 2021). Detta är naturligt då en

högre tillit till organisationen gör att givaren känner sig mer säker på att donationen kommer att användas på ett klokt sätt och för det avsedda ändamålet.

Samtidigt visar forskning även att högre generell tillit hänger samman med ökat givande. Exempelvis fann Bekkers (2003), utifrån representativa opinionsundersökningar i Nederländerna, ett tydligt positivt samband mellan generell tillit och benägenhet att donera. En nyligen genomförd systematisk översikt och metaanalys av Chapman m.fl. (2021), omfattande 42 studier med över 80 000 deltagare, stärker den bilden ytterligare. De såg en särskilt stark koppling mellan givande och förtroende för välgörenhetsorganisationer, men även ett samband mellan givande och generell tillit.

I befolkningsundersökningen har vi tyvärr ingen fråga kring förtroende för civilsamhällesorganisationer, vi har dock en fråga för att mäta den generella tilliten. Detta är den så kallade Rosenberg-frågan där respondenterna får ta ställning till huruvida de anser att ”de flesta människor går att lita på” eller om ”man aldrig kan vara nog försiktig i sina relationer till andra”. Svaren på denna enkla men väletablerade fråga används ofta för att skatta individens generella tillit, och har tidigare använts i en rad stora undersökningar, exempelvis i European Social Survey.

Tabell 11 visar en tydlig koppling mellan givande och generell tillit. Av de respondenter som angav att ”man kan lita på de flesta” uppgav 78 procent att de donerat pengar under det senaste året. Bland dem som ansåg att ”man inte kan vara nog försiktig” hade enbart 63 procent givit en donation under det senaste året. Ännu lägre var siffran bland dem som svarade ”vet ej”, där 58 procent hade givit en donation. Detta mönster går i linje med vad vi tidigare har sett för ideellt arbete, där hög tillit också är kopplat till ett större engagemang (von Essen och Svedberg, 2020).

Tabell 11. Givande och tillit. 2024.

Tillit	Lita på de flesta	Nog försiktig	Vet ej
I procent inom gruppen	78	63	58
Genomsnitt, kronor	3 164	2 073	1984

Vem ger pengar i Sverige?

Efter att först ha undersökt skillnader i givande utifrån kön, ålder, inkomst, religiös praktik och tillit genom korstabeller och jämförelser av genomsnitt, går vi nu vidare i analysen med en så kallad logistisk regressionsmodell. Syftet med regressionsanalysen är att undersöka hur dessa faktorer samverkar, och att ta reda på vilka av dem som har ett självständigt samband med benägenheten att ge pengar – när övriga faktorer hålls konstanta. I regressionstabellen har vi förutom de variabler som redan diskuterats också lagt in utländsk bakgrund, huruvida respondenten är gift eller i ett registrerat partnerskap och ifall personen har barn.

Regressionsanalysen bekräftar de samband som vi har diskuterat ovan (se Tabell 12). Den visar att det är en betydligt högre sannolikhet att kvinnor, personer som är äldre, har högre utbildning, högre inkomst och som är gifta eller registrerade partners har givit en gåva under det senaste året. Särskilt tydligt är åldersmönstret: personer i åldern 60–74 år har nästan dubbelt så höga odds att ha donerat som 16–29-åringar, och för dem som är 75 år eller äldre är oddsen mer än dubbelt så höga. Inkomst spelar också en viktig roll – de som tillhör den högsta inkomstkvartilen har över dubbelt så höga odds att ha donerat som de med lägst inkomst.

Tillit och religiös praktik visar också på tydliga samband med givande. Det är mindre sannolikt att personer som säger att man inte kan vara nog försiktig i mötet med andra har givit en gåva, jämfört med dem som uttrycker tillit till andra människor. På samma sätt har de som sällan eller aldrig går i gudstjänst lägre sannolikhet att ha donerat än de som deltar mer regelbundet.

Tabell 12. Faktorer som påverkar sannolikheten att donera pengar

	Oddsquot	Konfidensintervall	p
(Intercept)	3.77	1.71 – 9.29	0.002
Kön [man] (ref.)			
Kön [kvinna]	1.91	1.54 – 2.36	<0.001
Åldersgrupp [15–29] (ref.)			
Åldersgrupp [30–59]	1.35	0.95 – 1.92	0.099
Åldersgrupp [60–74]	1.93	1.34 – 2.79	<0.001
Åldersgrupp [75–84]	2.35	1.58 – 3.51	<0.001
Utbildning [grundskola] (ref.)			
Utbildning [gymnasium]	0.88	0.65 – 1.19	0.410
Utbildning [universitet]	1.48	1.04 – 2.11	0.029
Har barn, 0-17 år	0.99	0.75 – 1.30	0.917
Utländsk bakgrund	0.71	0.54 – 0.94	0.014
Gift/registrerat partnerskap	1.39	1.10 – 1.74	0.005
Inkomstkvartil [lägsta kvartilen] (ref.)			
Inkomstkvartil [andra kvartilen]	1.08	0.80 – 1.46	0.598
Inkomstkvartil [tredje kvartilen]	1.78	1.28 – 2.47	0.001
Inkomstkvartil [fjärde kvartilen]	2.30	1.59 – 3.32	<0.001
Gudstjänst [varje vecka] (ref.)			
Gudstjänst [en/ett par gånger i månaden]	1.12	0.35 – 3.74	0.843
Gudstjänst [några gånger per år]	0.43	0.18 – 0.94	0.046
Gudstjänst [sällan eller aldrig]	0.23	0.10 – 0.47	<0.001
Tillit [lita på de flesta] (ref.)			
Tillit [inte nog försiktig]	0.64	0.51 – 0.80	<0.001
Tillit [vet ej]	0.52	0.38 – 0.73	<0.001
Observations	2237		
R ² Tjur	0.118		

Slutsatser

Jämförelser mellan 2024 års data och tidigare befolkningsundersökningar om givande påvisar både stabilitet och förändring i givandemönster. En mindre andel av befolkningen uppger 2024 att de skänkt pengar än tidigare, samtidigt som det genomsnittliga beloppet också har minskat. Trots dessa förändringar visar resultaten att givandet i Sverige fortfarande har en bred, folklig förankring. En majoritet av befolkningen ger pengar till olika ändamål, och det finns fortfarande en hög grad av överensstämmelse i vad man väljer att stödja – internationellt bistånd och medicinsk forskning

är fortsatt de vanligaste kategorierna. Detta ligger i linje med tidigare studier som visat att svenska givare tenderar att rikta sina gåvor mot ändamål som kompletterar välfärdsstatens insatser snarare än ersätter dem, något som kan förstås i ljuset av den moraliska ordning som Vamstad och von Essen (2012) beskriver.

Samtidigt ger resultaten anledning till eftertanke. Att yngre personer i allt mindre utsträckning ger pengar, och dessutom ger lägre belopp än tidigare, kan på sikt påverka de delar av civilsamhället som är beroende av donationer för sin finansiering. Det återstår att se om detta är ett tillfälligt uttryck för ungas pressade ekonomiska situation, eller om det pekar på en mer långsiktig förändring i givandekulturen.

De tydliga skillnaderna mellan olika grupper – särskilt kopplat till ålder, inkomst, kön, tillit och religiositet – visar att givandet i hög grad formas av människors sociala och ekonomiska livsvillkor. Dessa mönster bekräftas både i den beskrivande statistiken och i regressionsanalysen, och ligger i linje med internationell forskning som pekar på just socioekonomiska resurser, tillit och religiositet som centrala drivkrafter för givande (Bekkers & Wiepking, 2011; Chapman m.fl., 2021). Samtidigt behöver givandet förstås i relation till sin samhälleliga kontext. Ekonomiska faktorer, såsom inflation, och institutionella villkor, såsom skatteavdragets utformning, har sannolikt också påverkat utvecklingen. Sammantaget pekar resultaten därför på vikten av att se givande som en praktik som formas i samspelet mellan individers livsvillkor och bredare samhällsförändringar, politiska beslut och normer kring ansvar och solidaritet.

Sammanfattningsvis visar resultaten att givandet i Sverige fortsatt är brett förankrat, men att det finns tecken på ökade skillnader i både deltagande och donationsnivåer. För att förstå dessa förändringar behöver givandet betraktas i ljuset av både långsiktiga strukturella faktorer och kortsiktiga ekonomiska villkor, samt i dialog med internationell forskning om hur filantropi formas i olika välfärdscontexter.

Från samhällspåverkan till självbegränsning

Demokratin vilar på medborgarnas politiska delaktighet. Det är genom att människor engagerar sig som de gör sina röster hörda, håller makthavare ansvariga och påverkar hur samhället utvecklas. Att rösta i val är ett grundläggande och oundgängligt inslag i det demokratiska systemet. Men ett livskraftigt demokratiskt samhälle kräver mer än bara valdeltagande. Även mellan valen spelar människors engagemang en avgörande roll. Det är genom ett aktivt medborgarskap som demokratin fördjupas och utvecklas.

I takt med ökad oro för demokratin framtid, både i Sverige och i andra länder, har frågan väckts om vi ser tecken på minskat politiskt deltagande (Grassi, Portos & Felicetti, 2024). Forskning visar att misstron mot representativa institutioner har ökat i många länder (Valgarðsson m.fl., 2025) och att tilliten till politiken har försvagats (Turner & D'Art, 2025). För vissa innebär detta en växande skepticism mot demokratin som styrelseskick, för andra handlar det snarare om ett lågt politiskt intresse eller en bristande tro på den egna möjligheten att påverka.

Samtidigt har en annan form av tillbakadragande från det politiska livet fått ökad uppmärksamhet: att avstå från att delta i politiska samtal (Widmalm m.fl., 2024). Forskning visar att politiska diskussioner upplevs som känsliga, något många människor väljer att undvika, särskilt utanför nära och trygga sociala sammanhang. Denna självcensur, det vill säga det medvetna beslutet att inte uttrycka åsikter som kan uppfattas som kontroversiella eller avvikande, tycks vara utbredd i befolkningen (Persson & Widmalm, 2022).

Om medborgarnas politiska deltagande vid sidan av att rösta i val uteblir, kan det utgöra ett demokratiskt problem. Låg politisk aktivitet mellan valen kan leda till att beslut fattas utan folklig förankring, att politiker tappar kontakten med människors vardag och att vissa grupper i samhället marginaliseras (Dahl, 2020). I förlängningen kan detta underminera tilliten till de demokratiska institutionerna och i värsta fall bana väg för politisk extremism eller populism.

Mot denna bakgrund riktar vi i det här kapitlet blicken mot det politiska deltagandet i den svenska befolkningen. Vi undersöker omfattning och utvecklingen av det politiska deltagandet med ett särskilt fokus på i vilken utsträckning individer i olika åldersgrupper finns med i politiskt deltagande och vilka uttrycksformer som dominerar i olika åldrar. I ett särskilt avsnitt i detta kapitel granskar vi också självcensur, alltså i vilken grad människor väljer att avstå från att delta i politiska samtal.

Olika former av politiskt deltagande

Vad innebär det att vara med i politiskt deltagande? Traditionellt sett har politiskt deltagande förstått som handlingar som direkt syftar till att påverka politiska beslut eller beslutsfattare. Det har inkluderat aktiviteter som att rösta i val, kontakta politiker, delta i demonstrationer eller vara medlem i ett politiskt parti. Detta fångar emellertid bara en del av det samtida politiska deltagandet.

Forskning har på senare år visat att medborgares politiska deltagande idag tar sig uttryck på fler sätt. De engagerar sig i frivilligarbete, organiserar sig i nätverk, diskuterar samhällsfrågor i sociala medier, konsumerar etiskt eller uttrycker värderingar i sina livsstilsval i syfte att påverka samhällsutvecklingen (Theocharis & Van Deth, 2017). Dessa former av deltagande passar inte alltid in i de traditionella definitionerna av politiskt deltagande, men kan också ha en politisk innebörd och ibland en tydlig politisk kraft.

För att fånga denna mångfald har forskare föreslagit en bredare förståelse av politiskt deltagande som innefattar både det direkta eller manifesta deltagandet, och det latent deltagandet (Ekman & Amnå, 2012). Manifest deltagande syftar på synliga och avsiktliga handlingar för att påverka samhällsutvecklingen, som att rösta i val, delta i demonstrationer, kontakta politiker eller vara aktiv i en politisk organisation. Detta är det deltagande som oftast kommer i förgrunden i undersökningar om medborgerligt engagemang.

Latent politiskt deltagande däremot rymmer mer vardagliga, lågintensiva och ofta informella former av politiskt engagemang. Det kan handla om att följa nyheter, delta i politiska diskussioner med vänner eller på sociala medier, uttrycka åsikter i vardagliga sammanhang eller engagera sig i frivilligarbete som syftar till att förbättra eller påverka samhället. Dessa aktiviteter kanske inte alltid riktar sig direkt mot politiska makthavare, men de visar på ett samhällsintresse, en politisk medvetenhet och en beredskap att agera och kan därför betraktas som politiskt (Ekman & Amnå, 2012). Med grund i en sådan förståelse kan politiskt deltagande förstås som individers eller gruppers handlingar, och uttryck som avser att påverka samhällets utveckling oavsett om de riktar sig direkt mot politiska institutioner eller tar sig uttryck i civila, informella eller vardagliga sammanhang.

Skillnader i politiskt deltagande

En särskilt omdiskuterad fråga i forskningen rör ungas politiska deltagande. Det finns en seglivad föreställning om att unga är mindre engagerade än äldre att de vänder politiken ryggen eller håller sig undan från samhällsdebatten (Putnam, 2000; Stoker, 2006). Samtidigt visar annan internationell forskning att unga i själva verket är politiskt aktiva, men att deras engagemang tar sig andra former än tidigare generationers ofta digitalt, symboliskt eller genom vardagliga handlingar (Pickard, 2019; Sloam, 2016). Studier har visat att unga är något mindre benägna att rösta än vuxna (Abdelzadeh & Lundberg, 2022), att de i lägre utsträckning engagerar sig i politiska partier och organisationer (Stockemer & Sundström, 2022) och är mindre positiva till ideellt arbete än äldre (Lundberg m.fl., 2024).

Forskningen rymmer flera förklaringar till ungas ibland begränsade politiska deltagande. En förklaring är att många unga känner sig utestängda från det traditionella politiska systemet (O'Toole, Marsh & Jones, 2003). En annan förklaring pekar på politisk individualisering som gör att engagemanget ofta präglas av personliga val, tillfälliga kampanjer och digitala mobiliseringar snarare än långvarigt medlemskap i organisationer (García-Albacete, 2014). Digitaliseringen har dessutom öppnat nya vägar för politiskt deltagande (Sloam, 2013). Dessutom, eftersom unga oftare befinner sig i utbildning, på väg in på arbetsmarknaden och i början av sina sociala nätverk har unga också ibland begränsad ekonomisk och social stabilitet, vilket kan påverka vilka former av deltagande som är möjliga (Verba, Schlozman & Brady, 1995).

Tvekan inför att prata politik

En ytterligare form av politiskt deltagande är att delta i politiska samtal. Att öppet diskutera politiska frågor framhålls ofta som en grundförutsättning för en demokrati. Det är också något

som ibland förknippas med den svenska politiska kulturen och den svenska folkrörelsetraditionen som har präglats av rationalitet och deliberation (Anton, 1969) och där den politiska diskussionen har varit central.

Forskning har emellertid visat att människor känner sig begränsade när det gäller att fritt och öppet uttrycka sina åsikter. Det tycks råda en ”självpåtagen återhållsamhet” beträffande benägenheten att uttrycka och diskutera politiska frågor som uppfattas som känsliga. Självzensur, det vill säga individens medvetna beslut att undvika att uttrycka åsikter, särskilt sådana som kan uppfattas som kontroversiella eller avvikande har fram till nyligen rönt ett mycket begränsat intresse inom forskningen (Persson & Widmalm, 2022; Widmalm m.fl., 2024). Självzensur är ett problem eftersom det begränsar det offentliga samtalet och kan hämma politiskt deltagande och påverka människors upplevelse av frihet och tillhörighet i samhället.

De studier som finns pekar på att självzensur är tämligen vanligt fenomen i Sverige. Omkring hälften av medborgarna uppger att de i dagens politiska klimat inte kan öppet yttryck sina åsikter eftersom andra kan finna dem stötande (Widmalm m.fl., 2024). Självzensur samvarierar också med låg utbildning, låg inkomst, låg tilltro till människor och myndigheter samt till demokratin. Det är också vanligare bland personer som står till höger i politiken och bland yngre (Widmalm m.fl., 2024). Hur graden av självzensur varierar mellan individer, och generationer, är ett centralt forskningsintresse och genom att identifiera vad som förklarar denna variation kan vi också komma närmare hur självzensur kan motverkas.

Omfattningen av det manifesta politiska deltagandet

I vilken utsträckning är medborgare politiskt aktiva, och hur har det manifesta politiska deltagandet utvecklats under de senaste åren? För att besvara dessa frågor har vi undersökt medborgarnas politiska deltagande, från kontakter med politiker till deltagande i demonstrationer, namninsamlingar, aktivitet på nätet och politisk konsumtion, det vill säga, medvetna val som konsument. Svårpersonerna fick frågan om de under de senaste 12 månaderna gjort 12 olika handlingar, vilka presenteras i Tabell 13.

Resultaten från 2024 års undersökning visar att 65 procent av befolkningen har gjort åtminstone någon av dessa former under det senaste året. Som framgår av Tabell 13 var den vanligaste aktiviteten att ha bojkottat en produkt eller vara (47%), följt av att skriva under ett upprop eller en namninsamling (29%) samt att delat, skrivit eller gillat något om politik på internet eller sociala medier (25%). 9 procent hade kontaktat en politiker. Mer traditionella former av engagemang, såsom ideellt arbete för ett politiskt parti (3%) eller att skriva en insändare (4%), var betydligt mindre vanliga. Det minst förekommande var att delta i en olaglig aktion (1%).

Tabell 13. Politiskt deltagande i den svenska befolkningen 2024 genom ålder. Procent av befolkningen inom åldersgrupper och totalt.

	15–24	25–39	40–54	55–64	65–74	75–85	Totalt
Deltagit i upprop/namninsamling	27	40	36	28	27	17	29
Delat/skrivit/gillat text med politiskt budskap på internet***	44	33	27	25	17	12	25
Kontaktat en politiker	8	7	10	10	10	10	9
Deltagit i (laglig) demonstration***	8	9	5	4	5	4	6
Bojkottat en produkt eller vara***	29	50	54	52	50	38	47
Ideellt arbete för politiskt parti	2	4	2	3	4	4	3
Deltagit i möte om politik och samhällsfrågor	15	14	13	12	15	13	13
Diskuterat politik på internet***	19	19	14	12	7	5	12
Deltagit i olaglig aktion, demonstration eller ockupation	2	2	0	0	1	0	1
Skrivit insändare i en tidning***	2	3	3	3	6	6	4
Burit ett klädesplagg eller symbol med ett politiskt budskap***	12	11	9	4	7	4	8

Kommentar: 1) Frågan som svarspersonerna fick ta ställning till lyder: ”Har du under de senaste 12 månaderna gjort något av det följande?” 2) Signifikansnivå: * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Skillnader mellan åldersgrupper

Deltagandet varierar med ålder och flera skillnader mellan åldrar är statistiskt säkerställda. Yngre personer (15–24 år) deltog oftare i digitala och symboliska uttrycksformer, som att sprida politiska budskap på nätet eller bära politiska symboler. Åldersgruppen 25–39 år hade högt deltagande i flera former, särskilt bojkott/köpstrejk och upprop.

Äldre personer (65 år och äldre) var generellt mindre ofta aktiva i digitala och demonstrationsbaserade former. Till exempel deltog endast 7 procent av 65–74-åringar och 4 procent av 75–85-åringar i att dela politiska budskap på internet. Samtidigt var de äldre mer aktiva i traditionella kanaler som att skriva insändare.

Samtidigt visar undersökningen också på likheter mellan åldersgrupperna. Exempelvis är det ungefär lika vanligt i alla åldersgrupper att kontakta politiker (8–10%), att delta i politiska möten (12–15%) eller att engagera sig ideellt för ett politiskt parti (2–4%). Deltagande i olagliga politiska aktioner är mycket ovanligt i alla åldrar.

Utvecklingen av det manifesta politiska deltagandet

Flera av frågorna i 2024 års undersökning är jämförbara med motsvarande frågor i tidigare mätningar från 2014 och 2019. Tabell 14 visar hur olika former av manifesta politiska deltagande alltså konkreta handlingar med politisk innebörd har utvecklats under de senaste tio åren, baserat på enkätdata från 2014, 2019 och 2024.

Resultaten visar att vissa former av deltagande, såsom att skriva under namninsamlingar eller delta i (lagliga) demonstrationer, och arbeta ideellt för ett politiskt parti har legat relativt stabilt över tid. Exempelvis uppger 29 procent att de deltagit i ett upprop eller en namninsamling under det senaste året i 2024 års mätning vilket är samma nivå som 2014, och något högre än 2019 (26%). Deltagande i demonstrationer har däremot varit fortsatt lågt men stabilt (5–6%).

En ökning syns i digitalt politiskt deltagande: andelen som delat eller skrivit texter med politiskt budskap på internet har ökat från 15 procent år 2019 till 26 procent år 2024. Dock har frågan ändrats något mellan 2019 och 2024. År 2019 frågade vi enbart om respondenterna skrivit eller delat något om politik medan 2024 års fråga även inkluderar att gilla något på sociala medier.

En hög andel (47%) uppger vidare att de deltagit i en bojkott eller köpstrejck. Detta är en kraftig ökning jämfört med tidigare mätningar (8% år 2014 och 5% år 2019) och skulle kunna tolkas som att konsumentmakt och symbolisk handling har blivit en allt viktigare politisk uttrycksform. Samtidigt är måttet känsligt för tillfälliga händelser i omvärlden. När frågor, kriser eller konflikter uppmärksammas i samhällsdebatten och i medierna kan medborgare i högre grad välja att använda sin konsumentmakt som en form av protest, ställningstagande eller påverkan. Genom att exempelvis avstå från att köpa vissa varor eller tjänster, eller aktivt stödja andra, kan individer markera sin åsikt i frågor som rör allt från miljö och klimat till mänskliga rättigheter eller internationella konflikter.

Det är i sammanhanget också viktigt att påpeka att formuleringen av frågan förändrats något för 2024 års undersökning. I 2014 och 2019 års undersökning löd frågan som de svarande fick ta ställning till om de har ”deltagit i någon bojkott, köpstrejck” och i 2024 års befolkningsundersökning om de har ”Bojkottat en produkt eller vara”. Det är alltså svårt att avgöra i vilken utsträckning ökningen beror på faktiska förändringar i beteende eller på att frågan formulerades annorlunda i 2024 års undersökning

Indikatorer som diskussioner om politik på internet (12%) och deltagande i politiska möten (13%) tyder på ett visst engagemang utanför traditionella kanaler även om vi inte här kan jämföra med tidigare undersökningar där frågor om dessa former av deltagande inte undersöktes. Övriga deltagandeformer, såsom att skriva insändare (4%), bära symboler med politiska budskap (8%) eller delta i olagliga aktioner (1%), förekommer i mer begränsad omfattning men visar på en viss bredd i det politiska engagemanget. Dessa blir angelägna att fortsätta följa i kommande undersökningar.

Tabell 14. Politiskt deltagande i den svenska befolkningen 2014–2024. Procent av befolkningen.

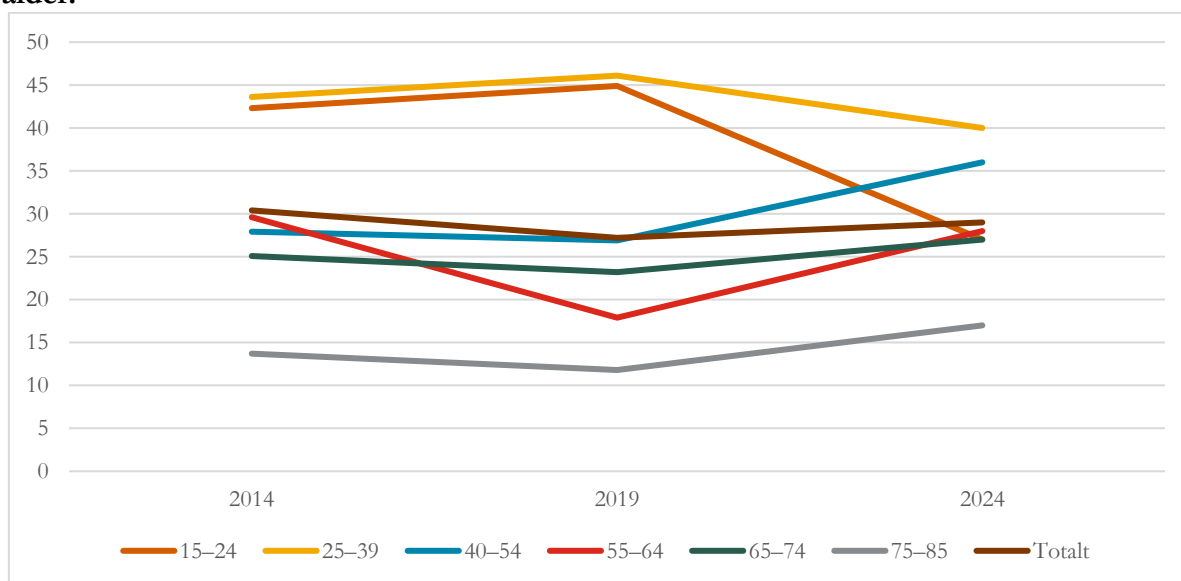
	2014	2019	2024
Deltagit i upprop/namninsamling	29	26	29
Delat/skrivit/gillat text med politiskt budskap på internet	-	15	26
Kontaktat en politiker	10	9	9
Deltagit i (laglig) demonstration	5	6	6
Bojkottat en produkt eller vara	8	5	47
Ideellt arbete för politiskt parti	3	4	3
Deltagit i möte om politik och samhällsfrågor	-	-	13
Diskuterat politik på internet	-	-	12
Deltagit i olaglig aktion, demonstration eller ockupation	-	-	1
Skrivit insändare i en tidning	-	-	4
Burit ett klädesplagg eller symbol med ett politiskt budskap	-	-	8

Kommentar: Frågan som svarspersonerna fick ta ställning till lyder: ”Har du under de senaste 12 månaderna gjort något av det följande?” Huvudfrågan följdes av ovanstående alternativ.

Utvecklingen över tid i olika åldersgrupper

Slutligen undersökte vi också utvecklingen över tid inom olika åldersgrupper för tre former av deltaganden: upprop/namninsamling, kontaktat politiker och demonstrationer. När det gäller upprop och namninsamlingar var deltagandet som högst bland yngre åldersgrupper under de två första mätningarna, särskilt bland 15–24-åringar och 25–39-åringar, där över 40 procent deltog. Mellan 2019 och 2024 minskade dock deltagandet bland de yngsta, från 45 procent till 27 procent, medan vissa äldre grupper ökade något. Detta ledde till mer jämna nivåer mellan åldersgrupperna i den senaste mätningen.

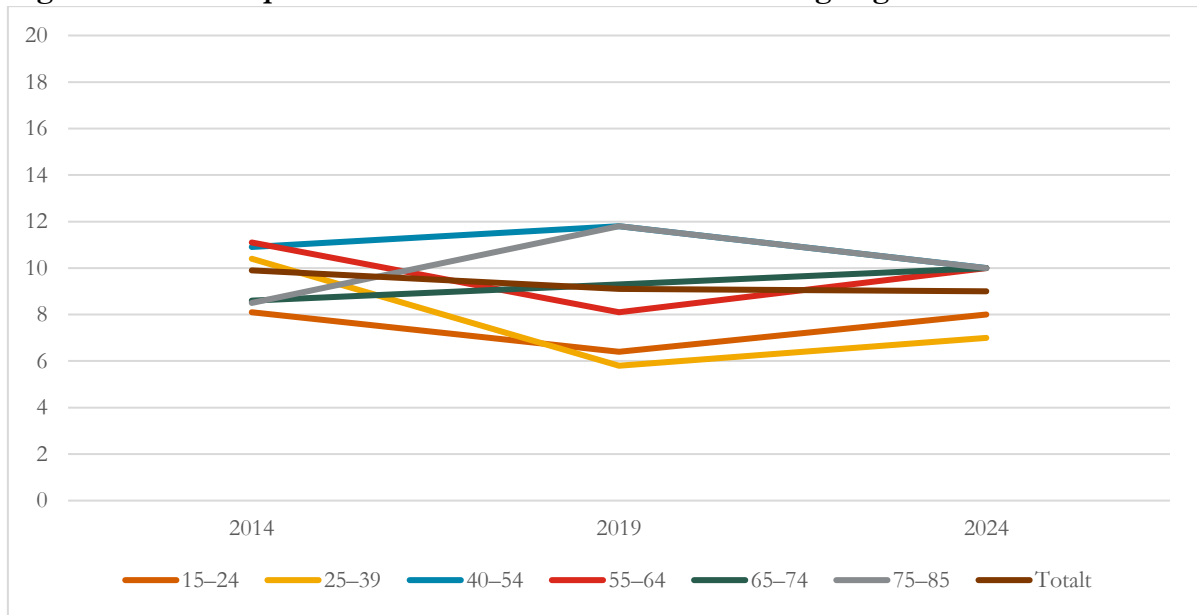
Figur 2. Deltagit i upprop/namninsamling 2014–2024. Procent av befolkningen genom ålder.



För kontakter med politiker har deltagandet varit förhållandevis stabilt över hela perioden, med små variationer mellan åldersgrupperna. Yngre grupper minskade något mellan 2014 och 2019,

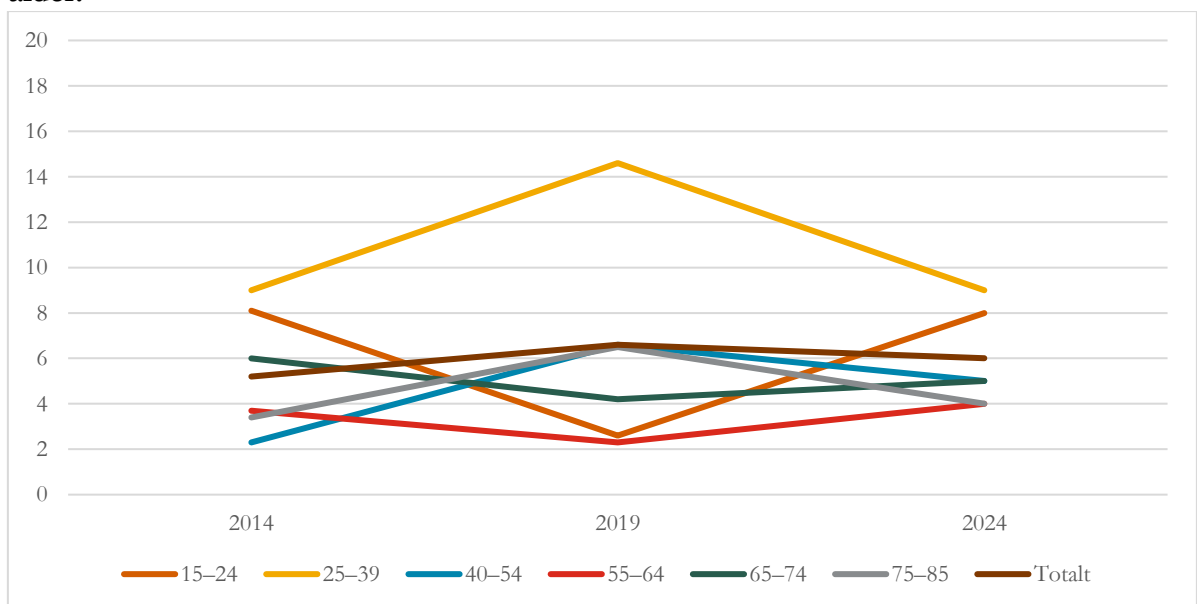
men därefter låg nivåerna stilla. I den senaste mätningen använde mellan 7 procent och 10 procent i samtliga åldersgrupper denna form av deltagande, vilket är små skillnader sett till åldersfördelning.

Figur 3. Kontaktat politiker 2014–2024. Procent av befolkningen genom ålder.



När det gäller deltagande i lagliga demonstrationer ökade engagemanget bland 25–39-åringar och 40–54-åringar mellan 2014 och 2019, medan 15–24-åringarna minskade under samma period. Efter 2019 har mönstret delvis vänt: de yngsta återgick till ungefär 2014 års nivå, medan deltagandet i flera äldre grupper minskade tillbaka till mer måttliga nivåer. Sammantaget visar resultaten att åldersskillnader i dessa ovanstående former av politiskt deltagande har minskat över tid, men att vissa grupper, särskilt yngre vuxna, uppvisar mer varierande engagemangsmönster mellan mätningarna.

Figur 4. Deltagit i en (laglig) demonstration 2014–2024. Procent av befolkningen genom ålder.



Resultaten kan tolkas som att vissa former av politiskt deltagande har blivit mer jämnt fördelade mellan åldersgrupper. Samtidigt framträder skillnader i stabilitet mellan olika former av deltagande. Kontakter med politiker ligger på en stabil och låg nivå, vilket kan förstås genom resursteorin som betonar att denna form kräver specifika kunskaper och nätverk, något som inte förändrats markant över tid. Upprop och namninsamlingar samt demonstrationer är däremot mer känsliga för mobiliseringsvågor och aktuella samhällsfrågor. Här framstår särskilt de yngre som något mer volatila, vilket kan tolkas i ljuset av livscykelperspektivet, där deras engagemang är ännu inte stabiliserat, men också av generationsförklaringar, där ungdomar i högre grad prövar och växlar mellan olika deltagandeformer.

Utöver detta kan vi också konstatera att kvinnor och män i många avseenden deltar i samma omfattning. I flera former av politiskt deltagande är könsskillnaderna små eller obetydliga. Kvinnor är dock mer benägna att delta i kollektiva och symboliska former av politiskt engagemang, såsom att skriva under namninsamlingar, delta i demonstrationer eller bära kläder och symboler med politiskt budskap. Skillnaderna är statistiskt säkerställda, vilket innebär att de är så pass stora att de sannolikt inte beror på slumpen. Den mest uttalade skillnaden är att 35 procent av kvinnorna uppger att de deltagit i upprop eller namninsamlingar det senaste året, jämfört med 23 procent av männen.

Män är å andra sidan mer aktiva i institutionella eller kommunikativa former av deltagande, som att kontakta politiker, delta i politiska diskussioner på internet eller engagera sig ideellt för ett politiskt parti. Även dessa skillnader är statistiskt säkerställda och speglar olika sätt att närma sig politiken.

Det latent politiska deltagandet

Går vi vidare och undersöker omfattningen av politiskt intresse och politisk självförtroende får vi en ytterligare bild av det politiska deltagandet i befolkningen. Som vi påpekade inledningsvis betraktar vi dessa uttryck som aspekter av ett latent politiskt deltagande. Forskning visar att ett latent engagemang är av vikt för ett manifest deltagande ska komma till stånd. Personer med högt politiskt intresse och stark politisk självförtroende går oftare från latent till manifest politiskt deltagande (Stattin, 2024; Reichert, 2016). Den som bryr sig om politik, diskuterar samhällsfrågor och känner att det egna agerandet har betydelse, har betydligt större benägenhet att också delta i val, gå i demonstrationer eller kontakta beslutsfattare (Lundberg & Abdelzadeh, 2025). Omvänt kan avsaknad av intresse och en känsla av maktlöshet bidra till att människor förblir passiva, även om de formellt har möjligheten att delta (Sohl, 2014).

Stort politiskt intresse i befolkningen och som ökar med åldern

Resultaten av våra analyser visar att det finns ett ganska stort politiskt intresse i befolkningen. På frågan ”Hur intresserad är du i allmänhet av politik?” svarar 14 procent av befolkningen att de är ”mycket intresserade” och 42 procent att de är ”ganska intresserade”. 33 procent är ”inte särskilt intresserad” och 10 procent är ”inte intresserade alls”. Sammanlagt anger alltså nära sex av tio (56%) att de har ett uttryckligt politiskt intresse, medan 44 procent placerar sig i kategorierna ”inte särskilt intresserad” eller ”inte alls intresserad”.

Vi kan vidare konstatera att det politiska intresset skiljer sig åt mellan individer i olika åldrar. Tabell 15 visar medelvärdet för politiskt intresse (skattat på en skala från 0 inte alls intresserad till 3 mycket

intresserad) för olika åldersgrupper i befolkningen. Bokstäverna i tabellens sista kolumn visar vilka grupper som skiljer sig signifikant från varandra. Om två grupper inte delar samma bokstav innebär det att skillnaden i medelvärde är statistiskt signifikant.

Resultatet visar tydliga skillnader mellan åldersgrupper, där det politiska intresset generellt ökar med åldern. Den yngsta gruppen, 15–24 år, uppvisar det lägsta genomsnittliga intresset ($M = 1,33$), och skiljer sig statistiskt signifikant från samtliga äldre grupper. Alla övriga åldersgrupper, från 25 år och uppåt, har högre medelvärden på politiskt intresse, men skillnaderna mellan dessa äldre grupper är inte statistiskt signifikanta.

Tabell 15. Medelvärde för politiskt intresse per åldersgrupp och signifikanta skillnader.

Åldersgrupp	Antal (n)	Medelvärde	Signifikansgrupp
15–24 år	313	1.33	a
25–39 år	373	1.61	b
40–54 år	470	1.55	ab
55–64 år	428	1.65	b
75–85 år	398	1.69	b
65–74 år	473	1.72	b

Kommentar: Åldersgrupper som inte delar bokstav skiljer sig signifikant från varandra (Tukey HSD, $p < .05$).

En jämförelse mellan kvinnor och män visar att män i genomsnitt uppger ett högre politiskt intresse än kvinnor. Medelvärdet för män är 1,7 jämfört med 1,5 för kvinnor och skillnaden är statistiskt signifikant. Kön har således viss betydelse för variationen i politiskt intresse i befolkningen.

Politisk självförtroende i befolkningen

För att undersöka individers förtroende till sin egen politiska förmåga har fem påståenden inkluderats i befolkningsundersökningen 2024. Resultaten presenteras i Tabell 16 och visar att flest känner sig trygga med att uttrycka sig skriftligt i sakfrågor. 70 procent uppger att de i ganska eller mycket hög grad skulle klara av att författa en skrivelse och överklaga ett beslut hos en myndighet. På samma sätt uppger drygt 64 procent att de känner sig kapabla att skriva en debattartikel eller ett inlägg i en tidning.

När det gäller att övertyga andra att skriva under namnlistor är självförtroendet något lägre. Även om cirka 51 procent anger att de klarar detta ganska eller mycket bra, är det också en betydande andel (49%) som tvekar eller inte alls tror att de skulle klara en sådan uppgift.

Självförtroendet sjunker ytterligare när det gäller ledande roller i organisationer eller partier. 51 procent uppger att de i någon grad känner sig kapabla att vara ledare i en ideell organisation, medan nästan hälften (49%) anser att detta inte stämmer särskilt bra eller inte alls. Allra lägst självförtroende syns i frågan om att arbeta som förtroendevald i ett politiskt parti. Här uppger hela 63 procent att de inte alls eller inte särskilt bra skulle klara av en sådan uppgift. Endast 11 procent menar att de skulle klara det mycket bra.

Tabell 16. Politisk självförtroende i den svenska befolkningen 2024. Procent av befolkningen.

	Författa en skrivelse och överklaga beslut	Skriva debattartikel	Övertyga andra	Ledare i ideell organisation	Förtroendevald i politiskt parti

Stämmer inte alls	12	16	19	23	35
Stämmer inte så bra	18	20	30	26	28
Stämmer ganska bra	43	41	40	32	26
Stämmer mycket bra	27	23	11	19	11

Kommentar: Frågan som svarspersonerna fick ta ställning till var: "I vilken utsträckning skulle du klara av att göra följande: 1) Författa en skrivelse och överklaga ett beslut av en myndighet; 2) skriva en debattartikel eller inlägg i en tidning; 3) övertyga andra att skriva under namnlistor som handlar om politik eller samhällsfrågor; 4) vara ledare i en ideell organisation; 5) arbeta som förtroendevald i ett politiskt parti."

Den politiska självtilliten är starkast bland medelålders personer

Resultaten av våra analyser visar också att den politiska självtilliten i Sverige skiljer sig något mellan olika åldersgrupper och mellan olika typer av aktiviteter. Yngre personer (15–24 år) uppger genomgående något lägre tillit till sin egen förmåga att utföra olika politiska handlingar, jämfört med äldre grupper. Samtidigt syns också att självtilltron börjar avta igen i hög ålder.

När det gäller att författa en skrivelse eller överklaga beslut uppger personer i åldrarna 40–64 år högst tilltro till sin förmåga. Denna grupp har ett medelvärde på 3,1 på en fyrgradig skala mellan 1–4 utifrån frågan ovan. De yngsta i åldrarna 15–24 år ligger betydligt lägre (2,3). Gruppen 75–85 år hamnar något lägre än medelålders, men inte lika lågt som de yngsta.

För att skriva en debattartikel är mönstret liknande: de flesta åldersgrupper ligger mellan 2,8 och 2,9, medan både de yngsta (15–24 år) och de äldsta (75–85 år) ligger något lägre. När det gäller att övertyga andra om politiska frågor ligger självtilltron högst i gruppen 40–54 år (2,7) och lägst bland de äldsta (75–85 år) med ett medelvärde på endast 2,0. Även gruppen 65–74 år ligger något lägre än övriga.

Självtilliten är också lägre bland både yngre och äldre när det gäller att vara ledare i en ideell organisation. Här ligger personer i åldrarna 40–64 år högst, medan de som är 75–85 år uppger den lägsta tilltron till sin förmåga (2,0). Allra lägst självtilltro syns i frågan om att arbeta som förtroendevald i ett politiskt parti. Endast personer i åldrarna 40–54 år ligger över 2,4 i medelvärde, medan de yngsta (15–24 år) och de äldsta (75–85 år) ligger klart lägre, på 2,0 respektive 1,8.

Skillnaderna kan delvis förstås utifrån livssituation och erfarenhet. Medelålders personer har ofta hunnit etablera sig på arbetsmarknaden, utvecklat sociala nätverk och fått större erfarenhet av formella beslutsprocesser, vilket kan stärka deras självtillit i politiska sammanhang. Yngre personer kan sakna sådan erfarenhet och dessutom känna sig mindre inkluderade i det politiska systemet, medan äldre kan påverkas av minskad ork, digitala trösklar eller en känsla av att vara mindre delaktiga i samhällsutvecklingen.

Liknande mönster framkommer i internationella studier om politisk självtillit. Forskning från bland annat USA, Storbritannien visar att självtilliten ofta är högst i medelåldern och lägre i både yngre och äldre åldersgrupper (Dalton, 2017; Verba, Schlozman & Brady, 1995). För unga förklaras detta ofta med begränsad politisk erfarenhet och ett fokus på mer informella eller digitala deltagandeformer, medan äldre ibland möter hinder som sämre hälsa, tekniska förändringar och en känsla av att deras perspektiv inte längre efterfrågas.

Tabell 17. Politisk självtillit i den svenska befolkningen per åldersgrupp. 2024. Medelvärde och signifikanta skillnader.

Ålder	15–24	25–39	40–54	55–64	65–74	75–85
Författa en skrivelse och överklaga beslut	2.3 (a)	2.9 (b)	3.1 (b)	3.1 (b)	2.9 (b)	2.5 (ab)
Skriva debattartikel	2.6 (ab)	2.9 (b)	2.9 (b)	2.8 (b)	2.6 (ab)	2.3 (a)
Övertyga andra	2.4 (ab)	2.6 (b)	2.7 (b)	2.5 (b)	2.2 (a)	2.0 (a)
Ledare i ideell organisation	2.3 (ab)	2.6 (b)	2.8 (b)	2.7 (b)	2.3 (ab)	2.0 (a)
Förtroendevald i politiskt parti	2.0 (a)	2.2 (ab)	2.4 (b)	2.3 (ab)	2.0 (a)	1.8 (a)

Kommentar: Åldersgrupper som inte delar bokstav skiljer sig signifikant från varandra (Tukey HSD, $p < .05$).

Vad gäller skillnader mellan kvinnor och män så kan vi se en liten men signifikant skillnad mellan förmågan att författa en skrivelse och överklaga beslut samt vara förtroendevald för ett politiskt parti där kvinnor rapporterar en något lägre självtillit. Men, skillnaderna är små.

Sammanfattning

Sammantaget visar resultaten både på stabilitet och förändring i det manifesta politiska deltagandet. Dagens deltagande utmärks av bojkotter och digitala uttrycksformer, medan klassiska politiska aktiviteter förblir marginella. Digitala och symboliska former av engagemang tycks öka, medan traditionella kontaktvägar som att skriva till politiker eller delta i demonstrationer ligger kvar på relativt stabila nivåer.

Yngre tenderar att uttrycka sitt engagemang genom digitala kanaler och symbolhandlingar, medan medelålders personer i högre grad använder sin konsumentmakt, och äldre är mer aktiva i traditionella forum som insändarsidor och kontakter med myndigheter. Trots dessa skillnader finns det också gemensamma nämnare som visar att politik angår människor i alla åldrar, även om sättet att delta ser olika ut.

Nära sex av tio (56%) har ett uttryckligt politiskt intresse, medan 43 procent placerar sig i de lägre kategorierna ("inte särskilt intresserad" eller "inte alls intresserad"). En mindre andel unga vuxna är politiskt intresserade medan det är relativt jämnt fördelat bland medelålders och äldre. Men det är värt att notera att skillnaderna inte är så stora som man kanske kan tro. Det är därför viktigt att inte överdriva bilden av unga som ointresserade.

Resultaten visar också att många svenskar känner tillit till sin förmåga att uttrycka sig i skrift eller i opinionsbildande sammanhang, men färre känner sig rustade för att axla mer formella eller ledande roller i civilsamhället eller partipolitiken. Detta tyder på att medan den politiska självtilliten när det gäller att uttrycka åsikter är relativt utbrett, är att ta organisatoriskt ansvar eller formella politiska uppdrag lägre för många. Den politiska självtilliten är som starkast i åldrarna 40–64 år, medan både yngre och äldre ofta känner en större osäkerhet inför att engagera sig politiskt, särskilt när det handlar om mer formella roller som att bli ledare eller politiskt förtroendevald.

Förekomsten av självcensur i den svenska befolkningen

För att undersöka förekomsten av självcensur i befolkningen har sex påståenden använts, där respondenterna fått ta ställning på en fyrgradig skala (1 = Stämmer inte alls, 4 = Stämmer mycket bra). Frågorna rör upplevelser av att hålla inne med åsikter, anpassa sig i diskussioner och viljan att uttrycka sig i trygga eller offentliga sammanhang. Resultaten visar att självcensur är ett utbrett fenomen i den svenska befolkningen, särskilt när det gäller att undvika konflikt eller att anpassa sig till andra människors åsikter.

Exempelvis instämmer 43 procent i påståendet att ”I dagens politiska klimat känner jag att det är svårt att uttrycka min åsikt om jag tror att andra inte håller med om vad jag säger.”, medan bara 23 procent helt avfärdar det påståendet. Likaså instämmer nästan hälften (47%) i påståendet ”Det har hänt många gånger att jag har valt att inte säga min åsikt i en kontroversiell fråga även om jag tycker att andra omkring mig har fel.”

Vidare anser omkring 55 procent att ”Det är säkrare att hålla tyst än att offentligt uttrycka en åsikt i en kontroversiell fråga som jag vet att de flesta andra inte delar”, vilket understryker en utbredd försiktighet i offentliga sammanhang. Många verkar även välja att inte konfrontera andra i frågor där de inte håller med motparten även om det inte nödvändigtvis betyder att de ger upp sina egna åsikter. 78 procent uppger att de instämmer i påståendet ”När jag inte håller med andra i en kontroversiell fråga väljer jag ofta att hålla med i stället för att argumentera emot”. Det är också tydligt att många upplever att det är lättare att uttrycka sina åsikter i trygga sammanhang. 68 procent uppger att de bara brukar ”uttrycka min åsikt i kontroversiella frågor till vänner eller andra människor som jag litat på”.

Våra resultat stämmer relativt väl med tidigare undersökningar av Widmalm och kollegor (2022, 2024) som uppvisar en något högre nivå av självcensur. I Widmalms med kollegors studie undersöktes självcensur bland annat med hjälp av frågan ”I dagens politiska klimat kan jag inte öppet uttrycka mina åsikter eftersom andra kan tycka de är stötande”. Där uppgav omkring 50 procent att de instämde helt eller delvis i påståendet. Även om frågan ligger nära vår första fråga, är den ställd på ett annorlunda sätt och därför inte helt jämförbar.

Tabell 18. Förekomsten av självcensur i den svenska befolkningen 2024. Procent av befolkningen.

Svarsalternativ	Svårt att uttrycka åsikt	Valt att inte säga åsikt	Säkrare att hålla tyst	Håller ofta med i stället för att säga emot	Lätt att uttrycka mig till meningsmotståndare	Uttrycker mig bara till vänner/litar på
Stämmer inte alls	23	18	17	37	11	10
Stämmer inte så bra	35	34	28	42	32	21
Stämmer ganska bra	33	35	41	18	45	48
Stämmer mycket bra	10	12	14	3	12	21

Kommentar: Frågorna i tabellen baseras på följande formuleringar i enkäten: Människor agerar olika i situationer där politiska frågor diskuteras. I vilken utsträckning stämmer följande in på dig? 1) I dagens politiska klimat känner jag att det är svårt att uttrycka min åsikt om jag tror att andra inte håller med om vad jag säger; 2) Det har hänt många gånger att jag har valt att inte säga min åsikt i en kontroversiell fråga även om jag tycker att andra omkring mig har fel; 3) Det är säkrare att hålla tyst än att offentligt uttrycka en åsikt i en kontroversiell fråga som jag vet att de flesta andra inte delar; 4) När jag inte håller med andra i en kontroversiell fråga väljer jag ofta att hålla med i stället för att argumentera emot. 5) Jag har lätt att uttrycka min åsikt i en kontroversiell fråga till andra som jag tror inte håller med mig. 6) Jag brukar bara uttrycka min åsikt i kontroversiella frågor till vänner eller andra människor som jag litar på.

Yngre något mer försiktiga i politiska samtal

Resultaten visar således att många svenskar känner en viss försiktighet när det gäller att uttrycka sina politiska åsikter, särskilt när de vet att andra kan tycka annorlunda. Även om nivåerna inte är extremt höga, finns det tydliga skillnader mellan olika åldersgrupper i hur benägna människor är att hålla tillbaka sina åsikter.

I Tabell 19 presenteras resultaten från analyser av skillnader i självcensur mellan olika åldersgrupper. Här har vi valt att presentera resultaten i form av medelvärdesanalyser. Yngre personer (15–24 år) verkar oftare tveka att säga vad de tycker. De uppger i högre grad än äldre att de ibland väljer att vara tysta i kontroversiella frågor, trots att de anser att andra har fel. Till exempel instämmer unga i större utsträckning i påståendet “Det är säkrare att hålla tyst än att offentligt uttrycka en åsikt i en kontroversiell fråga som jag vet att de flesta andra inte delar”. Även när det gäller att hålla med i stället för att säga emot, ligger unga något högre än medelålders grupper.

Däremot skiljer sig åldersgrupperna inte åt i frågan om hur svårt det känns att uttrycka sin åsikt när man tror att andra inte håller med. Där ligger medelvärdena relativt jämnt mellan 2,2 och 2,4 på en fyrgradig skala, oavsett ålder.

En annan markant skillnad syns i frågan om i vilka sammanhang som människor vågar uttrycka sina åsikter. Unga uttrycker oftare sina åsikter bara i trygga kretsar, till exempel bland vänner eller personer de litar på. De har ett högre medelvärde än äldre grupper när de instämmer i påståendet: “Jag brukar bara uttrycka min åsikt i kontroversiella frågor till vänner eller andra människor som jag litar på.” Detta tyder på att unga i större utsträckning upplever behovet av en trygg zon för att kunna tala öppet om känsliga samhällsfrågor.

Däremot verkar viljan att föra diskussioner med personer som tycker annorlunda inte skilja sig nämnvärt mellan generationerna. Alla åldersgrupper anger ungefär lika höga värden på att de “har lätt att uttrycka sin åsikt i en kontroversiell fråga till andra som inte håller med”.

Tabell 19. Självcensur i den svenska befolkningen per åldersgrupp. 2024. Medelvärde och signifikanta skillnader.

	15–24	25–39	40–54	55–64	65–74	75–85
Svårt att uttrycka åsikt	2.4 (a)	2.3 (a)	2.3 (a)	2.3 (a)	2.2 (a)	2.4 (a)
Valt att inte säga åsikt	2.6 (b)	2.4 (ab)	2.4 (ab)	2.4 (ab)	2.3 (a)	2.5 (ab)
Säkrare att hålla tyst	2.7 (b)	2.6 (ab)	2.5 (ab)	2.5 (ab)	2.4 (a)	2.5 (ab)
Håller ofta med i stället för att säga emot	2.2 (b)	1.9 (a)	1.8 (a)	1.8 (a)	1.8 (a)	2.0 (ab)
Lätt att uttrycka mig till meningsmotståndare	2.5 (a)	2.6 (a)	2.7 (a)	2.6 (a)	2.6 (a)	2.5 (a)
Uttrycker mig bara till vänner/litar på	3.0 (b)	2.9 (b)	2.7 (ab)	2.7 (ab)	2.6 (a)	2.8 (ab)

Kommentar 1: Se kommentar 1 under tabell X för den fråga som svarspersonerna fick ta ställning till.

Kommentar 2: Grupper som inte delar bokstav skiljer sig signifikant från varandra (Tukey HSD, $p < .05$).

Sammanfattningsvis tyder resultaten på att yngre människor ofta känner sig mer återhållsamma i politiska diskussioner än äldre, särskilt när det gäller att uttrycka sina åsikter öppet inför människor de inte känner väl. Även om självcensur finns i alla åldrar, framträder en tydlig tendens att unga behöver större trygghet för att våga säga vad de tycker i kontroversiella frågor. Skillnaderna mellan kvinnor och män är mycket små. Endast i ett av påståendet finner vi signifikanta skillnader, nämligen för påståendet att "Det är säkrare att hålla tyst än att offentligt uttrycka en åsikt i en kontroversiell fråga som jag vet att de flesta andra inte delar" där kvinnor rapporterar något högre medelvärde. Men skillnaden är mycket små.

Vad utmärker de som ägnar sig åt självcensur?

Avslutningsvis undersökte vi vad som ytterligare utmärker de som ägnar sig åt självcensur med hjälp av en regressionsanalys. Frågan om hur självcensur är relaterat till politiskt deltagande är en aspekt som har rönt mindre uppmärksamhet i forskningen. Å ena sidan är det tänkbart att medborgare som är politiskt aktiva, till exempel i civilsamhällets organisationer, tränas genom handling i att uttrycka åsikter offentligt. Genom att delta i möten, skriva brev till politiker eller tala i offentliga sammanhang får de konkret erfarenhet av hur man formulerar sina tankar, tar plats i debatten och förhåller sig till motargument vilket minskar benägenheten att självcensurera (Putnam, 2000).

Å andra sidan vet vi att olika typer av sociala identiteter kan utöva ett inflytande på individer att anpassa sig till gruppens normer (Turner & Tajfel, 1979). I den mån åsikter uppfattas som avvikande kan förankringen i politisk organisation, idé eller ett aktivt politiskt liv också dämpa benägenheten att öppet uttrycka avvikande uppfattningar för att undvika interna konflikter eller tappa anseende. Detta är tänkbart eftersom individer som ägnar sig åt självcensur gör det medvetet till exempel av strategiska skäl, snarare än av rädsla till exempel för att upprätthålla enhet, trovärdighet och effektivitet (Widmalm m.fl., 2024).

Resultaten av regressionsanalysen presenteras i Tabell 20 och visar vilka faktorer som hänger samman med benägenheten att självcensurera. Annorlunda uttryckt hjälper analysen oss att förstå vilka faktorer som har betydelse för självcensur, och vilka som inte tycks påverka.

Varje rad i tabellen representerar en förklarande variabel (t.ex. kön, ålder, politiskt intresse), och varje kolumn visar olika delar av analysresultatet. Beta-värdet (β) anger styrkan och riktningen på sambandet. Ett positivt värde betyder att högre nivåer på variabeln hänger ihop med mer självcensur, medan ett negativt värde innebär att variabeln är kopplad till lägre självcensur. Ju längre från noll, desto starkare samband. p-värdet visar om sambandet är statistiskt säkerställt. Ett p-värde under 0,05 innebär att det är mycket osannolikt att sambandet beror på slumpen – det tolkas då som ett "signifikant" resultat. "Inget samband" i tolkningen betyder att sambandet inte är statistiskt säkerställt – även om β -värdet kan se ut att visa en viss riktning.

När det gäller demografiska faktorer syns inga skillnader mellan män och kvinnor. Kön har ingen statistiskt säkerställd betydelse, vilket innebär att män och kvinnor i lika hög grad kan tänka sig att hålla inne med sina åsikter. Däremot spelar ålder en roll, ett resultat som består när vi kontrollerar för andra faktorer. Yngre personer uppger en högre grad av självcensur än äldre, vilket antyder att unga är något mer försiktiga med att uttrycka sina åsikter. Även bakgrund har betydelse: personer

födda i Sverige tenderar att självcensurera något mer än de som är födda utomlands. Utbildning verkar däremot inte påverka benägenheten att självcensurera.

När vi tittar på politiska och sociala faktorer framträder flera tydliga mönster. Hur intresserad man är av politik verkar inte ha någon betydelse för om man självcensurerar eller inte. Däremot spelar den politiska hemvisten roll. Personer som placerar sig längre till höger på den politiska skalan uppger högre grad av självcensur än personer som lutar åt vänster.

En annan viktig faktor är hur nöjd man är med hur demokratin fungerar. De som känner sig nöjda med demokratin självcensurerar i mindre utsträckning, medan missnöjda personer oftare håller inne med sina åsikter. Även tillit till andra människor minskar självcensur. Personer med hög social tillit, som litar på sina medmänniskor, vågar alltså oftare uttrycka sina åsikter. Likaså är personer med fler sociala kontakter mindre benägna att självcensurera, vilket kan tyda på att ett rikt socialt nätverk kan bidra till att individer blir mer frispråkiga eller skapa trygghet att stå för sina åsikter.

Politisk självtillit visar det starkaste sambandet i analysen. De som upplever att de kan förstå och påverka politiken självcensurerar i betydligt lägre grad. Slutligen syns även ett samband mellan politiskt deltagande och lägre självcensur. De som är aktiva i politiken tenderar att oftare våga uttrycka sina åsikter, även om sambandet här är svagare än för andra faktorer.

Tabell 20. Samband mellan olika faktorer och självcensur.

Variabel	Samband med självcensur	Styrka (β)	p-värde
Kön	Inget samband	0,013	,171
Ålder	Lägre självcensur bland äldre	-0.112	<.001
Inrikes född	Något högre självcensur	0.066	.004
Utbildning	Inget samband	0,013	.951
Högerposition	Högre självcensur	0.092	<.001
Nöjdhet med demokratin	Högre nöjdhet lägre självcensur	-0.092	<.001
Politiskt intresse	Inget samband	-0,002	.951
Social tillit	Lägre självcensur	-0.110	<.001
Sociala kontakter	Lägre självcensur	-0.059	.010
Politisk självtillit	Lägre självcensur	-0.191	<.001
Politiskt deltagande	Lägre självcensur	-0.052	.043

Sammanfattning

Sammantaget visar resultaten att självcensur hänger samman med ett flertal faktorer. Resultaten från vår analys går på flera sätt i linje med studien av Widmalm och kollegor (2024). De visar att självcensur är vanligare bland personer med lägre utbildning, lägre inkomster samt låg tillit till andra människor, myndigheter och demokratin. Även i vår analys ser vi att låg social tillit och låg nöjdhet med demokratin hänger samman med högre självcensur, vilket stärker de resultat Widmalm och kollegor har visat.

Deras studie pekar också på att yngre personer oftare självcensurerar än äldre, vilket vår analys tydligt bekräftar. Vidare fann Widmalm och kollegor att personer som placerar sig längre till höger politiskt, särskilt sympatisörer till Sverigedemokraterna, uppger högre grad av självcensur. Vår analys visar på samma samband mellan högerposition på den politiska skalan och högre självcensur, även om vi inte specifikt har analyserat partisympatier.

En skillnad mellan studierna är att vi inte hittar något tydligt samband mellan utbildningsnivå och självcensur, medan Widmalm och kollegor rapporterar att låg utbildning är en viktig faktor. En möjlighet är att politiska självtilliten fångar upp de skillnader som finns vad gäller utbildning. Vi har inte heller i vår analys direkt undersökt kopplingen mellan självcensur och upplevelser av hot från invandring, vilket är ett tydligt fynd hos Widmalm och kollegor.

En gemensam slutsats i båda studierna är dock att självcensur kan spegla både osäkerhet och rädsla för sociala konsekvenser. För vissa handlar det om bristande kunskap eller fördomar, för andra om ett missnöje med samhällsdebatten och en rädsla för att offentligt ifrågasättande skulle leda till ytterligare utanförskap eller social isolering.

Slutsatser

Det här kapitlet har visat att det politiska deltagandet i Sverige är både brett och mångfacetterat. Många svenskar är politiskt aktiva, men oftare genom vardagsnära uttryck som att dela åsikter på sociala medier, skriva under namninsamlingar eller bojkotta vissa varor, än genom mer traditionella kanaler som kontakter med folkvalda eller demonstrationer. Yngre människor är mest aktiva digitalt, medan medelålders ofta använder sin konsumentmakt och äldre föredrar klassiska forum som insändarsidor och myndighetskontakter.

Det politiska deltagandet uppvisar såväl stabilitet som förändring. Under de senaste 10 åren märks en ökning av digitalt engagemang, som att dela politiska budskap online och även att delta i bojkotter. Samtidigt har mer traditionella former, som att kontakta politiker, arbeta ideellt för ett politiskt parti eller delta i lagliga demonstrationer, legat relativt stabilt på låga nivåer. Sammantaget visar resultaten att den svenska demokratin fortfarande vilar på en bred bas av politiskt aktiva medborgare, men att engagemangets uttrycksformer förefaller ha förändrats.

Våra resultat visar också att det finns ett ganska stort politiskt intresse i befolkningen. 56 procent av befolkningen är mycket eller ganska intresserad av politik. Det politiska intresset är störst bland medelålders och äldre. Men det är värt att notera att skillnaderna inte är så stora som man kanske kan tro. Det är därför viktigt att inte övergeneralisera bilden av unga som politiskt ointresserade. Att döma av våra undersökningar har också en stor andel av befolkningen tillit till sin förmåga att göra politisk skillnad. Yngre personer uppger genomgående något lägre tillit till sin egen förmåga att utföra olika politiska handlingar, jämfört med äldre. Självtrösten är också lägre bland både yngre och äldre när det gäller att vara ledare i en ideell organisation och att arbeta som förtroendevald i ett politiskt parti.

Att yngre personer, mellan 15–24 år, generellt uppger lägre tillit till sin förmåga att utföra olika politiska handlingar är ett mönster som också finns i andra länder i västvärlden och kan delvis förstås utifrån deras mer begränsade erfarenheter. Många i denna åldersgrupp har kanske ännu inte hunnit etablera sig på arbetsmarknaden eller i föreningslivet i samma grad och på samma sätt som äldre, och de har kanske inte haft lika många möjligheter att praktiskt pröva politiskt engagemang, leda organisationer eller delta i beslutsprocesser. Detta kan göra att de upplever högre trösklar, särskilt för mer formella och ansvarstunga roller som förtroendevald i ett politiskt parti.

Att självtilliten sjunker igen bland äldre personer kan å andra sidan hänga samman med andra faktorer, som minskad ork, hälsa, eller en känsla av att den egna tiden att påverka utvecklingen är begränsad. Det kan också handla om att samhällsfrågorna och den politiska arenan upplevs som

förändrade på ett sätt som gör att man känner sig mindre hemma i debatten eller mindre benägen att engagera sig på nya sätt.

Det är också intressant att självförtroendet är särskilt lågt i alla åldersgrupper när det gäller ledarskap i en ideell organisation eller att vara förtroendevald i ett politiskt parti. Detta kan peka mot en bredare trend där människor känner sig osäkra på sin kompetens eller inflytande i mer formella politiska roller. Det kan därför vara viktigt att sänka trösklarna och erbjuda stöd både för unga som vill ta steget in i mer formella roller och för äldre som vill fortsätta bidra med sitt engagemang.

Vi kan också se att det är många i befolkningen som tvekar att tala öppet om kontroversiella samhällsfrågor, vilket vi benämner som självcensur. Nästan hälften uppger att de ibland väljer att vara tysta i stället för att säga vad de tycker, särskilt om de tror att andra inte håller med. Yngre är något mer försiktiga än äldre och håller oftare politiska diskussioner inom trygga kretsar. Politisk självförtroende, det vill säga, tron på den egna förmågan att påverka visar sig vara en nyckelfaktor som förklarar skillnaderna. De som känner sig trygga i att uttrycka sina åsikter och delta i samhällsdebatten är också mindre benägna att självcensurera. Det gäller särskilt människor som har sociala nätverk och hög tillit till andra.

Sammanfattningsvis pekar resultaten på att många tänker efter innan de yttrar sig, inte nödvändigtvis för att de saknar åsikter, utan för att de anpassar sina uttryck efter det sociala sammanhanget. Detta kan tolkas på flera sätt. Å ena sidan att klimatet för öppna samtal är begränsat, något som kan få konsekvenser för både det offentliga samtalet och delaktigheten i demokratin. Om medborgare undviker att delta i samtal och debatter av rädsla för reaktioner riskerar det offentliga samtalet att försvagas, och ytterst kan demokratins legitimitet undergrävas.

Å andra sidan kan självcensur också ses som ett uttryck för social intelligens och konfliktundvikande. Att avstå från att provocera eller skapa onödiga konfrontationer kan bidra till social harmoni, särskilt i sammanhang där relationer och samarbete är viktiga. Detta ligger nära den svenska traditionen av konsensuspolitik, där kompromisser, enighet och ett lågmält samtalsklimat länge varit centrala normer i politiskt beslutsfattande. I detta perspektiv kan försiktigheten tolkas som en medveten strategi för att bevara goda relationer och undvika polarisering.

Men utan ett öppet samtal begränsas möjligheterna att pröva argument, förstå andras perspektiv och finna gemensamma lösningar. I förlängningen kan tystnaden leda till att missförstånd och motsättningar fördjupas vilket riskerar att öka polariseringen snarare än att minska den. Med andra ord: ett samhälle där olika perspektiv inte uttrycks offentligt och kommer till tals får sämre möjligheter till lärande, problemlösning och förankrade beslut.

En central utmaning framåt är att både vidga möjligheterna till lågtröskeldeltagande och att stärka tryggheten i det öppna samtalet. Det innebär att skapa fler arenor där människor kan mötas över åsiktsgränser och uppleva att deras bidrag räknas, vilket i sin tur kan motverka självcensur och bidra till att fördjupa både det politiska deltagandet och ytterst vår demokrati.

Värderingar och resurser bland dem som arbetar ideellt

Inom civilsamhällsforskningen har man intresserat sig för de värderingar och resurser som utmärker dem som är medborgerligt engagerade. I det här kapitlet skall vi knyta an till denna forskning genom att undersöka värderingar och resurser bland människor som arbetar ideellt i det svenska samhället.

I empiriska studier har man undersökt vilka värderingar de som arbetar ideellt har och hur dessa skiljer sig från dem som inte arbetar ideellt för att förstå vad som får människor att börja arbeta ideellt. Denna ansats vilar på ”the mental state theory” som utgår från att handlingar som är frivilliga orsakas av det handlande subjektets intentioner och värderingar (Polkinghorne, 1983). Eftersom ideellt arbete antas vara frivilligt har värderingar därför ansetts vara särskilt relevanta för att förklara varför människor arbetar ideellt (t.ex. Clary m.fl., 1995; Hustinx m.fl., 2014). Att kunna visa på samband mellan värderingar och ideellt arbete är därmed inte bara av akademiskt intresse utan har också praktiskt nytta eftersom kunskap om vilka värderingar som leder till ideellt arbete gör att organisationer vet vilka människor som är mest lämpliga att rekrytera till ideellt arbete (Wilson, 2012).

Inom forskningen har man också studerat vilka resurser människor som arbetar ideellt har. Studier har visat att människor som arbetar ideellt har ett större socialt kapital än de som inte arbetar ideellt, alltså mer utvecklade nätverk och högre tillit till andra människor (t.ex. Stolle, 1998; Wilson & Musick, 1998). I vår första delrapport har vi visat att personer med högre humankapital i form av högre utbildning är överrepresenterade bland dem som arbetar ideellt i det svenska civilsamhället (Lundberg m.fl., 2025). Vidare har studier visat att de som arbetar ideellt eller är medborgerligt engagerade på andra sätt utvecklar medborgerliga färdigheter (*civic skills*) (Verba m.fl., 1995). Därmed får de som arbetar ideellt ökad tilltro till sin politiska förmåga, som att skriva en debattartikel eller argumentera för sin åsikt, vilket gör det lättare för dem att påverka politiker och ta en ledarroll i civilsamhället (Bengtsson, 2008). Resurser kan alltså ta sig många olika former (Wilson & Musick, 1997). I detta kapitel kommer vi dock endast undersöka människors tilltro till sin politiska förmåga.

Inom forskningen finns det intresse att ta reda på vilka värderingar och resurser som utmärker dem som börjar arbeta ideellt. Men det är svårt att fastställa om människor börjar arbeta ideellt för att de ha vissa värderingar, eller om det tvärtom är så att människor tillägnar sig vissa värderingar genom att arbeta ideellt. På samma sätt är det svårt att säkert veta om de resurser som de som arbetar ideellt har verkligen har utvecklats av att de arbetat ideellt eller om de började arbeta ideellt därför att de redan hade dessa kompetenser. Frågan är alltså om värderingar och resurser är något som gör att människor börjar arbeta ideellt eller något de utvecklar när de arbetar ideellt.

För att visa om det finns värderingar och resurser som utmärker dem som arbetar ideellt kommer vi använda resultat från alla befolkningsundersökningar om medborgerligt engagemang, men

främst från den senaste som gjordes 2024. Men befolkningsundersökningarna hjälper oss inte att besvara frågan om man började arbeta ideellt för att man hade värderingar och resurser eller om man tillägnade sig dem genom att arbeta ideellt. Vi kommer därför inte kunna visa om skillnader i värderingar och resurser mellan dem som arbetar ideellt och de som inte gör det beror på selektion eller socialisering. Istället skall vi intressera oss för vilka politiska konsekvenser sådana skillnader får eftersom de innebär att människor värderar civilsamhället på olika sätt och får olika möjligheter att påverka samhället. Vårt intresse i det här kapitlet förflyttas alltså från hur det kommer sig att det finns skillnader i värderingar och resurser mellan dem som arbetar ideellt och de som inte gör det till vilka konsekvenser dessa skillnader får.

Inom civilsamhällsforskningen har man intresserat sig för konsekvenserna av att de som arbetar ideellt eller är medborgerligt engagerade på annat sätt får större resurser och därmed bättre förutsättningar att påverka politiker och utöva ett aktivt medborgarskap. Forskare har pekat på att demokratin fördjupas av att de som är medborgerligt engagerade ökar sin politiska förmåga (Verba m.fl., 1995) medan andra har problematiserat det faktum att möjligheten till politisk påverkan blir ojämnt fördelad mellan de som arbetar ideellt och de som inte gör det (von Essen & Wallman Lundåsen, 2015). Eventuella konsekvenser av att de som arbetar ideellt har andra värderingar än de som inte arbetar ideellt har däremot diskuterats mer sparsamt. Vi skall återvända till frågan om skillnader i värderingar och resurser mellan de som arbetar ideellt och de som inte gör det i slutet av kapitlet och argumentera för att sådana skillnader får konsekvenser som har politisk betydelse.

Att vara mer eller mindre involverad i ideellt arbete

För att kunna identifiera vilka värderingar och kompetenser som utmärker dem som arbetar ideellt måste vi kunna jämföra den gruppen med dem som inte arbetar ideellt. Men befolkningsundersökningen gör det möjligt att dela in befolkningen i fler än dessa två grupper, alltså de som arbetar ideellt och de som inte gör det. De som inte arbetar ideellt vid undersökningstillfället kan i sin tur delas in i två grupper. Dels de som inte har arbetat ideellt under det senaste 12 månaderna, men gjort det tidigare i livet, och dels de som aldrig har arbetat ideellt. Vidare kan de som arbetar ideellt vid undersökningstillfället delas upp i de fyra intensitetsgrupper vi har presenterat tidigare (Lundberg, m.fl., 2025) och som baseras på hur lång historia man har i ideellt arbete och hur många timmar man arbetar ideellt.

Sammantaget är det alltså fråga om flera grupper: de som arbetar ideellt vid undersökningstillfället, de som inte arbetar ideellt vid undersökningstillfället men gjort så tidigare och de som aldrig har arbetat ideellt. Dessutom kan de som arbetar ideellt vid undersökningstillfället delas upp i fyra intensitetsgrupper. Genom att använda alla dessa grupper kan vi göra mer nyanserade jämförelser.

De som aldrig har arbetat ideellt

Befolkningsundersökningarna 2009, 2014, 2019 och 2024 visade att mellan 19 och 27 procent av befolkningen aldrig har arbetat ideellt. Under perioden är det en något högre andel av kvinnor än män i befolkningen som aldrig har arbetat ideellt (Lundberg, m.fl., 2025, s. 24).⁶ En analys av den grupp som aldrig har arbetat ideellt har visat att den inte är enhetlig men att en stor andel av dem som ingår i denna grupp har mindre resurser i form av kortare utbildning, ytligare förankring på arbetsmarknaden och sämre tillgång till sociala nätverk (Svedberg, 2022). Vi kan alltså anta att för

⁶ Vi bortser från dem som är yngre än 20 år, eftersom bland de yngsta kan det finns personer som kan antas börja arbeta ideellt när de blivit något äldre.

en stor andel av dem som aldrig arbetat ideellt utgör mindre tillgång till resurser hinder för att bli rekryterad eller ha möjlighet att börja arbeta ideellt.

Vid 2024 års befolkningsundersökning fick de som svarade att de aldrig hade arbetat ideellt frågan varför de aldrig har arbetat ideellt. Tabell 21 nedan visar hur de svarade på denna fråga.

Tabell 21. Skäl till att aldrig ha arbetat ideellt. I procent av alla som aldrig har arbetat ideellt, 2024. Mer än ett svar kan anges.

<i>Varför har du aldrig arbetat ideellt?</i>	
Har aldrig blivit tillfrågad	46
Har inte haft tid	31
Gillar att hjälpa människor men inte genom föreningar	20
Känner inte till någon organisation där jag kan arbeta ideellt	15
Har inte haft råd	9
Har en funktionsnedsättning som begränsar mig	9
I det sammanhang jag hör hemma är det inte vanligt att arbeta ideellt	5
Skulle aldrig arbeta gratis för andra	4
Har inget att vinna på att arbeta ideellt	3
Den kunskap/kompetens som krävs för att kunna arbeta ideellt är för hög	3
Har negativa erfarenheter av ideellt arbete	1
Annat	10
Vill ej uppge	9

Att inte ha blivit tillfrågad var alltså det vanligaste skälet till att aldrig ha arbetat ideellt. Det bekräftar det teoretiska perspektiv vi presenterade i den första rapporten och som pekar på ideella organisationers förmåga att rekrytera som en viktig förklaring till att det ideella arbetet i det svenska samhället legat på en så hög och stabil nivå sedan 1992 (Lundberg m.fl., 2025; se också Rotolo & Wilson, 2012). Även tidsbrist är ett vanligt svar vilket står i viss kontrast till det faktum att den grupp som oftast arbetar ideellt är medelålders personer som förvärvsarbetar och har hemmavarande barn och vars disponibla tid därför kan antas vara begränsad.

En femtedel att de gärna hjälper andra, men inte genom föreningar. Att gå in i en organisation avskräcker alltså en del, och något oftare kvinnor. Det är 15 procent som svarar att de inte känner till någon organisation och en knapp tiondel säger sig inte haft råd. Det tyder på att brist på resurser kan bidra till att man inte arbetar ideellt och det är oftare kvinnor som svara på detta sätt. Knappt tio procent svarar att de har en funktionsnedsättning som gör att de är förhindrade att arbeta ideellt. Det är mindre vanligt att man anger egennyttiga skäl som att man inte har något att vinna på ideellt arbete eller att man inte vill arbeta gratis för andra som skäl till att man aldrig arbetat ideellt, men det är oftare män som anger sådana skäl. Det finns skäl att notera att en tiondel av alla som aldrig arbetat ideellt anger alternativet Annat och att nästan lika stor andel inte vill svara, återigen har kvinnor i högre utsträckning angett dessa alternativ. Det finns alltså skäl att fortsätta undersöka vilka hinder som gör att människor inte arbetar ideellt.

De som arbetat ideellt tidigare, men slutat

I 2024 års undersökning svarade 20 procent av de tillfrågade att de inte arbetade ideellt vid intervjutillfället, men hade gjort så under de senaste fem åren. Av dessa var 59 procent kvinnor och 41 procent män. Det är en större andel i de tre åldersgrupper som samlar de yngsta och personer i medelåldern (15–24; 25–39; 40–54) som säger att de arbetat ideellt tidigare men slutat. Tabell 22 nedan visar hur de som ingick i denna grupp svarade på frågan om varför de hade slutat.

Tabell 22. Skäl till att sluta arbeta ideellt. I procent av alla som slutat arbeta ideellt. 2024. Mer än ett svar kan anges.

<i>Hur kom det sig att du slutade att arbeta ideellt?</i>	
Hade inte tid	39
En anhörig (familjemedlem, släkting) slutade vara aktiv i organisationen	13
Det ideella arbetet blev för krävande	11
En funktionsnedsättning begränsade mig	7
Kan inte identifiera mig med den organisation där jag arbetade ideellt	4
Fick inte ut något av att arbeta ideellt	4
Hade inte råd	3
Kände mig utnyttjad eftersom jag arbetade ideellt för andra	2
Hade inte den kunskap/kompetens som krävdes för att arbeta ideellt	2
Kände mig inte inkluderad av de andra som arbetade ideellt	1
Fick kritik av människor jag känner för att jag arbetade ideellt	1
Ville inte styras av en organisation	1
Annat	39
Vill ej svara	5

Tidsbrist och Annat var de vanligaste svaren på frågan varför man hade slutat arbeta ideellt, och det är främst kvinnor som svarar så. Att 13 procent svarar att de slutat för att någon nära anhörig slutat bekräftar att de sociala nätverk som människor befinner sig i, till exempel att vara förälder till ett barn som deltar i barn- och ungdomsidrott, är viktiga för att börja och fortsätta arbeta ideellt (se t.ex. Vamstad m.fl., 2025). Drygt tio procent slutade för att det ideella arbetet var för krävande, men eftersom tidsbrist och brist på kompetens också fanns som alternativ för att sluta torde ”för krävande” avse något annat. Sju procent svarade att de slutade eftersom en funktionsnedsättning hindrade dem.

Ideella organisationer kan alltså få fler att börja och färre att sluta arbeta ideellt genom att göra det mer tillgängligt för personer med funktionsnedsättning. Endast en liten andel har slutat eftersom de inte fått ut något av det ideella arbetet, och anmärkningsvärt få har slutat eftersom de inte känt sig inkluderade. Eftersom ett viktigt motiv till att arbeta ideellt är att befinna sig i ett gott sammanhang (se Tabell 27) tyder det på att ideella organisationer ofta erbjuder goda sociala sammanhang.

Att arbeta ideellt mer och mindre

Vi har i den första rapporten för 2024 års befolkningsundersökning presenterat hur de som arbetar ideellt fördelar sig i vad vi kallar ”intensitetsgrupper” (Lundberg m.fl., 2025). Vi har delat upp dem som arbetar ideellt i fyra intensitetsgrupper med hänsyn till två tidsdimensioner, för det första om de arbetade ideellt för fem år sedan eller inte och för det andra om de arbetar minst 12 timmar per månad eller mindre än 12 timmar per månad. Bland dessa grupper finns de vi kallar ”civilsamhällets kärntrupp”, vilket är den grupp som arbetade ideellt för fem år sedan och som arbetar minst 12 timmar per månad. De som ingår i denna grupp är oftare än andra förtroendevalda, företrädare organisationen eller tar ansvar för ledningsfunktioner (von Essen, 2022).

När vi i detta kapitel skall använda intensitetsgrupperna för att pröva om det spelar roll om man är mer eller mindre involverad i ideellt arbete finns det skäl att se hur de förhåller sig till en tredje tidsdimension, nämligen hur den tid man arbetar ideellt är fördelad. Antingen är det ideella arbetet kontinuerligt eller också består det av tillfälliga, eller episodiska, insatser. Vi kan anta att de som arbetar kontinuerligt får större möjligheter att socialiseras in i organisationen eftersom de följer organisationens löpande verksamhet och kan därför med tiden få alltmer ansvarsfyllda uppgifter. Vi antar vidare att det oftare är så att de som gör episodiska insatser används som resurser vid särskilda och resurskrävande arrangemang som större tävlingar eller festivaler.

De som arbetar ideellt fick frågan om hur de fördelat sin tid de arbetar ideellt. Även om andelen som gör episodiska insatser har ökat 2024 arbetar fortfarande nästan 60 procent varje vecka eller en eller par gånger i månaden (se Lundberg m.fl., 2025).⁷ Tabell 23 nedan visar hur de ideella fördelar den tid de arbetar ideellt om man delar in dem i de fyra intensitetsgrupperna.

Tabell 23. Intensitetsgrupper och fördelning av tid. I procent av respektive grupp och alla ideella. 2024

	Minst 12t/fem år	Minst 12t/ej fem år	Mindre än 12t/fem år	Mindre än 12t/ej fem år	Alla ideella
Varje vecka	59	56	13	10	29
1–2 ggr/månad	32	21	32	23	28
Några ggr per halvår/termin	4	7	26	18	16
Något enstaka tillfälle	5	15	29	48	27
Totalt	100	100	100	100	100

De två första kategorierna är de som arbetar kontinuerligt, medan två sista kategorierna är de som gör episodiska insatser. Tabellen visar då att av dem som ingår i civilsamhällets kärntrupp arbetar 91 procent kontinuerligt och nio procent gör episodiska insatser. Det är väntat att de som arbetar ideellt många timmar i månaden också arbetar kontinuerligt.

Till sist skall vi kortfattat visa hur män och kvinnor fördelar sig inom intensitetsgrupperna. Tabell 24 visar könsfördelningen mellan intensitetsgrupperna 2024. Bland män är det en större andel än bland kvinnorna som ingår i civilsamhällets kärntrupp. I den grupp som inte arbetade för fem år sedan och arbetar mindre än 12 timmar per månad är förhållandet det omvända eftersom en större andel av kvinnorna än av männen ingår i den gruppen. Skillnaderna är dock inte tillräckligt stora för att de skall vara statistiskt säkerställda.

Ser vi till åldersfördelningen är yngre personer (15–24 år) överrepresenterade i de två grupper som inte arbetade för fem år sedan, vilket är väntat. Bland både män och kvinnor är de som ingår i den äldsta åldersgruppen (75–84) överrepresenterade i civilsamhällets kärntrupp, bland män är denna överrepresentation mer markant. I den grupp som arbetade för fem år sedan men arbetar mindre än 12 timmar i månaden är personer i medelåldern (55–64) överrepresenterade, bland kvinnor är denna överrepresentation mer markant.

⁷ Procentsatserna skiljer sig något mellan Tabell 3 nedan och de resultat som presenterades i den första delrapporten på grund av bortfall när respondenterna svarat på frågor om arbetad tid och hur länge de arbetat ideellt.

Tabell 24. Intensitetsgrupper och kön 2024. I procent av män, kvinnor och alla ideella.

	Man	Kvinna	Alla
Minst 12t/fem år	27	20	23
Minst 12t/ej fem år	12	13	13
Mindre än 12t/fem år	35	37	36
Mindre än 12t/ej fem år	26	31	28
Totalt	100	100	100

Därmed har vi presenterat de fyra grupper vi skall använda för att visa att värderingar och resurser kan skilja sig inom den grupp som arbetar ideellt. Förutom intensitetsgrupperna skall vi använda den grupp som tidigare arbetat ideellt men slutat och den grupp som aldrig har arbetat ideellt. I de fall frågor har ställts till alla respondenter kan vi jämföra svaren mellan alla grupperna för att se om avståndet till det ideella arbetet spelar roll, och om hur mycket man arbetar ideellt påverkar vilka värderingar och kompetenser man har. För de frågor som bara har ställts till dem som arbetar ideellt skall vi jämföra svaren från de fyra intensitetsgrupperna.

Värderingar

Uppfattningar om det ideella arbetets roll i samhället

Sedan 1998 års befolkningsundersökning har alla svarande fått ta ställning till fem påståenden som fångar upp hur de värderar det ideella arbetets roll i det svenska samhället. De har svarat genom att markera om de instämmer eller inte instämmer i påståendet. För att få en tydligare översikt av svaren inskränker vi oss här till att redovisa hur stor andel som svarat att de stämmer in i påståendena genom att slå samman alternativen ”stämmer ganska bra” eller ”mycket bra”. Som Tabell 25 nedan visar har befolkningen med undantag för två av påståendena värderat det ideella arbetet tämligen likartat över hela perioden.

Tabell 25. Uppfattningar om det ideella arbetets roll i samhället 1998–2024. I procent av befolkningen som instämmer i följande påståenden

	1998	2005	2009	2014	2029	2024
De som arbetar ideellt ger något annat än det som avlönad professionell personal erbjuder	75	65	66	65	66	75
Om stat, kommun och landsting tog sitt fulla ansvar skulle det inte finnas något behov av ideellt arbete	16	18	25	31	29	29
Alla har en moralisk skyldighet att arbeta ideellt någon gång i sitt liv	53	61	54	41	35	38
Ideellt arbete är ett hot mot avlönat arbete och används för att göra nedskärningar i samhällets utgifter	13	14	11	18	13	12
Engagemang i ideellt arbete hjälper människor att ha en aktiv roll i ett demokratiskt samhälle	86	85	88	81	82	80

Det första och andra påståendet handlar om det ideella arbetets särart. Det första påståendet fångar upp om de som arbetar ideellt bidrar med något annat än vad de som förvärsarbetar kan bidra med. Det andra påståendet fångar upp om de som svarar menar att det ideella arbetet inte erbjuder något annat än sådant som medborgarna kan eller bör förvänta sig från staten. Det tredje påståendet fångar upp om ideellt arbete uppfattas vara en medborgerlig dygd. Det fjärde påståendet handlar om gränsdragningen mellan förvärsarbete och ideellt arbete och det sista påståendet fångar upp om man uppfattar ideellt arbete som uttryck för ett aktivt medborgarskap.

Under perioden menar mellan 75 och 65 procent av befolkningen att ideellt arbete ger något annat än vad avlönad personal kan ge. En intervjustudie med respondenter från Sverige, Danmark och Norge visade att människor menar att det ideella arbetets särart utmärks av medmänsklighet, engagemang och innovation och därför bidrar med "något annat" än vad professionella välfärdsinsatser kan ge (von Essen m.fl., 2019). Uppfattningen att det ideella arbetet inte behövs om den offentliga sektorn tar sitt fulla ansvar har tidigare haft ett svagt stöd i befolkningen. Stödet har dock ökat, 2024 instämmer en knapp tredjedel i detta påstående. Samtidigt har den andel som instämmer i att det är moraliskt uppfordrande att arbeta ideellt minskat under perioden. 2024 är det knappt 40 procent som instämmer i detta påstående.

Denna förändring kan vara ett uttryck för bredare värderingsförändringar som tilltagande individualisering och försvagning av traditionella kollektiva värderingar (se t.ex. Hustinx & Lammertyn, 2003). Med undantag för 2014 är det en tämligen liten del av befolkningen som menar att ideellt arbete är ett hot mot avlönat arbete. Till sist finns det under hela perioden ett starkt stöd för att ideellt arbete är uttryck för ett aktivt medborgarskap. Detta sista påstående ligger i linje med folkrörelsetraditionens medborgarideal som uppmanade människor att agera i civilsamhället för att påverka samhället och göra sin röst hörd inom politiken (Rolf, 2022).

Det första och det fjärde påståendet fångar upp om det ideella arbetet har en särart eller om det konkurrerar med förvärvsarbete. År 2024 var det 84 procent av de svarande som instämde i påståendet att ideellt arbete ger något annat än det som avlönad personal kan ge och avvisade påståendet att det ideella arbetet är ett hot mot avlönat arbete.

Det tredje och femte påståendet fångar upp två värderingar som förknippas med folkrörelsetraditionen, nämligen att det är moraliskt uppfordrande att arbeta ideellt samt att det ger möjlighet till ett aktivt medborgarskap. Endast 35 procent av befolkningen instämmer i båda dessa påståenden. Idén att ideellt arbete är något som har en särart och därför inte konkurrerar med anställd personal har alltså ett väsentligt starkare stöd än att ideellt arbete bidrar till att forma idén om vad det är att vara medborgare i det svenska samhället.

För att undersöka om att vara involverad i ideellt arbete påverkar hur man värderar det, jämför vi hur tre grupper ser på det ideella arbetets roll i samhället: de som arbetar ideellt, de som har gjort det tidigare men slutat, och de som aldrig har arbetat ideellt. Tabell 26 nedan visar hur dessa tre grupper förhåller sig till de fem påståendena om det ideella arbetets roll i samhället.

Tabell 26. Hur icke ideella och ideella värderar det ideella arbetets roll i samhället 2024. I procent av dem som stämmer in i följande påståenden inom respektive grupp.

	Aldrig arbetat ideell	Slutat arbeta ideellt	Arbetar ideellt
De som arbetar ideellt ger något annat än det som avlönad professionell personal erbjuder***	61	84	79
Om stat, kommun och landsting tog sitt fulla ansvar skulle det inte finnas något behov av ideellt arbete***	35	30	25
Alla har en moralisk skyldighet att arbeta ideellt någon gång i sitt liv***	20	39	45
Ideellt arbete är ett hot mot avlönat arbete och används för att göra nedskärningar i samhällets utgifter***	16	11	10
Engagemang i ideellt arbete hjälper människor att ha en aktiv roll i ett demokratiskt samhälle***	66	85	84

Signifikansnivå: * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Som Tabell 26 visar är det en större andel som stöder det första, tredje och femte påståendet bland dem som har arbetat ideellt tidigare eller gör så när enkäten besvarades jämfört med dem som aldrig har arbetat ideellt. Omvänt så är stödet för det andra och fjärde påståendet mindre bland dessa två grupper jämfört med dem som aldrig arbetat ideellt. De som arbetat ideellt tidigare eller gör så när enkäten besvarades instämmer alltså i högre grad i att det ideella arbetet har en särart, att det är moraliskt uppfordrat samt ger möjlighet till en aktiv roll i demokratin. De som aldrig har arbetat ideellt är tvärtom de som oftast instämmer i att ideellt arbete inte har en särart och att det används som en ersättning för sådant medborgarna borde kunna förvänta sig från staten.

Resultaten kan inte visa om det är så att man börjar arbeta ideellt för att man har positiva värderingar av det ideella arbetets roll i samhället eller om sådana positiva värderingar kommer av att arbeta ideellt, och om de som är mer kritiska till ideellt arbete börjar arbeta ideellt just därför eller om de är mer kritiska för att de slutat eller inte fått möjlighet att arbeta ideellt. Ett rimligt antagande är att det kan vara på båda sätten. Men, oavsett om värderingar leder till handlingar eller tvärtom så finns det skillnader mellan dem som arbetar ideellt och de som inte gör det med avseende på hur man värderar det ideella arbetets roll i samhället. De som av olika skäl står utanför det ideella arbetet har alltså ett mer kritiskt förhållningssätt till ideellt arbete än vad de som är involverade i ideella organisationer har.

Motiv till att arbeta ideellt

Vi har visat hur människor värderar det ideella arbetets roll i det svenska samhället, men vilka motiv är viktiga för dem som arbetar ideellt? För att ta reda på vad det ideella arbetet betyder för dem som arbetar ideellt har de fått ta ställning till ett antal alternativ om vad som motiverar dem att arbeta ideellt. Med undantag för de tre sista alternativen i Tabell 6 nedan har vi använt påståenden från ”*The Volunteer Function Inventory (VFI)*” som är ett undersökningsinstrument som under lång tid och i många länder använts för forskning om motiv till ideellt arbete (se Clary m.fl., 1998). Dessa påståenden skall fånga ett antal överordnade motivdimensioner som i sin tur uttrycker grundläggande psykologiska behov som människor kan tillfredsställa genom att arbeta ideellt. Tabell 27 visar hur de svarande har värderat de olika alternativen vid de tre senaste befolkningsundersökningarna genom att ange medelvärdet för hur de värderat alternativet.

Tabell 27. Motiv till ideellt arbete, 2014–2019. Angivet i medelvärden för dem som arbetar ideellt⁸

<i>Jag arbetar ideellt för att...</i>	2014	2019	2024
göra något konkret inom det område jag är engagerad i	5,5	5,5	4,8
delta i ett gott sammanhang eller gemenskap när jag arbetar ideellt	5,7	5,7	4,7
lära mig mer om det jag arbetar ideellt med	5,2	5,2	4,2
bli mer tillfreds med mig själv	5,2	5,1	4,1
visa medkänsla med personer som har det sämre än vad jag har	4,9	5,5	4,1
arbeta ideellt tillsammans med vänner	4,8	4,7	4,1
känna mig behövd när jag arbetar ideellt	5,4	5,3	3,9
lära mig genom de praktiska erfarenheter jag får av att arbeta ideellt	5,1	5,1	3,9
jag upplever ett tvång eller förväntan från andra att arbeta ideellt	2,2	2,4	2,8
få kontakter som kan hjälpa mig i arbetslivet	3,5	3,2	2,6
kunna skriva in i mitt CV eller få ett intyg på att jag har arbetat ideellt	2,7	2,6	2,1
uttrycka åsikter i frågor som är viktiga för mig	–	5,2	3,8
förändra samhället	–	4,4	3,7
se till att det finns aktiviteter för mina barn eller nära anhöriga	–	–	3,9

Ett tydligt resultat är att 2024 värderas alla alternativ utom det som handlar om tvång eller förväntan lägre jämfört med 2014 och 2019. En möjlig orsak kan vara att 2014 och 2019 genomfördes befolkningsundersökningen främst genom telefonintervjuer, och 2024 svarade respondenterna genom att fylla i en enkät.⁹ Det kan alltså vara så att människor generellt är benägna att värdera alternativen högre i ett samtal än när de fyller i en enkät (Nederhof, 1985). Det gäller i så fall inte alternativet ”uppleva ett tvång eller förväntan” eftersom de inte värderades lägre utan högre 2024 än vid de tidigare åren.

Även om motiven generellt värderades lägre 2024 än vid de tidigare undersökningstillfällena värderas fortfarande den konkreta handlingen och det sociala sammanhanget högst. Även att få lära sig mer och bli mer tillfreds med sig själv är viktiga motiv, men att känna sig behövd är något lägre värderat 2024. Alternativen att få kontakter som kan hjälpa i arbetslivet och att kunna skriva in i sitt CV värderas fortfarande mycket lägre än de andra alternativen vilket innebär att resultaten motsäger antagandet att ideellt arbete i allt högre grad motiveras av egenintresse (se t.ex. Haski-Leventhal, 2009). Tvärtom värderas fortfarande altruistiska och sociala motiv högst.

Det kan tyckas förvånansvärt att alternativet att uppleva ett tvång eller förväntan inte värderas högre med tanke på att det ofta finns en social förväntan på dem som arbetar ideellt att de skall göra de arbetsinsatser de tagit på sig. Dessutom ställs det krav på till exempel föräldrar inom barn

⁸ De som svarade på enkäten fick följande fråga: Nu kommer några motiv till att arbeta ideellt. Dessa motiv kan vara mer eller mindre viktiga för dig. Ange hur viktiga de är för dig på en skala från 1 till 7. 1 betyder att motivet INTE betyder något för dig, och 7 betyder, att motivet betyder MYCKET för dig. På en skala från 1–7, hur viktigt är det för dig att, ...

⁹ Både 2019 och 2024 kunde man också besvara frågorna genom en webbenkät, se metodredovisning bilaga 1.

och ungdomsidrotten att vara med och ta ansvar för föreningens verksamhet (Vamstad m.fl., 2025). En möjlig förklaring till att alternativet om tvång värderas så lågt kan vara att förväntan eller tvång inte uppfattas som ett motiv utan som en nödvändighet de svarande måste förhålla sig till.

Eftersom frågan om motiv till ideellt arbete bara ställdes till dem som arbetar ideellt hjälper resultaten oss inte att identifiera vilka motiv som utmärker dem som arbetar ideellt. Istället skall vi undersöka om hur intensivt man arbetar ideellt påverkar hur man värderar motiven. För att undersöka om intensiteten i det ideella arbetet spelar roll skall vi jämföra hur de svarande som finns i de fyra intensitetsgrupperna vi introducerade inledningsvis värderar motiven till att arbeta ideellt. Om de som arbetat ideellt länge och mycket värderar det ideella arbetet högre kan det tyda på att de som arbetar ideellt tillägnar sig motiv till sitt ideella arbete när de socialiseras in i den ideella organisationen och växer in i en identitet som ideell (Grönlund, 2011; Hooghe, 2003).

Tabell 28. Intensitetsgrupper och motiv till ideellt arbete 2024. I medeltal.

<i>Jag arbetar ideellt för att...</i>	Minst 12t/mån fem år	Minst 12t/mån <fem år	<12t/må n fem år	<12t/må n <fem år
göra något konkret inom det område jag är engagerad i***	5,6	4,7	4,7	4,0
delta i ett gott sammanhang eller gemenskap när jag arbetar ideellt***	5,2	4,8	4,6	4,2
lära mig mer om det jag arbetar ideellt med***	4,5	4,4	4,1	3,9
bli mer tillfreds med mig själv***	4,5	4,1	4,1	3,8
visa medkänsla med personer som har det sämre än vad jag har***	4,5	4,0	4,2	3,7
arbeta ideellt tillsammans med vänner***	4,4	4,3	4,1	3,6
känna mig behövd när jag arbetar ideellt***	4,2	4,1	3,8	3,6
lära mig genom de praktiska erfarenheter jag får av att arbeta ideellt***	4,2	4,4	3,7	3,7
jag upplever ett tvång eller förväntan från andra att arbeta ideellt	2,6	2,7	2,9	2,8
få kontakter som kan hjälpa mig i arbetslivet**	2,5	2,9	2,4	2,7
kunna skriva in i mitt CV eller få ett intyg på att jag har arbetat ideellt***	2,0	2,7	1,9	2,3
uttrycka åsikter i frågor som är viktiga för mig***	4,3	3,7	3,7	3,4
förändra samhället***	4,2	3,7	3,5	3,5
se till att det finns aktiviteter för mina barn eller nära anhöriga	4,0	4,0	3,9	3,6

Signifikansnivå: * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Skillnaderna mellan de fyra grupperna för hur man värderar motiven är statistiskt säkerställda med undantag för alternativet att känna ett tvång eller förväntan och se till att det finns aktiviteter för barn eller anhöriga.

För de skillnaderna som är statistiskt säkerställda är det övergripande mönstret att de som arbetade ideellt för fem år sedan samt gör minst 12 timmar i månaden värderar de sociala och altruistiska

motiven högst och att värderingen minskar succesivt i de följande grupperna. Ju mindre tid man läger och ju kortare historia man har desto lägre värderar man dessa motiv. Att få kontakter som hjälper i arbetslivet samt att kunna skriva i sitt CV, alltså de alternativ som fångar upp egenintresse värderas istället högst av dem som har en kortare historia i ideellt arbete.

Resultaten kan tolkas så att de som arbetar ideellt tillägnar sig motiv och värderingar om de arbetar många timmar och gjort så under längre tid så att de socialiseras in i ideella organisationer. Eller också är det främst de personer som redan hade sådana motiv och värderingar som blir kvar under längre tid. Vi kan som sagt inte avgöra om det är fråga om selektion eller socialisation, men i båda fallen framträder ett mönster som visar att de som gör stora insatser och gjort så länge värderar ideellt arbete annorlunda än de som har börjat mer nyligen och som inte gör lika stora insatser.

Denna slutsats kan tyckas självklar, men konsekvensen är att i befolkningen finns det olika perspektiv på ideellt arbete, ideella organisationer och civilsamhället som kan vara svåra att överbrygga eftersom de formas av att vara en del av eller stå utanför civilsamhället. De som arbetar ideellt och verkar inom ideella organisationer kommer uppfatta dess roll i samhället och värde för människor på ett annat sätt än de som inte är involverade. Vi skall återkomma till detta och avslutningsvis resonera om det kan ge upphov till olika politiska uppfattningar om värdet av civilsamhället.

Resurser

Som vi antydde inledningsvis har man inom forskningen pekat på att ideellt arbete och andra former av medborgerligt engagemang ger människor resurser av olika slag. Genom att arbeta ideellt kan människor t.ex. få kunskap, kontakter och tillgång till sociala arenor. Här skall vi undersöka det vi i kapitlet om politiskt deltagande kallar för politisk självförtro som avser vad människor tror sig kunna vad gäller att göra sin röst hörd samt påverka myndigheter och politiker. I detta kapitel skall vi undersöka om förtro till politisk förmåga skiljer sig mellan dem som arbetar ideellt och de som inte gör det.

I 2024 års befolkningsundersökning ombads de svarande att förhålla sig till ett antal påståenden om att delta i politiska diskussioner. Svartalternativen gick från *Det skulle jag absolut klara av* till *Det skulle jag absolut inte klara av* på en fyrgradig skala. Tabell 29 visar medelvärden för hur de tre olika grupperna förhåller sig till dessa påståenden.

Tabell 29. Förmåga att delta i politiska diskussioner 2024. De som aldrig arbetat ideellt, de som slutat ideellt och de som arbetar ideellt. I medeltal för respektive grupp.¹⁰

	Jag förstår de flesta politiska frågor som diskuteras i nyhetsmedia***	Jag försöker ofta påverka andra människor i frågor som rör politik och samhälle***	Jag vet vad jag tycker i viktiga samhällsfrågor***	Jag tvivlar på min förmåga att delta i diskussioner om samhälle och politik***
Aldrig arbetat ideellt	2,9	1,7	3,1	2,4
Slutat arbeta ideellt	3,1	1,8	3,2	2,3
Arbetar ideellt	3,2	2,0	3,3	2,0

Signifikansnivå: * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

De flesta tilltror sig alltså ha förmåga att förstå och ha uppfattningar om politiska frågor samt delta i politiska diskussioner men det är färre som ofta försöker påverka andra. De som arbetar ideellt bedömer genomgående att de har större förmågor att delta i politiska diskussioner och opinionsbildning och de tvivlar i mindre utsträckning på sin förmåga att delta i politiska diskussioner.

I kapitlet om politiskt deltagande presenterar vi hur de svarande förhåller sig till ett antal frågor om deras politiska förmåga (se Tabell 16). Här visar vi att tilltron till den egna politiska förmågan skiljer sig mellan dem som arbetar ideellt och dem som inte gör det. Svartalternativen gick på en fyrgradig skala från *Stämmer mycket bra* till *Stämmer inte alls*. Tabell 30 visar medelvärden för hur de som aldrig arbetat ideellt, slutat arbeta ideellt respektive de som arbetar ideellt bedömer sin förmåga att påverka samhället.

Tabell 30. Förmåga att påverka samhället 2024. De som aldrig arbetat ideellt, de som slutat ideellt och de som arbetar ideellt. I medeltal för respektive grupp.¹¹

	Författa en skrivelse och överklaga ett beslut av en Myndighet***	Skriva en debattartikel eller inlägg i en tidning***	Övertyga andra att skriva under namnlistor som handlar om politik eller samhällsfrågor***	Vara ledare i en ideell organisation***	Arbeta som förtroendevald i ett politiskt parti***
Aldrig arbetat ideellt	2,5	2,3	2,0	1,9	1,7
Slutat arbeta ideellt	2,9	2,8	2,5	2,6	2,2
Arbetar ideellt	3,1	2,9	2,6	2,8	2,4

Signifikansnivå: * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

¹⁰ Medeltal på en fyrgradig skala: 1=Stämmer inte alls, 2=Stämmer inte så bra, 3=Stämmer ganska bra, 4=Stämmer mycket bra.

¹¹ Medeltal på en fyrgradig skala: 1=Skulle jag absolut inte klara av, 2=Skulle jag nog inte klara av, 3=Skulle jag nog klara av, 4=Skulle jag absolut klara av

När de svarande bedömde sin förmåga att påverka samhället framträder samma mönster som när de bedömde sin förmåga att delta i politiska diskussioner. Sammantaget har de som arbetar ideellt en större tilltro till sin förmåga att delta i politiska diskussioner, påverka samhället och verka inom civilsamhället jämfört med dem som inte arbetar ideellt. Omvänt har de som aldrig har arbetat ideellt minst tilltro till sin förmåga att delta i politiska diskussioner, påverka samhället och verka inom civilsamhället.

För att ytterligare undersöka skillnaderna mellan grupperna i tilltro till den egna förmågan att utöva ett aktivt medborgarskap skall vi sätta samman sex av de påståenden som presenterats i Tabell 29 och 30 i tre ”alternativ-par” som ger uttryck för tre dimensioner av ett aktivt medborgarskap. En korrelationsanalys visar att de svarande tenderar att svara på ett liknande sätt på de två påståendena inom varje alternativ-par. För att kontrollera att påståendena verkligen mäter samma sak har vi beräknat Cronbachs alpha (α), ett mått på den inre tillförlitligheten i ett index. Värdena är tillräckligt höga för samtliga tre dimensioner.

- *Påverka*. Författa skrivelse och överklaga beslut av myndighet och Skriva debattartikel inlägg i tidning samvarierar och handlar om förmågan att påverka samhället ($\alpha = 0,811$).
- *Verka inom civilsamhället*: Arbeta som förtroendevald i politiskt parti och Vara ledare i ideell organisation samvarierar och handlar om förmågan att verka inom civilsamhället ($\alpha = 0,788$).
- *Förstå och tycka*: Förstå de flesta politiska frågor som diskuteras i nyhetsmedia och Veta vad man tycker i viktiga samhällsfrågor samvarierar och handlar om förmågan att förstå och ha åsikter om politiska frågor ($\alpha = 0,695$).

För att tydligare visa skillnaderna mellan grupperna har vi först slagit ihop svarsalternativen på de fyrgradiga skalorna till två kategorier: tror sig ha förmåga respektive tror sig inte ha förmåga.

I Tabell 31–33 redovisas sedan endast de respondenter som antingen svarat att de tror sig ha förmåga på båda frågorna i varje alternativ-par eller att de inte tror sig ha förmåga på båda frågorna. På så sätt kan vi tydligt visa hur de som aldrig har arbetat ideellt, de som har arbetat ideellt tidigare men slutat och de som arbetar ideellt förhåller sig till de tre dimensionerna av ett aktivt medborgarskap.

Tabell 31. Förmåga att *påverka* samhället. I procent inom respektive grupp. 2024***

	Aldrig arbetat ideellt	Slutat arbeta ideellt	Arbetar ideellt
Tror sig inte ha förmåga	36	20	14
Tror sig ha förmåga	37	56	66

Signifikansnivå: * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Tabell 32. Förmåga att *verka inom civilsamhället*. I procent inom respektive grupp. 2024***

	Aldrig arbetat ideellt	Slutat arbeta ideellt	Arbetar ideellt
Tror sig inte ha förmåga	69	36	27
Tror sig ha förmåga	15	36	39

Signifikansnivå: * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Tabell 33. Förmåga att *förstå och tycka*. I procent inom respektive grupp. 2024***

	Aldrig arbetat ideellt	Slutat arbeta ideellt	Arbetar ideellt
--	------------------------	-----------------------	-----------------

Tror sig inte ha förmåga	1	1	1
Tror sig ha förmåga	67	74	79

Signifikansnivå: * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Resultaten i alla tre tabeller visar samma mönster. Bland dem som aldrig har arbetat ideellt finns den största andelen som inte tilltror sig ha förmåga att utöva ett aktivt medborgarskap på det sätt som vi har operationaliserat det i de tre dimensionerna. Omvänt så är det en högre procentandel av dem som arbetar ideellt som har tilltro till sin egen förmåga jämfört med de övriga grupperna.

Vi kan alltså inte avgöra om de som arbetar ideellt får resurser av att arbeta ideellt eller om det är så att de som har resurser börjar att arbeta ideellt. Men oavsett vad som är orsak och verkan så innebär de resultat vi presenterar att de som arbetar ideellt har större tilltro till sin förmåga att utöva ett aktivt medborgarskap och har därför också bättre förutsättningar att påverka samhället och göra sina röster hörda.

Slutsatser

Att bara dela in befolkningen i en grupp som vid ett givet tillfälle arbetar ideellt och i en annan grupp som inte arbetar ideellt är för onyanserat. Människor kan ju stå helt utanför eller ha tidigare erfarenheter av ideellt arbete och de som arbetar ideellt kan göra det mer eller mindre intensivt. För att fånga upp att relationen till ideellt arbete inte är binär utan mer nyanserad har vi delat in den andel av befolkningen som inte arbetar ideellt vid undersökningstillfället i en grupp som aldrig har arbetat ideellt och i en grupp som består av de som arbetat ideellt tidigare men slutat. Vidare har vi delat in dem som arbetar ideellt i fyra intensitetsgrupper som fångar upp hur lång historia de har i ideellt arbete och hur mycket de arbetar ideellt. Här vill vi påminna om att civilsamhällets kärntrupp till övervägande del arbetar ideellt kontinuerligt vilket kan antas ge möjlighet till en större delaktighet i den ideella organisationen.

För att undersöka vilka värderingar och resurser som utmärker dem som arbetar ideellt har vi provat hur dessa grupper värderar det ideella arbetets roll i samhället, hur de värderar motiv till att arbeta ideellt och hur mycket tilltro de har till sin politiska förmåga. Även om det finns avvikelser och även om skillnaderna ibland är små så är det genomgående mönstret att ju längre från det ideella arbetet man står, desto lägre värderar man dess roll i samhället. Ju längre historia man har av ideellt arbete och ju mer tid man ger det, desto högre värderar man vissa motiv till att arbeta ideellt. Dessutom har de som arbetar ideellt större tilltro till sin förmåga att delta i politiska diskussioner och påverka samhället jämför med dem som slutat arbeta ideellt och de som aldrig har arbetat ideellt.

Vi kan alltså inte avgöra om detta mönster kommer sig av att de med positiva värderingar om ideellt arbete och större tilltro till sina resurser oftare än andra börjar arbeta ideellt eller om människor tillägnar sig sådana värderingar och resurser när de socialiseras in i de ideella organisationer de verkar i. Vi får nöja oss med att anta att mönstret är ett uttryck för både selektion och socialisering. Istället skall vi resonera om vilka konsekvenser skillnader i värderingar och resurser som finns mellan de som arbetar ideellt och de som inte gör det kan ha för samhället.

Att de som arbetar ideellt har större tilltro till sin politiska förmåga gör att de har bättre förutsättningar att påverka politiken och göra sin röst hörd vilket fördjupar och vitaliserar

demokratin. Men frågan är om en ökad tilltro till den politiska förmågan bland dem som arbetar ideellt upprätthåller eller utjämnar socioekonomiska skillnader i politiskt deltagande. Ideella föreningar kan ju ses som demokratiskolor eftersom alla som är involverade får möjlighet att lära sig skriva en debattartikel och argumentera för sin åsikt vilket kan kompensera för en lägre utbildningsnivå. Men om grupper med lägre utbildningsnivå är underrepresenterade i föreningslivet går det att ifrågasätta i vilken utsträckning föreningslivet faktiskt kan kompensera för dessa skillnader. Det är naturligtvis så att civilsamhällets organisationer ger människor möjlighet att utöva ett aktivt medborgarskap och att de därmed kan fungera som demokratiskolor. Men eftersom vi i vår första delrapport visade att personer med eftergymnasial utbildning är överrepresenterade bland dem som arbetar ideellt tycks ideella organisationer också fungera som demokratipooler eftersom de samlar människor som redan har större resurser i form av human kapital och ger dem möjlighet att öka sin tilltro till sin politiska förmåga (von Essen & Wallman Lundåsen, 2015; Wallman Lundåsen, 2022).

När vi kommer till de skillnader i värderingar mellan de som arbetar ideellt och de som inte gör det kan vi inte förhålla oss till annan litteratur eller använda oss av tidigare studier. Istället får vi föra ett öppet och prövande resonemang om vilka konsekvenser dessa skillnader kan få för samhället. Det mönster av värderingar som framträder i resultaten visar att människor värderar civilsamhällets roll i det svenska samhället på olika sätt beroende på om de är aktiva i det eller står utanför. De som arbetar ideellt värderar dess betydelse för det svenska samhället högre än de som står utanför det ideella arbetet. Vi kan anta att de som arbetar ideellt känner sig mer hemma i civilsamhället och därför har en större benägenhet att se att det ideella arbetet bidrar till samhället. Omvänt kan vi anta att de som står utanför det ideella arbetet är mer främmande för och kritiska till civilsamhället och dess betydelse för samhället.

Civilsamhället är inte bara en angelägenhet för dem som är involverade och aktiva i ideella organisationer utan ingår i politikområden och utreds för att bli föremål för politiska beslut (se t.ex. Prop. 2009/10:55; SOU 2016:13). På så sätt kommer opinioner i befolkningen och hur politiska partier uppfattar civilsamhällets roll i samhället påverka civilsamhällets villkor i form av offentlig finansiering och lagar som reglerar dess verksamhet. Vi kan anta att de som inte arbetar ideellt och i den meningen står utanför civilsamhället är mer benägna att ge uttryck för en kritik av eller misstänksamhet mot civilsamhället samt rösta på politiska partier som vill minska offentlig finansiering och öka regleringen av civilsamhällets verksamhet. Om vårt antagande är riktigt får det mönster vi visat politiska konsekvenser på så sätt att de som inte ingår i civilsamhället kommer att stödja sådana politiska beslut som minskar civilsamhällets möjligheter att verka.

De skillnader i värderingar och resurser som vi visat pekar på en utmaning för civilsamhällets organisationer att bjuda in och inkludera även dem som inte omfattar sådana värderingar som är vanliga bland dem som är aktiva i civilsamhället. Vidare, agera så att även de som inte har med sig ett human kapital i form av eftergymnasial utbildning får möjlighet att verka i organisationen och på så sätt få en högre tilltro till sin politiska förmåga. Det här är en stor utmaning som kräver mycket av redan tyngda medlemmar och ideella i civilsamhällets organisationer. Därför pekar vi i all ödmjukhet på behovet av att göra civilsamhället mer inkluderande och pluralistiskt.

Sammanfattande slutsatser

Medborgerligt engagemang är, som vi framhöll i rapportens inledning, en grundpelare i ett starkt och demokratiskt välfärdssamhälle. Det bär upp både sociala relationer och politisk delaktighet. Det kan stärka sammanhållning och tillit och gör det möjligt för människor att påverka samhällsutvecklingen. Mot bakgrund av en välfärdsstat under förändring, växande ekonomiska klyftor och tilltagande politisk polarisering blir förståelsen av det medborgerliga engagemangets omfattning, former och villkor särskilt viktig.

I denna andra delrapport av 2024 års befolkningsundersökning har vi visat att det medborgerliga engagemanget i Sverige är fortsatt brett förankrat, men också hur det tar sig skiftande uttryck. I likhet med tidigare befolkningsundersökningar har vi riktat intresset mot informella insatser, ekonomiskt givande och det politiska deltagandet i befolkningen. Slutligen har vi också tecknat en bild av ett antal värderingar och resurser bland ideellt aktiva. Vi kan konstatera att hälften av befolkningen (52%) gör någon form av informell insats, och nära sju av tio (70%) har givit pengar till ett välgörande ändamål och över sex av tio (65%) har under det senaste året varit politiskt aktiv i vid bemärkelse. För flera former av medborgerligt engagemang och attityder kan vi också följa utvecklingen över tid.

Informella insatser är idag tillbaka på de höga nivåer som noterades 2005. Drygt hälften av svenskarna hjälper regelbundet någon utanför det egna hushållet. Kvinnor och män deltar nästan lika mycket, och de äldre mellan 60–84 år lägger flest timmar. En tydlig del av engagemanget är ”dubbelt” där tre av tio gör både informella insatser och ideellt arbete inom ramen för en organisation, och dessa lägger också mest tid. Trenden kan förstås i ljuset av ett växande så kallat omsorgsgap. När offentlig omsorg kommer senare och under kortare tid fyller närstående luckor med lättare, vardagsnära stöd.

Givandet förefaller ha minskat sedan 2019 års undersökning, både när det gäller andelen av befolkningen som ger och storleken på den genomsnittliga gåvan. Medianen är dock stabil. Vi kan också se att svenskarna fortsatt prioriterar ändamål som kompletterar välfärdsstaten (internationellt bistånd, medicinsk forskning), men andelen givare har fallit i de flesta kategorier. I likhet med tidigare studier så ser också vi i vår undersökning att kvinnor ger oftare än män, äldre oftare och mer än yngre, och tillit och religiositet samvarierar tydligt med givande. Den mest markanta trenden är den branta nedgången av givande bland unga vuxna.

Det *manifesta politiska deltagandet* är omfattande i befolkningen. Många är politiskt aktiva, men oftare genom vardagsnära uttryck som att dela åsikter på sociala medier, skriva under namninsamlingar eller bojkotta vissa varor, än genom mer traditionella kanaler som kontakter med folkvalda eller demonstrationer. Digitala och symboliska politiska uttryck och handlingsformer i form av deltagande online och bojkotter förefaller ha ökat, medan kontakter med politiker, partiarbete och demonstrationer ligger kvar på lägre, relativt stabila nivåer.

Unga engagerar sig främst digitalt och symboliskt, medelålders använder ofta konsumentmakt, och äldre syns något mer i traditionella kanaler som insändare i tidning. Den latent basen i form av

politiskt intresse och självtilltro är god men något ojämn fördelat. Politiska intresset är högre bland äldre och män och vad gäller självtilltron toppar i medelåldern och är lägre bland både yngre och de äldsta. Detta gäller särskilt tilltron till att axla ledande och formella roller i politiska partier och civilsamhällets organisationer.

Ett genomgående drag av relevans för det politiska deltagandet är självcensuren. Många avstår från att uttrycka åsikter i kontroversiella frågor utanför trygga sammanhang. Den samvarierar starkt med låg politisk självtilltro, lägre social tillit och missnöje med demokratin, och är något vanligare bland yngre och personer som har politiska sympatier åt höger. Vi kan också se att de som deltar politiskt har en något lägre självcensur.

Vi har också tecknat en bild av ett antal värderingar och resurser bland dem som arbetar ideellt och de som inte gör det. De som står längre från det ideella arbetet värderar dess roll i samhället lägre och har mindre tilltro till sin politiska förmåga, medan de med långvarigt och omfattande engagemang tillskriver det ideella arbetet större betydelse och uppvisar högre politisk självtillit. Den grupp av ideellt arbetande som vi kallar ”kärntruppen”, det vill säga, långvarigt och kontinuerligt aktiva värderar sociala och altruistiska motiv högst och uppvisar också störst politisk självtilltro.

Civilsamhället kan därmed stärka människors engagemang och fungera som en demokratiskola, men eftersom högutbildade är överrepresenterade, vilket vi visade i den första delrapporten, tenderar organisationerna också att fungera som demokratipooler genom att samla dem som redan har starka resurser. Detta innebär att civilsamhället riskerar att förstärka snarare än utjämna skillnader i politiskt deltagande, vilket pekar på en utmaning att göra det ideella arbetet mer inkluderande och tillgängligt för bredare grupper i samhället.

För att till sist återknyta till vad vi nämnde inledningsvis om den svenska politiska kulturen av delaktighet och engagemang kan vi konstatera att en mycket stor del av befolkningen har deltagit i någon form av medborgerligt engagemang. Närmare bestämt har 93,5 procent av befolkningen angett att de antingen har gett pengar till välgörande ändamål, gett uttryck för ett manifest politiskt deltagande i någon form, gjort någon form av insats eller arbetat ideellt eller hjälpt närstående släktingar, grannar, vänner eller arbetskamrater med sådant de inte klarar själva någon gång under året. Det är viktigt att understryka att de mått med vilka vi undersöker medborgerligt engagemang är tämligen generösa. Det räcker exempelvis med någon enskild ideell insats, någon krona till välgörande ändamål eller att exempelvis ha tagit politisk ställning på sociala medier under året för att inkluderas den aktiva delen av befolkningen.¹²

Som visats i den här rapporten är det många människor som deltar i flera former av engagemang, exempelvis både arbeta ideellt och göra informella insatser. Detta har beskrivits som kumulativt medborgarskap och syftar på att olika former av deltagande, exempelvis ideellt arbete, politiskt engagemang och ekonomiskt givande tenderar att adderas till varandra. Det innebär att individer som deltar i en form av engagemang ofta också är aktiva i andra former, vilket kan skapa en förstärkande effekt där resurser, erfarenheter och motivation byggs upp över tid. Vi kan i den här undersökningen inte undersöka förloppet av engagemang, det vill säga, i vilken mån olika former av engagemang växer fram över tid. Sådana studier skulle kräva longitudinella data som följer samma individ över tid.

¹² Om vi undantar politiskt deltagande som sker på nätet i form av att skriva och dela något på sociala medier samt att bojkotta en produkt eller vara sjunker andelen till 91 procent av befolkningen som har gjort någon av ovanstående medborgerliga engagemang.

Vi kan däremot säga något om huruvida människor deltar i parallella engagemang, det vill säga, deltar i flera olika former av engagemang. Som påpekats ovan deltar en stor del av befolkningen i någon form av medborgerligt engagemang. Endast 6,5 procent har inte deltagit alls. Utöver denna andel har 14,9 procent gjort en form av medborgerligt engagemang, 28,2 procent har gjort två former, 31,9 procent har gjort tre former, och 18,4 procent har gjort fyra former av medborgerligt engagemang.¹³

Sammantaget kan vi se att medborgerligt engagemang i Sverige omfattar en mycket stor del av befolkningen och tar sig uttryck i många olika former. Att så många människor bidrar till samhället genom insatser, givande och politiskt deltagande visar på en levande demokratisk kultur. Det kumulativa eller parallella engagemanget, där flera former kombineras, förstärker dessutom både delaktighet och individens resurser. I en tid präglad av samhällsutmaningar är detta en styrka som kan bidra till att hålla samman samhällsgemenskapen. En viktig fråga framåt handlar om hur detta engagemang kan stödjas, breddas och fördjupas för att också omfatta dem som i dag står längre ifrån det civila samhället.

¹³ Om vi räknar bort manifest deltagande som sker på nätet i form av att skriva och dela något på sociala medier och bojkottat en produkt eller vara är motsvarande siffror bland de som deltar: 21 % en aktivitet; 30% två aktiviteter; 28 % tre aktiviteter och 13 % fyra aktiviteter.

Referenser

- Abdelzadeh, A., & Lundberg, E. (2022). *Ungas röst: En studie om ungdomars valdeltagande 2018 och deras egna tankar om att delta i val*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Amnå, E. (2008). *Jourhavande medborgare: samhällsengagemang i en folkrörelsestat*. Lund: Studentlitteratur.
- Anton, T. J. (1969). Policy-making and political culture in Sweden. *Scandinavian Political Studies*.
- Barber, B. R. (2003). *Strong democracy: Participatory politics for a new age*. Berkley: Univ of California Press.
- Bekkers, R. (2003). Trust, Accreditation, and Philanthropy in The Netherlands. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 32(4), 596–615.
- Bekkers, R. & Wiepking, P. (2011). Who gives? A literature review of predictors of charitable giving. Part 1: Religion, education, age, and socialization. *Voluntary Sector Review*, 2(3), 337–365.
- Bengtsson, Å. (2008). *Politiskt deltagande*. Lund: Studentlitteratur.
- Burr, A. J., Choi, N. G., Mutchler, J. E. & Caro, F. G. (2005). Caregiving and Volunteering: Are Private and Public Helping Behaviors Linked. *Journal of Gerontology*, 60(5), 247–256.
- Chapman, C. M., Hornsey, M. J. & Gillespie, N. (2021). To what extent is trust a prerequisite for charitable giving? A systematic review and meta-analysis. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 50(6), 1274–1303.
- Clark, H., Dyer, S. & Horwood, J. (1998). *That bit of help. The high value of low level preventative services for older people*. Bristol: The Policy Press and Joseph Rowntree Foundation.
- Clary, E. G., Snyder, M. & Stukas, A. (1995). Volunteers' Motivations: Findings from a National Survey. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 25(4).
- Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J. & Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1516–1530.
- Clotfelter, C. T. (1985). Charitable giving and tax legislation in the Reagan era. *Law and contemporary problems*, 48(4), 197–212.
- Dahl, R. A. (2020). *On democracy*. New Haven & London: Yale University Press.
- Dalton, R. J. (2017). *The participation gap: Social status and political inequality*. Oxford: Oxford University Press.
- Duquette, N. J. (2016). Do tax incentives affect charitable contributions? Evidence from public charities' reported revenues. *Journal of Public economics*, 137, 51-69.

- Einolf, C. (2017). Parents' charitable giving and volunteering: Are they influenced by their children's ages and life transitions? *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 47(2), 395–416.
- Ekman, J., & Amnå, E. (2012). Political Participation and Civic Engagement: Towards a New Typology. *Human Affairs*, 22, 283–300.
- Ernst Bravell, M., Johansson, L., Lundgren, D. & Sundström, G. (2012). Omsorgspanoramat: En beskrivning av utvecklingen före, under och efter Ädel. *Äldre i Centrum*, 26(2), 15–17.
- von Essen, J. (2022). Ideellt arbete – om sega strukturer i en föränderlig tid. I von Essen, J. & Svedberg, L. (red.), *Engagemangets gestaltningar – insatser i och utanför civilsamhället*. Lund: Studentlitteratur.
- von Essen, J., & Svedberg, L. (2020). *Medborgligt engagemang i Sverige 1992–2019*. Ersta Sköndal Bräcke högskola arbetsrapportserie nr 98.
- von Essen, J. & Wallman Lundåsen, S. (2015). Medborgerligt engagemang – klassresa eller klassklyfta? *Låt fler forma framtiden! SOU 2015:96*.
- von Essen, J., Frederiksen, M. & Loga, J. (2019). The ambiguities of volunteering. I Henriksen, L. S., Strömsnes, K. & Svedberg, L. (red.), *Civic engagement in Scandinavia*. Cham: Springer.
- Fladmoe, A., Eimhjellen, I. & Sivesind, K. H. (2024). Tilbake til normalen? Frivillig engasjement i Norge, 1998–2023. *Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor Rapport 2024:6*.
- García-Albacete, G. M. (2014). *Young People's Political Participation in Western Europe: Continuity or Generational Change?* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Giva Sverige (2025). *Staten, kapitalet eller medborgaren: Vem finansierar civilsamhället 2025?* Giva Sverige: <https://www.givasverige.se/kunskap/rapporter/staten-kapitalet-eller-medborgaren/>
- Giva Sverige (2025). *Svenskarnas givande 2025*. Giva Sverige.
- Giving USA Foundation. (2024). *Giving USA 2024: The Annual Report on Philanthropy for the Year 2023*. Chicago, IL: Giving USA Foundation.
- Grassi, E. F. G., Portos, M. & Felicetti, A. (2024). Young people's attitudes towards democracy and political participation: Evidence from a cross-European study. *Government and Opposition*, 59(2), 582-604.
- Grönlund, H. (2011). Identity and Volunteering Intertwined: Reflections on the Values of Young Adults. *Voluntas*, 22, 852–874.
- Haski-Leventhal, D. (2009). Altruism and volunteerism: The perceptions of altruism in four disciplines and their impact on the study of volunteerism. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 39(3), 271–299.
- Henrekson, E. (2025). *The 2025 Global Philanthropy Environment Index: Sweden*. Indiana University Lilly Family School of Philanthropy.
- Henriksen, L. S., Koch-Nielsen, I. & Rosdahl, D. (2008). Formal and informal volunteering in a Nordic context: The case of Denmark. *Journal of Civil Society*, 4(3), 193–209.

- Hooghe, M. (2003). Participation in Voluntary Associations and Value Indicators: The Effect of Current and Previous Participation Experiences. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 32, 47–69.
- Hustinx, L. & Lammertyn, F. (2003). Collective and Reflexive Styles of Volunteering: A Sociological Modernization Perspective. *Voluntas*, 14(2), 167–187.
- Hustinx, L., Van Rossem, R., Handy, F. & Cnaan, R. (2014). A Cross-National Examination of the Motivation to Volunteer. In L. Hustinx, J. von Essen, J. Haers & S. Mels (red.), *Religion and Volunteering. Complex, contested and ambiguous relationships*. Cham: Springer.
- Hygum Espersen, H., Fridberg, T. & Bastholm Andrade, S. (2025). Frivillighedsundersøgelsen 2024. En repræsentativ befolkningsundersøgelse af udviklingen i danskernes frivillige arbejde. VIVE.
- Jegermalm, M. (2020). Informella insatser – trender, omfattning och profiler av dem som gör insatser. I von Essen, J. & Svedberg, L. (red). *Medborgerligt engagemang i Sverige 1992–2019*. Stockholm: Report to the Swedish Government.
- Jegermalm, M. & Jeppsson Grassman, E. (2011). Äldres engagemang i civilsamhället: roller och profiler. I Gynnerstedt, K., & Wolmesjö, M. (red). *Tredje åldern – Sociala aspekter och medborgarskapet*. Malmö: Gleerups förlag.
- Jegermalm, M., Malmberg, B. & Sundström, G. (2014). Anhöriga äldre angår alla. Kalmar: Nationellt center anhöriga.
- Jegermalm, M. & Sundström, G. (2017). Det svenska omsorgspanoramats Givarnas perspektiv. *Tidsskrift för omsorgsforskning* 1/2017.
- Jegermalm, M. & Torgé, C. J. (2023). Three caregiver profiles: who are they, what do they do, and who are their co-carers?. *European Journal of social work*, 26(3), 466–479.
- Jeppsson Grassman, E. (1993). Frivilliga insatser i Sverige – en befolkningsstudie. I SOU 1993:82. *Frivilligt socialt arbete. Kartläggning och kunskapsöversikt*. Stockholm: Fritzes förlag.
- Jeppsson Grassman, E. & Svedberg, L. (2007). Civic participation in a Scandinavian welfare state: Patterns in contemporary Sweden. I L. Trägårdh (red.), *State and civil society in northern Europe, The Swedish model reconsidered*. New York: Berghahn Books.
- Lundberg, E. & Abdelzadeh, A. (2025). The role of youth extracurricular activities and political intentions in later political participation and civic engagement. *Journal of Adolescence*, 97(3), 662–674.
- Lundberg, E., Henrekson, E. & von Essen, J. (2025). Många bidrar, få orkar bära: Ideellt arbete i Sverige 1992–2024. *Marie Cederschiöld högskola Arbetsrapportserie nr 123*. Marie Cederschiöld högskola.
- Martinson, M. & Minkler, M. (2006). Civic engagement and older adults: A critical perspective. *The Gerontologist*, 46(3), 318–324.
- Musick, M. A. & Wilson, J. (2008). *Volunteers: A social profile*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.

- Nederhof, A. (1985). Methods of Coping with Social Desirability Bias. A Review. *European Journal of Social Psychology*, 15(3), 263–280.
- Nord, M., Altman, D., Angiolillo, F., Fernandes, Tiago., Good God, Ana. & Lindberg, S. (2025). *Democracy Report 2025: 25 Years of Autocratization – Democracy Trumped?* University of Gothenburg: V-Dem Institute
- OECD (2023). *OECD Regional Outlook 2023: The Longstanding Geography of Inequalities*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/92cd40a0-en>.
- Oscarsson, L. & Jegermalm, M. (2022). Medborgarnas informella insatser. I von Essen, J. & Svedberg, L. (red.). *Engagemangets gestaltningar*. Lund: Studentlitteratur.
- O’Toole, T., Marsh, D. & Jones, S. (2003). Political Literacy Cuts Both Ways: The Politics of Non-Participation among Young People. *The Political Quarterly*, 74(3), 349–360.
- Pelozo, J. & Steel, P. (2005). The price elasticities of charitable contributions: A meta-analysis. *Journal of Public Policy & Marketing*, 24(2), 260–272.
- Persson, T. & Widmalm, S. (2022). Politisk tolerans och självcensur i orostider. I Andersson, U., Oscarsson, H., Rönnerstrand, B. & Theorin, N. (red.). *Du sköra nya värld*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Pichler, F. & Wallace, C. (2007). Patterns of Formal and Informal Social Capital in Europe. *European Sociological Review*, 23(4), 423–435.
- Pickard, S. (2019). Young environmental activists are doing it themselves. *Political Insight*, 10(4), 4–7.
- Polkinghorne, D. (1983). *Methodology for the Human Sciences. Systems of Inquiry*. Albany: State University of New York Press.
- Prop. 2009/10:55. (2009). *En politik för det civila samhället*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Putnam, R. (2000). *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Randolph, W. C. (1995). Dynamic income, progressive taxes, and the timing of charitable contributions. *Journal of Political Economy*, 103(4), 709–738.
- Reichert, F. (2016). How internal political efficacy translates political knowledge into political participation: Evidence from Germany. *Europe's Journal of Psychology*, 12(2), 221.
- Rolf, H. (2022). Det svenska medborgerliga engagemanget i ett historiskt perspektiv. I von Essen, J. & Svedberg, L. (red.), *Engagemangets gestaltningar – insatser i och utanför civilsamhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Rotolo, T. & Wilson, J. (2012). State-Level Differences in Volunteerism in the United States. Research Based on Demographic, Institutional, and Cultural Macrolevel Theories. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 4(3), 425–473.
- Salamon, L. M. & Anheier, H. K. (1998). Social origins of civil society: Explaining the nonprofit sector cross-nationally. *Voluntas*, 9(3), 213–248.

- Sivesind, K. H. (2017). The changing roles of for-profit and nonprofit welfare provision in Norway, Sweden, and Denmark. In Sivesind, K. H., & Saglie, J. (eds.). *Promoting active citizenship: Markets and choice in Scandinavian welfare* (pp. 33-74). Cham: Springer International Publishing.
- Sloam, J. (2013). Voice and Equality: Young People's Politics in the European Union. *West European Politics*, 36(3), 1–23.
- Sloam, J. (2016). Diversity and voice: The political participation of young people in the European Union. *The British Journal of Politics and International Relations*, 18(3), 521–537.
- Socialstyrelsen (2012). *Anhöriga som ger omsorg till närstående – omfattning och konsekvenser*. (www.socialstyrelsen.se).
- Socialstyrelsen (2024). *Statistik om socialtjänstinsatser till äldre 2023*. (www.socialstyrelsen.se).
- Sohl, S. (2014). *Youths' political efficacy: Sources, effects and potentials for political equality*. Örebro: Doktorsavhandling, Örebro universitet.
- SOU 2016:13. (2016). *Palett för ett stärkt civilsambälle*. Stockholm: Elanders.
- Stattin, H. (2024). *Understanding adolescents' political agency: Examining how political interest shapes political development*. London: Routledge.
- Stockemer, D. & Sundstrom, A. (2022). *Youth without representation: The absence of young adults in parliaments, cabinets, and candidacies*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Stoker, G. (2006). Explaining Political Disenchantment: Finding Pathways to Democratic Renewal. *The Political Quarterly*, 77(2), 184–194.
- Stolle, D. (1998). Bowling Together, Bowling Alone. The Development of Generalized Trust in Voluntary Associations. *Political Psychology*, 19(3), 497–525.
- Strauss, S. (2021). Multiple engagement: the relationship between informal caregiving and formal volunteering among Europe's 50+ population. *Ageing & Society*, 41, 1562–1586.
- Sundlisæter Skinner, M., Wergeland Lorentzen, H., Tingvold, L., Sortland, O., Andfossen, N.B. & Jegermalm, M. (2019). Volunteers and informal carers' contributions and collaboration with staff in long-term care. *Aging and Social Policy*.
- Sundström, G. (2019). *Mer Familj, Mer Omsorg. Svenska familjeband under senare år särskilt 1985–2015*. www.familjenforst.nu.
- Sveriges stadsmissioner (2024). *Fattigdomsrapporten 2024*. Rapport 10/2024. Stockholm. Sveriges stadsmissioner.
- Svedberg, L. (2022). Att inte vara en engagerad medborgare? I von Essen, J. & Svedberg, L. (red.), *Engagemangets gestaltningar – insatser i och utanför civilsambället*. Lund: Studentlitteratur.
- Svedberg, L. & von Essen, J. (2022). Avslutning. I J. von Essen & Svedberg, L. (red.), *Engagemangets gestaltningar – insatser i och utanför civilsambället*. Lund: Studentlitteratur.
- Szebehely, M., Ulmanen, P. & Sand, A.-B. (2014). *Att ge omsorg mitt i livet: hur påverkar det arbete och försörjning?* Stockholms universitet, Institutionen för socialt arbete: Arbetsrapport 2014:1.

- Theocharis, Y. & Van Deth, J. W. (2017). *Political participation in a changing world: Conceptual and empirical challenges in the study of citizen engagement*. New York: Routledge.
- Trættemberg, H. S., Sivesind, K. H., Paananen, M., & Hrafnisdóttir, S. (2023). Changes in the Role of Commercial and Nonprofit ECEC Providers—Deviations from the Nordic Welfare Model?. I Trættemberg, H. S., Sivesind, K. H., Paananen, M., & Hrafnisdóttir, S. (red). *Privatization of Early Childhood Education and Care in Nordic Countries* (pp. 75-114). Cham: Springer International Publishing.
- Turner, J. C., Brown, R. J. & Tajfel, H. (1979). Social comparison and group interest in ingroup favouritism. *European Journal of Social Psychology*, 9(2), 187-204.
- Turner, T. & D'Art, D. (2025). Political realignment in Western Europe in the twenty-first century: eroding satisfaction and trust in democracy and its institutions? *European Politics and Society*, 26(1), 134-149.
- Valgarðsson, V., Jennings, W., Stoker, G., Bunting, H., Devine, D., McKay, L. & Klassen, A. (2025). A crisis of political trust? Global trends in institutional trust from 1958 to 2019. *British Journal of Political Science*, 55, e15.
- Vamstad, J. (2015). *Det folkliga givandet – om gåvor till välgörande ändamål i Sverige*. Ersta Sköndal högskola arbetsrapportserie nr 86.
- Vamstad, J. (2020). Givande som medborgligt engagemang i Sverige. I von Essen, J. & Svedberg, L. (red.) *Medborgligt engagemang i Sverige 1992–2019*. Ersta Sköndal Bräcke högskola arbetsrapportserie nr 98.
- Vamstad, J. & von Essen, J. (2013). Charitable giving in a universal welfare state—Charity and social rights in Sweden. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 42(2), 285–301.
- Vamstad, J., von Essen, J., Henrekson, E. & Lundberg, E. (2025). Idealitet i idrottsrörelsen då och nu. I *Jag ställer upp! Om framtiden för ett ideellt idrottsengagemang under press*. Centrum för idrottsforskning 2025:3.
- Verba, S., Schlozman, K. L. & Brady, H. E. (1995). *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American politics*. Cambridge Mass.: Harvard University Press.
- Wallman Lundåsen, S. (2022). Ideellt arbete och politiskt deltagande. I von Essen, J. & Svedberg, L. (red.), *Engagemangets gestaltningar – insatser i och utanför civilsamhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Wang, L., Mook, L. & Handy, F. (2017). An Empirical Examination of Formal and Informal Volunteering in Canada. *Voluntas*, 28, 139–161.
- Wiepking, P. & Bekkers, R. (2012). Who gives? A literature review of predictors of charitable giving. Part Two: Mechanisms. *Voluntas*, 23(3), 509–531.
- Widmalm, S., Persson, T. & Casselbrant, A. (2024). Talande tystnad. En ESO-rapport om själv censur i Sverige. *Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2024:1*. Stockholm: Elanders.
- Wilson, J. (2012). Volunteerism Research: A Review Essay. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 41(2), 176–212.

Wilson, J. & Musick, M. (1997). Who Cares? Toward an integrated theory of voluntary work. *American Sociological Review*, 62(5), 694–713.

Wilson, J. & Musick, M. (1998). The Contribution of Social Resources to Volunteering. *Social Science Quarterly*, 79(4), 799–814.

Wuthnow, R. (2008). *American mythos: Why our best efforts to be a better nation fall short*. Princeton: Princeton University Press.

Öhrvall, R. (2023). *Ett delat Sverige? Om skillnader i livsvillkor, värderingar och åsikter mellan stad och land*. Linköpings universitet, Centrum för kommunstrategiska studier, Rapport 2023:5.

Bilaga 1.

Metodbeskrivning

Den empiriska data som har presenterats i den här rapporten kommer från de sju befolkningsundersökningar om medborgerligt engagemang som har genomförts vid Marie Cederschiölds högskola sedan 1992. Dessa undersökningar studerar givande av pengar, informella omsorgsinsatser, politiskt deltagande och ideellt arbete. Det rör sig om tvärsnittsenkätundersökningar där ett representativt urval av den svenska befolkningen besvarar frågor inom ovan nämnda teman. Även om enskilda frågor har lagts till eller bytts ut har huvudfrågorna om ideellt arbete i princip varit oförändrade under hela perioden, vilket möjliggör jämförelser över tid.

Alla undersökningar har genomförts med representativa urval från befolkningsregistret, men både den aktör som samlat in data och tillvägagångssättet har förändrats över tid. Den första befolkningsundersökningen från 1992 genomfördes av IMU-Testologen AB, därefter följde SIFO med 1998 års studie. Statistiska Centralbyrån (SCB) stod bakom undersökningarna 2005 och 2009, medan Markör utförde studien 2014 och Origo Group 2019. Den senaste undersökningen genomfördes återigen av SCB. Som framgår av Tabell 18 genomfördes de två första undersökningarna som besöksintervjuer, de tre följande som telefonintervjuer, undersökningen från 2019 som en kombination av telefonintervjuer och webbenkät, och den senaste från 2024 som en kombination av webbenkät och pappersenkät.

De huvudsakliga anledningarna till att vi valde att övergå till webb- och pappersenkäter i 2024 års undersökning var att det har blivit allt svårare att hitta tillgängliga telefonnummer och att folk i allt lägre utsträckning svarar när det ringer. Vi ville också återgå till att använda SCB för datainhämtning och de erbjuder inte längre telefonintervjuer. Att återgå till SCB möjliggjorde att vi kunde få information om bakgrundsvariabler från SCB:s register för alla respondenterna i undersökningen. Att hämta bakgrundsvariabler direkt från SCB i stället för att ställa frågor i enkäten medför flera fördelar. För det första ökar det tillförlitligheten i våra data, då SCB redan har kvalitetssäkrat information om exempelvis ålder, kön, inkomst och bostadsort. Dessutom kan vi få mycket mer detaljerad information om varje individ. Genom att inte behöva ställa dessa bakgrundsfrågor frigörs dessutom utrymme i enkäten, vilket har gjort det möjligt att utöka antalet frågor om exempelvis politik. Vi valde dessutom att samarbeta med SCB eftersom det möjliggör att skapa en panel och därmed följa upp samma personer vid senare tillfällen.

För 2024 års undersökning bestod urvalet av 8 578 personer och det var totalt 2 507 personer som besvarade undersökningen. Av dessa valde 62 procent att besvara enkäten som en webbenkät och 38 procent som en postal enkät. Undersökningen genomfördes under perioden mars-juli 2024 och bestod av 53 numrerade frågor varav flera hade underfrågor vilket gjorde att det totala antalet frågor uppgick till 212. Precis som i andra enkätundersökningar har **svarsfrekvensen** minskat över tid, från cirka 72 procent 1992 till 29 procent 2024. Denna utveckling är olycklig då den påverkar undersökningarnas representativitet och därmed tillförlitligheten i de slutsatser som dras.

För att uppnå en så hög svarsfrekvens som möjligt har vi tillsammans med SCB använt oss av olika strategier. Kontaktstrategin skilde sig åt för urvalspersoner yngre respektive äldre än 65 år på så sätt att den äldre gruppen fick två pappersenkäter medan den yngre fick en. Av totalt fyra utskick ingick pappersenkäten i det tredje utskicket för personer under 65 år. Urvalspersoner 65 år och äldre fick en pappersenkät i utskick två och fyra. Då vi bedömde att svarsfrekvensen var för låg efter fyra utskick så gjordes ett femte extrautskick i form av en pappersenkät till samtliga personer som inte svarat.

Tabell 18. Översikt över insamlingsmetoder för de olika undersökningarna

	1992	1998	2005	2009	2014	2019	2024
Ålder	16–74	16–74	16–84	16–84	16–84	16–84	15–84
Svarsfrekvens	72 %	70 %	70 %	70 %	56 %	56 %	29%
Antal svarande	1 045	1104	1393	1 244	1 258	1108	2507
Inhämtningsmetod	BI	BI	TI	TI	TI	TI: 80%, WE: 20%	PE: 38%, WE: 62%
Antal organisations typer i den första frågan	32	32	32	32	34	34	32

Not: BI=besöksintervjuer, TI=telefonintervjuer, WE=webbenkät; PE=postal enkät

Urvalet för 2024 års undersökning drogs som ett stratifierat obundet slumpmässigt urval, stratifierat efter ålder (15–24 år samt 25–84 år). Anledningen till detta var att vi valde att göra ett överurval av den yngsta åldersgruppen då vi vet att unga svarar i lägre utsträckning på enkäter. Minimialder sänktes också från 16 till 15 år då vi i 2024 års undersökning intresserade oss extra för ungdomars medborgliga engagemang. En analys gjord av SCB visar att olika grupper i befolkningen har svarat på undersökningen i varierande utsträckning, vilket leder till att urvalet inte blir helt representativt. Svarsandelen är relativt oberoende av kön, även om kvinnor har svarat i något högre utsträckning än män. Det är dock större skillnader om man bryter ner de svarande på ålder. Desto äldre en person är desto större är sannolikheten att den har svarat på enkäten, med undantag för gruppen 20–25 åringar som har svarat i en något lägre utsträckning än individer i åldern 15–19. Den designvägda svarsandelen (vilken tar hänsyn till att olika personer haft olika stor sannolikhet att komma med i urvalet) var för 15–19 åringar 19,1 procent medan den för den äldsta åldersgruppen 66–85 åringar var 50,2 procent.

Det finns också tydliga skillnader beroende på om en person har svensk eller utländsk bakgrund. Bland utrikesfödda **eller** inrikes födda med två utrikesfödda föräldrar var den designvägda svarsandelen 18,7 procent, medan den bland övriga inrikes födda var 35,7 procent.

Ytterligare skillnader framträder när man ser till röstbeteende. Svarsandelen är lägst bland dem som inte röstade i något av valen 2022 (11,7%), något högre bland dem som inte var röstberättigade (18,8%) och högst bland dem som röstade (36,5%).

Avslutningsvis framträder även tydliga skillnader i svarsfrekvens kopplade till inkomst, där andelen ökar i takt med stigande inkomstnivå. Individer i den lägsta inkomstkvartilen (första kvartilen) har

en designvägd svarsfrekvens på 18,7 procent, jämfört med 33,5 procent i de två mellersta kvartilerna och 38,1 procent i den högsta kvartilen.

För att motverka dessa skevheter använder SCB kalibreringsestimation vid beräkning av vikter. Genom att justera för ovan nämnda registervariabler – kön, ålder, födelseland, röstbeteende och inkomst – kan man delvis kompensera för de skillnader som uppstår när svarsfrekvensen varierar mellan olika befolkningsgrupper. Detta förbättrar representativiteten och gör att resultatet bättre speglar hela populationen än om inga vikter hade använts. Vi har i vissa analyser använt dessa vikter och i andra inte. När vi har använt oss av vikterna så är detta angivet under tabellen.

Indelning av organisationstyper

I den allra första frågan i undersökningen ombeds respondenterna svara på om de har arbetat ideellt för ett antal olika civilsamhällesorganisationer. Antalet har varierat något över åren och var 29 organisationstyper i 2024 års undersökning. I analyserna fördelas sedan dessa in i tio olika organisationskategorier. Det finns även en elfte kategori för insatser som görs i nätverk eller för organisationer utanför det civila samhället (företag och offentlig sektor). Tabell 19 visar indelningen av organisationer i organisationskategorier.

Tabell 19. Översikt över de elva organisationskategorierna

Idrottsorganisationer
Fritidsorganisationer Friluft-, jakt- och fiskeorganisationer, motororganisationer, hobbyföreningar samt frivilliga försvarsföreningar
Organisationer för boende Hyresgästföreningar, bostadsrättsföreningar, villaägarföreningar samt samfälligheter
Intresseorganisationer och fackförening Föräldraföreningar, organisation för personer med funktionsnedsättning och patientföreningar, pensionärsorganisationer, studentföreningar, fackföreningar samt aktieägarföreningar
Organisationer med social inriktning Humanitärt eller socialt inriktade organisationer, ordenssällskap, invandrarorganisationer, nykterhets- eller antidrogorganisationer
Religiösa organisationer Församlingar eller organisation inom Svenska kyrkan, andra kristna samfund samt andra religiösa samfund
Sociala rörelser och politiska organisationer Kvinnoorganisationer, organisationer inom HBTQ-rörelsen, miljöorganisationer, politiska partier, organisationer för internationella frågor, fredsorganisationer samt lokala aktionsgrupper.
Kulturorganisationer Studieförbund, kultur-, dans-, musik- och teaterföreningar.
Kooperativ Konsumentkooperativ och andra slags kooperativ
Andra organisationer Utanför det civila samhällets organisationer och nätverk Ideella insatser i den offentliga sektorn, företag och nätverk

Anledningen till att vi i undersökningen frågar om respondenternas ideella arbete i så pass många olika typer av organisationer, i stället för att enbart fråga om insatser generellt det senaste året, är för att påminna respondenterna om ideella arbetsinsatser som de annars skulle kunna glömma. Detta gör dock att den första frågan är relativt omfattande.

I 2024 års undersökning ville vi testa att korta ned den första frågan genom att enbart fråga om de elva organisationskategorierna till ett mindre urval av respondenter. Av de individer som svarade på undersökningen så hade 309 fått den förkortade enkäten och 2 198 den längre. I övrigt var enkäterna identiska. Bland de respondenter som fick den längre versionen av frågan svarade 52 procent att de har gjort minst en ideell arbetsinsats det senaste året, samma siffra för den förkortade versionen var 45 procent. Skillnaden mellan dessa tal är signifikant ($p=0,005$). Detta betyder att ifall vi skulle byta frågesätt för alla respondenter i nästa undersökning så skulle jämförbarheten med tidigare år försvinna.



MARIE CEDERSCHIÖLD HÖGSKOLA ARBETSRAPPORTSERIE | NR 132

Sedan 1992 har forskare Centrum för civilsamhällesforskning vid Marie Cederschiöld högskola genomfört befolkningsundersökningar för att följa utvecklingen av ideellt arbete och andra former av medborgerligt engagemang. Denna rapport presenterar resultaten från den sjunde undersökningen som genomfördes 2024 vilken är central del av vår forskning om det svenska civilsamhället. Resultaten erbjuder en unik inblick i civilsamhällets mest värdefulla resurs – de ideella krafterna.

Denna andra delrapport från den sjunde undersökningen fokuserar på informella insatser, ekonomiskt givande och politiskt deltagande. Vi belyser också de värderingar som är av betydelse för att förstå varför människor engagerar sig samt hur stor tilltro de har till sin förmåga att påverka politiskt.

Erik Lundberg är docent i statsvetenskap vid Institutionen för kultur och samhälle, Högskolan Dalarna, och forskare vid Centrum för civilsamhällesforskning, Marie Cederschiöld Högskola. Erik har varit projektledare för 2024 års befolkningsundersökning. Hans forskningsintressen inkluderar politiskt deltagande, civilsamhällets bidrag till demokrati och offentlig förvaltning.

Johan von Essen är professor i livsåskådningsforskning med inriktning mot civilsamhällesstudier vid Centrum för civilsamhällesstudier, Marie Cederschiöld högskola. Johan studerar de livsåskådningsmässiga och politiska aspekterna av medborgerligt engagemang.

Ebba Henrekson är forskare på Centrum för civilsamhällesforskning vid Marie Cederschiöld högskola och the Center for Educational Leadership and Excellence vid Handelshögskolan i Stockholm. Ebbas forskningsintressen inkluderar medborgligt engagemang och tillit samt välfärdens organisering med särskilt fokus på frågor som berör skola och utbildning.

Magnus Jegermalm är professor i socialt arbete verksam vid Marie Cederschiöld högskola. Han har sedan slutet av 1990-talet bedrivit forskning där han analyserat anhängomsorgens utveckling och äldres engagemang i civilsamhället, ofta med ett internationellt perspektiv.